

Національна академія педагогічних наук України

Український науково-методичний центр
практичної психології і соціальної роботи

ГО «Всеукраїнська асоціація практикуючих психологів»

Професійна орієнтація в сучасній школі:

**кращі методичні розробки практичних
психологів і соціальних педагогів
малокомплектних загальноосвітніх
навчальних закладів, навчально-
виховних об'єднань, навчально-
виховних комплексів**

Методичні рекомендації

Київ - 2017

УДК 373.6: 004

ББК 74.212

П - 84

Рекомендовано до друку Вченою радою Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи НАПН України (протокол № 5 від 29.06.2017 р.)

Рецензенти: Герасімюк Т.В., директор Києво-Святошинського районного навчально-методичного центру практичної психології;

Лунченко Н.В., науковий співробітник лабораторії прикладної психології освіти Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи НАПН України.

Науковий редактор: Ткачук І.І., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії прикладної психології освіти Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи НАПН України.

П 84

Професійна орієнтація в сучасній школі: кращі методичні розробки практичних психологів і соціальних педагогів малокомплектних загальноосвітніх навчальних закладів, навчально-виховних об'єднань, навчально-виховних комплексів : методичні рекомендації [Електронні дані] / авт. кол. за наук. ред. І. І. Ткачук. - К. : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. - 115 с. - 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см

Методичні рекомендації «Професійна орієнтація в сучасній школі: кращі методичні розробки практичних психологів і соціальних педагогів малокомплектних загальноосвітніх навчальних закладів, навчально-виховних об'єднань, навчально-виховних комплексів» підготовлені на виконання наказу МОН України від 06.08.13 № 1106 «Про затвердження Плану заходів Міністерства освіти і науки щодо розвитку служби на період до 2017 року».

Практична значущість методичних розробок, презентованих у методичних рекомендаціях полягає в забезпеченні працівників психологічної служби системи освіти кращими методиками підготовки учнів сучасної школи до професійного самовизначення. Методичні рекомендації складаються із чотирьох розділів.

Для педагогічних працівників, викладачів, практичних психологів, соціальних педагогів загальноосвітніх, професійно-технічних навчальних закладів, студентів із зазначених спеціальностей.

ISBN 978-617-7118-25-0

© УНМЦ практичної психології і соціальної роботи

© ГО «Всеукраїнська асоціація практикуючих психологів»

ЗМІСТ

ВСТУП (І. І. Ткачук)	2
РОЗДІЛ І. ПРОПЕДЕВТИЧНІ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНІ КУРСИ	6
1. 1. Програма пропедевтичного профорієнтаційного курсу для дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку «Подорож у світ професій» (О. А. Дєдов, О. В. Пислар)	6
РОЗДІЛ ІІ. РОЗРОБКИ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ	61
2. 1. Профорієнтаційне заняття для учнів 9-11 класів «Вибір професії або задача з багатьма невідомими» (О. С. Коваль)	61
2. 2. Профорієнтаційне заняття «Зроби правильний вибір – знайди свій шлях» (для учнів 9-11 класів) (А. С. Карпенко)	66
РОЗДІЛ ІІІ. ПРОФОРІЄНТАЦІЙНІ ТРЕНІНГИ ДЛЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ	73
3. 1. Профорієнтаційний тренінг «Мій професійний вибір» (Н. В. Сенюк)	73
3. 2. Профорієнтаційний тренінг «Карта життя: самостійний вибір майбутньої професії» для учнів 9-11 класів (Г. В. Якимчук)	84
РОЗДІЛ ІV. РОЗРОБКИ ЗАНЯТЬ З ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З ОВОЛОДІННЯМ МАЙБУТНЬОЮ ПРОФЕСІЄЮ	99
4. 1. Заняття «Тайм-менеджмент» для учнів 8-9 класів (Г. М. Гаврилюк)	99
4. 2. Тренінгове заняття «Лідер майбутнього» для учнів 8-10 класів (Н. О. Кузнецова)	102
4. 3. Заняття з елементами тренінгу «Конфлікти в нашому житті» для учнів 8-10 класів (М. Ю. Синишина)	106
ДОДАТКИ	110
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	114

ВСТУП

Профорієнтаційна робота традиційно займає важливе місце в діяльності школи оскільки вона, з одного боку, забезпечує зв'язок системи освіти з економічною системою країни, з іншого, поєднує сьогодення учнів з їхнім майбутнім, саме тому середня освіта має не тільки забезпечувати предметну підготовку, а й створити сприятливі умови для професійного самовизначення учнів.

Нормативним підґрунтям вирішення зазначеного завдання є Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Указ Президента України «Про стратегію державної кадрової політики на 2012/2020 роки», постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Концепції державної системи професійної орієнтації населення», розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції державної системи професійної орієнтації населення», Концепція профільного навчання в старшій школі, Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів та інші документи.

Згідно із затвердженою у 2008 році Постановою Кабінету Міністрів України «Концепції державної системи професійної орієнтації населення» професійна орієнтація населення визначається як науково обґрунтована система взаємопов'язаних економічних, соціальних, медичних, психологічних і педагогічних заходів, спрямованих на активізацію процесу професійного самовизначення та реалізації здатності особи до праці, виявлення її здібностей, інтересів, можливостей та інших чинників, що впливають на вибір професії або на зміну виду трудової діяльності. У її структурі виділені такі елементи: професійна інформація, професійна консультація, професійний відбір і професійна адаптація.

Зважаючи на це положення, професійну орієнтацію в старшій школі визначаємо як систему, яка забезпечує ефективне професійне самовизначення учнів з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей, бажань і можливостей та попиту ринку праці у фахівцях. Профорієнтація є безперервним процесом і здійснюється цілеспрямовано на всіх вікових етапах розвитку особистості починаючи з раннього дитинства, продовжуючись у старшому дошкільному, шкільному і післяшкільному віці.

Значний внесок у профорієнтаційну роботу в школі здійснюють практичні психологи і соціальні педагоги. Зокрема, за інформацією з областей, з 3 014 130 звернень, які надійшли до працівників служби впродовж 2015-2016 н. р. перші позиції серед звернень учнів (студентів) до практичних психологів обіймають проблеми, пов'язані з розвитком профорієнтаційної компетентності учнів: проблема самовдосконалення, розвитку власних здібностей і компетентностей (21,65%), проблема професійного самовизначення (12,47%). Щодо звернень до соціальних педагогів, то ці проблеми виявились також актуальними: проблема самовдосконалення, розвитку власних здібностей та компетентностей (22,84%), проблема професійного самовизначення (11,20%).

Саме тому важливим вважається питання підвищення ефективності професійної діяльності працівників психологічної служби у напрямку оволодіння ними сучасними технологіями профорієнтаційної роботи.

Головна мета психолого-педагогічного супроводу професійного самовизначення учнів – формування в учнів компетентності у виборі професії, як системи

базових характеристик потрібних для успішного планування, коригування і реалізації перспектив власного професійного розвитку.

Ця мета реалізується у процесі вирішення працівниками психологічної служби наступних завдань:

- активізація пізнавально-пошукової профорієнтаційної діяльності учнів;
- допомога учням в оволодінні способами самооцінювання власних індивідуально-психологічних особливостей, здібностей, інтересів, можливостей;
- формування в учнів навичок діяльності, пов'язаної з оволодінням майбутньої професії;
- забезпечення підтримки і організація рефлексії профорієнтаційної діяльності учнів;
- допомога учням у конкретному професійному виборі.

Для виконання згаданих завдань можна запропонувати широкий спектр сучасних психологічних і педагогічних методів, які працівники психологічної служби можуть і мають використовувати у своїй профорієнтаційній роботі.

Активізація пізнавально-пошукової профорієнтаційної діяльності учнів може здійснюватись через:

- просвітницькі заняття;
- профорієнтаційні проекти;
- професіографічно-дослідницьку діяльність;
- професіографічні екскурсії;
- зустрічі з фахівцями різних професій;
- ярмарки професій і різні їх модифікації;
- використання активізуючих профорієнтаційних опитувальників;
- використання ціннісно-сміслових опитувальників;
- використання навчальних фільмів, довідкової літератури, інформаційно-пошукових комп'ютерних систем.

З метою допомоги учням в оволодінні способами самооцінювання власних індивідуально-психологічних особливостей, здібностей, інтересів, можливостей доцільно використовувати діагностичні методи. До них відносяться:

- спостереження;
- аналіз продуктів діяльності;
- бесіди-інтерв'ю;
- опитувальники професійних інтересів, мотивації;
- опитувальники професійних здібностей;
- особистісні опитувальники;
- тести для діагностики індивідуально-психологічних особливостей;
- експертна оцінка сформованості умінь та важливих якостей, необхідних для профорієнтаційної активності;
- проєктивні техніки;
- професійні проби;
- використання різних ігрових і тренінгових ситуацій.

Навички діяльності, пов'язаної з оволодінням майбутньої професії у учнів можуть бути сформовані в процесі виконання:

- профільних і професійних проб;
- профорієнтаційних проєктів.

А також участі у роботі:

- профорієнтаційних тренінгів;

- профорієнтаційних ігор;
- імітаційних навчально-тренувальних фірм.

Для забезпечення підтримки і організація рефлексії профорієнтаційної діяльності учнів доцільно використовувати технології:

- індивідуальний профорієнтаційний супровід (тьюторсьтво, коучинг);
- професійне консультування;
- робота з «портфоліо»;
- кейс-метод.

Допомога у конкретному виборі здійснюється у процесі:

- професійного консультування учнів;
- індивідуального профорієнтаційного супроводу учнів.

Слід зазначити, що більшість засобів забезпечення професійного самовизначення учнівської молоді має нежорсткий, діагностико-рекомендаційний характер, а форми діяльності покликані забезпечити зацікавленість учня, його емоційну залученість у процес надання йому допомоги, зробити профорієнтацію не формальною, а дієвою, продуктивною. Важливо спонукати учнів до переживань і аналізу досвіду своєї діяльності сприяти формуванню особистої позиції щодо проблеми власного професійного самовизначення. При цьому допомога у професійному самовизначенні має носити адресний індивідуальний характер, що забезпечується за допомогою гнучкості, варіативності і діалогічності роботи з учнем.

Запропоновані методичні рекомендації підготовлені на виконання наказу МОН України від 06.08.13 № 1106 «Про затвердження Плану заходів Міністерства освіти і науки щодо розвитку служби на період до 2017 року». Вони містять кращі методичні розробки практичних психологів і соціальних педагогів малокомплектних загальноосвітніх навчальних закладів, навчально-виховних об'єднань, навчально-виховних комплексів і складаються з чотирьох розділів та додатків, характеристику кожного з яких ми представимо у вигляді короткої анотації розміщених у них матеріалів.

Розділ 1. Пропедевтичні профорієнтаційні курси.

1.1. Програма пропедевтичного профорієнтаційного курсу для дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку «Подорож у світ професій» (О. А. Дедов, О. В. Пислар). Програма розширює уявлення дітей про різновиди професій. Містить по 18 занять для старших дошкільників – першокласників та учнів 2-4 класів, які можливо змінювати та доповнювати відповідно до актуальності ринку праці певного регіону. Програма рекомендована для практичних психологів, вихователів старших груп та вчителів початкових класів.

Розділ II. Розробки профорієнтаційних занять.

2.1. Профорієнтаційне заняття для учнів 9-11 класів «Вибір професії або задача з багатьма невідомими» (О. С. Коваль). Профорієнтаційне заняття спрямоване на формування у старшокласників загальної готовності до професійного самовизначення, активізацію проблеми вибору професії, виявлення професійних інтересів, схильностей учнів, розширення в них уявлення про світ професій та їхні особливості.

2.2. Профорієнтаційне заняття «Зроби правильний вибір – знайди свій шлях» (для учнів 9 -11 класів) (А. С. Карпенко). Профорієнтаційне заняття спрямоване на активізацію інтересу учнів до самостійного вибору майбутньої професії на основі індивідуальних властивостей, схильностей, здібностей та вимог до сучасного

ринку праці та оволодіння ними інструментами для свідомого і відповідально-го вибору майбутньої професійної діяльності.

Розділ III. Профорієнтаційні тренінги для старшокласників.

3. 1. Профорієнтаційний тренінг «Мій професійний вибір» (Н. В. Сенюк). Мета: підвищити рівень поінформованості підлітків з питань профорієнтації, розширити їхні знання про світ професії; показати важливість та позитивні сторони праці в житті людини, сприяти формуванню моральної, психологічної та практичної готовності учнів до праці; стимулювати учнів на подальші дії у професійному самовизначенні, самовдосконаленні.

3. 2. Профорієнтаційний тренінг «Карта життя: самостійний вибір майбутньої професії» для учнів 9-11 класів (Г. В. Якимчук). Профорієнтаційний тренінг спрямований на активізацію інтересу учнів до вибору майбутньої професії на основі індивідуальних властивостей, схильностей, здібностей та вимог до сучасного ринку праці. Передбачає оволодіння інструментами свідомого і відповідально-го вибору майбутньої професійної діяльності старшокласниками.

Розділ IV. Розробки занять з формування навичок діяльності, пов'язаної з оволодінням майбутньою професією.

4. 1. Заняття «Тайм-менеджмент» для учнів 8-9 класів (Г. М. Гаврилюк). Заняття «Тайм-менеджмент для учнів» являє собою підбірку вправ, які допоможуть учням 8-9 класів організувати свій режим дня та раціонально використовувати час.

4. 2. Тренінгове заняття «Лідер майбутнього» для учнів 8-10 класів (Н. О. Кузнецова). Метою тренінгового заняття є розширення знань учнів про лідерство, підвищення рівня їхньої самосвідомості, розвиток рефлексивних здібностей, формування умінь організації оптимального спілкування, емоційної та поведінкової саморегуляції, розвиток навичок ефективної взаємодії та соціальної компетентності.

4. 3. Заняття з елементами тренінгу «Конфлікти в нашому житті» для учнів 8-10 класів (М. Ю. Синишина). Заняття спрямоване на формування в учнів уміння вирішення конфліктних ситуацій та доброзичливого ставлення до оточуючих.

Ткачук Ірина Іванівна,
старший науковий співробітник
лабораторії прикладної психології
освіти Українського науково-методичного
центру практичної психології і соціальної
роботи, кандидат педагогічних наук

РОЗДІЛ I

ПРОПЕДЕВТИЧНІ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНІ КУРСИ

1.1. Програма пропедевтичного профорієнтаційного курсу для дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку «Подорож у світ професій»

Пояснювальна записка

Проблема професійного самовизначення школярів та профільного навчання у школі наразі надзвичайно актуальна. Проте рівень профорієнтаційної роботи загальноосвітніх навчальних закладів недостатній.

Особливо, існує проблема ранньої профорієнтації дітей. Не достатньо відпрацьована система ознайомлення дітей дошкільного та молодшого шкільного віку із світом професій, робота педагогів не націлена на сучасні регіональні потреби ринку праці, немає наступності в роботі дитячого садка та початкової ланки школи в цьому напрямку.

Дошкільний та молодший шкільний вік найбільш сприятливий для формування у дитини необхідних для включення у працю дорослих якостей, для вироблення початкових трудових умінь та навичок. Саме у цей віковий період (3-10 років) дуже важливо створити різноманітну палітру вражень про величезний і захоплюючий світ професій, яка стане необхідною та важливою умовою для подальшого розвитку їх професійної самосвідомості і полегшить вибір у майбутньому.

Тому цілком логічно, що аналіз сьогоденної шкільної практики засвідчує підвищений інтерес до профорієнтаційної роботи та створює передумови для активізації пропедевтичної орієнтації на професію вже з раннього віку.

Усе вищесказане й обумовило необхідність створення програми пропедевтичного профорієнтаційного курсу для дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку «Подорож у світ професій».

Мета курсу – сформувати ціннісне ставлення до праці, розуміння її ролі у житті людини й суспільства; розвивати інтерес до професійної діяльності дорослих; навчити орієнтуватися у світі традиційних і нових професій.

Завдання курсу:

- розширити уявлення дітей про світ професій, зокрема тих, що актуальні на ринку праці відповідного регіону;
- ознайомити дітей з особливостями груп професій за поділом Є. Клімова та вимогами кожної з них до фахівця;
- розвивати якості, уміння і навички необхідні для певної професії;
- сприяти розвитку інтелектуальних і творчих здібностей;
- виховувати позитивне ставлення та повагу до будь-якого виду трудової діяльності;
- мотивувати дітей до саморозвитку та самовдосконалення.

Програма курсу «Подорож у світ професій» орієнтується на вимоги Базового компоненту дошкільної освіти та державних стандартів початкової загальної освіти. Дає можливість доповнювати зміст розділів Програми виховання і навчання дітей від 2 до 7 років «Дитина», програми розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» та навчальної програми для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів уявленнями про розмаїття професій.

Оскільки даний курс передбачає роботу з дітьми старшого дошкільного та молодшого шкільного віку, тому й програмовий зміст освітньо-виховної роботи з дітьми представлено відповідно етапів розвитку професійної самосвідомості з урахуванням їх вікових особливостей та зони найближчого розвитку:

I. Емоційно-образний етап (5-7 років) – актуальним є формування позитивного ставлення до світу професій, до людей праці; розширення знань про професії відомі і не знайомі дітям.

II. Пропедевтичний етап (8-10 років) – необхідність у розширенні уявлень про різні професії, розвиток інтересу до професій батьків, до найбільш поширених професій та професій регіону; формування любові і сумлінного ставлення до праці.

Рекомендований нами поділ програмового матеріалу за віковими категоріями обумовлений ще й необхідністю наповнення занять відповідним змістом для кожної вікової групи та підбором форм, методів і прийомів. Наприклад, для старших дошкільників та учнів 1-го класу запропоновані завдання, які не потребують читацьких вмінь і відштовхуються від особливостей їх пізнавальної діяльності (наочно-образне мислення, нестійка увага, творча уява, провідна діяльність – гра).

Методи та прийоми профорієнтаційної роботи використані для дошкільників та учнів 1-го класу:

- вербальні (бесіда, пояснення, розповідь);
- ігрові (ігри вербальні, рухливі, сюжетно-рольові, ігри з елементами праці);
- наочні (спостереження натуральних об'єктів, демонстрація та розгляд зображень об'єктів праці);
- малюнкові (вільне малювання, тематичне малювання);
- тілесно-орієнтовані вправи (етюди, пантоміми);
- творчі (виконання домашніх творчих завдань, створення «Портфоліо професій»);
- розвиткові вправи (на розвиток пам'яті, уваги, мислення, мовлення).

Методи і прийоми профорієнтаційної роботи використані для учнів 2-4-х класів:

- дискусія, бесіда, міні-лекція;
- інтерактивні (мозковий штурм, робота в групах);
- тілесно-орієнтовані вправи (імпровізації, етюди, пантоміми);
- зустрічі із спеціалістами, екскурсії;
- відео-презентації;
- малюнкові (вільне малювання, тематичне малювання);
- розвиткові вправи (на розвиток абстрактного, понятійного мислення, особистісної рефлексії, довільності психічних процесів);
- творчі (виконання домашніх творчих завдань, створення «Портфоліо професій»).

Програма курсу «Подорож у світ професій» має широкий спектр застосування у роботі з дітьми різного віку та рівня розвитку. Наявність структурного «каркасу» в програмі дозволяє наповнювати заняття завданнями, що задовольняють вимоги конкретної вікової групи дітей, підбирати методи та прийоми роботи, які найкраще відповідають здібностям, можливостям та бажанням педагога. Дає можливість не лише обирати послідовність тем, змінювати кіль-

кість часу на кожен з них, але їй включати додаткові теми, які допоможуть розширювати кругозір дітей про професії актуальні на ринку праці певного регіону.

Структура програми «Подорож у світ професій»

1. Вступне заняття.
- 2-4. Знайомство з професіями групи «людина – природа».
- 5-7. Знайомство з професіями групи «людина – техніка».
- 8-10. Знайомство з професіями групи «людина – людина».
- 11-13. Знайомство з професіями групи «людина – знакова система».
- 14-16. Знайомство з професіями групи «людина – художній образ».
17. Зустріч із Майстром своєї справи.
18. Підсумкове заняття.

Загальна структура занять:

1. Розминка (вправи на активізацію уваги).
2. Обговорення результатів виконання домашнього завдання.
3. Знайомство з певною професією.
4. Виконання розвивальних і творчих вправ відповідно до вимог професії.
5. Рефлексія заняття.
6. Пояснення домашнього завдання.

Програма розрахована на 18 занять для кожної вікової категорії тривалістю 35 хвилин для дошкільників та першокласників і 45 хвилин для молодших школярів. Періодичність – один раз на тиждень.

Очікувані результати:

Діти:

- називають різновиди професій і їх особливості;
- розрізняють за ознаками і діями професії;
- виявляють підвищений інтерес до праці, допомагають дорослим;
- виконують трудові доручення з бажанням;
- роблять висновки про важливість праці у житті людини.

Учні:

- називають різновиди професій груп «людина – природа», «людина – людина», «людина – знакова система», «людина – техніка», «людина – художній образ»;
- знають особливості та вимоги вивчених професій до фахівця;
- орієнтуються у світі професій актуальних на ринку праці свого регіону;
- проявляють цікавість у пізнанні різноманітності професій;
- виявляють інтерес до праці дорослих;
- виконують трудові, класні доручення з бажанням;
- усвідомлюють значення трудової діяльності у житті кожної людини.

Програма курсу «Подорож у світ професій» побудована таким чином, що знайомити дітей із змістовою частиною можна як через комплексне впровадження курсу, так і шляхом інтеграції в зміст освітніх програм чи позакласної та позашкільної освіти, для проведення виховних заходів, роботи з батьками.

Таблиця 1.1

Змістовна частина програми «Подорож у світ професій» для старших дошкільників і учнів 1-х класів

18 годин (1 заняття на тиждень)

№	Кількість годин	Назва і зміст	Вимоги до рівня підготовки
1	1	Вступне заняття «Вирушаємо у подорож світом професій» Знайомство, стимуляція інтересу до пізнання різноманітності світу професій. Ключові поняття: професія, знаряддя праці, правила роботи, обов'язки. Практичне домашнє завдання: намалювати малюнки професій.	Дитина: виявляє інтерес до вивчення курсу; робить висновки про важливість праці у житті людини.
Розділ I. Професії типу «людина – природа»			
2	1	Заняття «Садівник» Ознайомлення з професією садівник, основними вимогами та знаряддями праці; розвиток логічного мислення, уваги, пам'яті. Ключові поняття: професія садівник, овочеві дерева та їх плоди, знаряддя праці, умови роботи. Практичне домашнє завдання: тематичні розмальовки.	Дитина: називає різновиди професій групи «людина природа» і їх особливості; виявляє інтерес до праці дорослих; встановлює логічні зв'язки за наслідками діяльності людини у природі.
3	1	Заняття «Бджоляр» Ознайомлення з професією бджоляр, основними вимогами, особливостями праці; розвиток довільної уваги, пам'яті. Ключові слова: бджоляр, бджільництво, вулик, пасіка, віск, мід, нектар. Практичне домашнє завдання: тематичні розмальовки.	
4	1	Заняття «Ветеринар» Ознайомлення з професією ветеринар, умовами та особливостями праці; розвиток пам'яті, мислення. Ключові слова: ветеринар, ветеринарна лікарня, тварини. Практичне домашнє завдання: виготовлення пазлів.	
Розділ II. Професії типу «людина – техніка»			
5	1	Заняття «Водій» Ознайомлення з професією водія, різновидами назв, умовами та вимогами до праці, розвиток швидкості мислення, уваги. Ключові слова: водій, транспорт і його різновиди, правила руху. Практичне домашнє завдання: відгадати загадки.	Дитина: знає різновиди професій групи «людина – техніка» і їх особливості; проявляє інтерес до праці дорослих; має розуміння безпечної поведінки; характеризує діяльність людини пов'язану з технікою.
6	1	Заняття «Пожежний» Ознайомлення з професією пожежного, особливостями роботи, історією змін, розвиток довільної уваги, логічного мислення. Ключові слова: пожежний, пожежна частина, правила безпеки, спецодяг. Практичне домашнє завдання: виготовлення значків «Відважний пожежний».	

7	1	<p>Заняття «Космонавт»</p> <p>Ознайомлення з професією космонавт, вимоги до праці та особливості, цікаві випадки в історії, розвиток просторової орієнтації, мислення.</p> <p>Ключові слова: космонавт, космічний корабель, планети, відомі космонавти.</p> <p>Практичне домашнє завдання: аплікація «Ракета».</p>	
Розділ III. Професії типу «людина – знакова система»			
8	1	<p>Заняття «Секретар»</p> <p>Ознайомлення із професією секретар, особливостями праці, розвиток уваги, пам'яті, мислення, стимулювання навичок планування своєї діяльності.</p> <p>Ключові слова: секретар, документи, графіки.</p> <p>Практичне домашнє завдання: принести вирізки із журналів та газет.</p>	<p>Дитина:</p> <p>визначає різновиди професій групи «людина – знакова система» і їх особливості та умови праці;</p> <p>виявляє інтерес до праці дорослих; описує діяльність людини пов'язану з знаковою системою</p>
9	1	<p>Заняття «Редактор»</p> <p>Ознайомлення із професією редактора, основними вимогами та особливостями праці, розвиток зорової пам'яті, уваги, мислення.</p> <p>Ключові слова: редактор, газета, журнал, книга.</p> <p>Практичне домашнє завдання: вигадати і намалювати гроші.</p>	
10	1	<p>Заняття «Бухгалтер»</p> <p>Ознайомлення із професією бухгалтер, основними вимогами та особливостями праці, розвиток пам'яті, уваги, мислення.</p> <p>Ключові слова: бухгалтер, гроші, рахувати, документи.</p> <p>Практичне домашнє завдання: тематичні розмальовки.</p>	
Розділ IV. Професії типу «людина – людина»			
11	1	<p>Заняття «Лікар»</p> <p>Ознайомлення з професією лікаря, особливостями та різновидами, розвиток уваги, пам'яті, вербального сприйняття, уміння співпереживати.</p> <p>Ключові слова: лікар, педіатр, стоматолог, хірург, отоларинголог, хворий, лікувати.</p> <p>Практичне домашнє завдання: тематичні розмальовки.</p>	<p>Дитина:</p> <p>використовує у іграх професії групи «людина – людина», наслідує їх особливості; допомагає у праці дорослим;</p> <p>виконує трудові доручення з бажанням і уміє домовлятися з однолітками</p>
12	1	<p>Заняття «Педагог»</p> <p>Ознайомлення з професією педагога, особливостями, вимогами та різновидами праці, розвиток комунікативних здібностей, пам'яті, уваги, мислення.</p> <p>Ключові слова: педагог, вихователь, вчитель, викладач, учні.</p> <p>Практичне домашнє завдання: вивчення вірша про вчителя.</p>	
13	1	<p>Заняття «Перукар»</p> <p>Ознайомлення із професією перукар, умовами та знаряддями праці, розвиток комунікативних здібностей, уяви, творчості.</p> <p>Ключові слова: перукар, перукарня, зачіска, гігієна.</p> <p>Практичне домашнє завдання: вирізання обличчя та зачісок до нього.</p>	

Розділ V. Професії типу «людина – художній образ»			
14	1	Заняття «Актор» Ознайомлення із професією актора, особливостями діяльності, розвиток пам'яті, емоційної сфери, впевненості у собі, творчості. Ключові слова: актор, артист, сцена, глядачі. Практичне домашнє завдання: вивчити скоромовку.	Дитина: знає різновиди професій групи «людина – художній образ» і їх особливості; виявляє інтерес до праці дорослих; уміє проявляти творчість у своїй діяльності
15	1	Заняття «Фотограф» Ознайомлення з професією фотографа, умовами та особливостями праці, розвиток уваги, зорового сприймання, пам'яті. Ключові слова: фотограф, фотокамера, фотозйомка, фотознімки. Практичне домашнє завдання: фотоколаж своєї родини.	
16	1	Заняття «Художник» Ознайомлення з професією художника, вимогами та особливостями праці, розвиток образної пам'яті, уваги, творчості. Ключові слова: художник, мольберт, кисті, фарби. Практичне домашнє завдання: тематичні розмальовки.	
17	1	Заняття «Зустріч із Майстром своєї справи» Відповідно до запрошеного гостя розповідь про особливості професії. Ключові слова: Майстер своєї справи, професіонал, успіх. Практичне домашнє завдання: намалювати свою майбутню професію.	Дитина: називає різні професії; розрізняє за ознаками і діями професії; робить висновки про важливість праці у житті людини
18	1	Заняття «Всі професії важливі і потрібні» (Підсумкове) Узагальнення знань про важливість кожної професії та праці людини, відповідальність та обов'язки кожної особистості. Презентація своїх «Портфоліо професій» Ключові слова: професії, спеціальності, мрії, вибір, майбутнє.	

Таблиця 1.2

Змістовна частина програми «Подорож у світ професій» для учнів 2-4-х класів
18 годин (1 заняття на тиждень)

№	Кількість годин	Назва і зміст	Вимоги до рівня підготовки
1	1	Вступне заняття «Вирушаємо у подорож світом професій» Знайомство, стимуляція інтересу до пізнання різноманітності світу професій. Ключові поняття: професія, спеціальність, знаряддя праці, правила роботи, обов'язки. Практичне домашнє завдання: заповнити «Абетку професій».	
Розділ I. Професії типу «людина – природа»			

2	1	<p>Заняття «Фермер»</p> <p>Ознайомлення з професією фермер, основними вимогами та знаряддями праці; розвиток логічного мислення, уваги.</p> <p>Ключові поняття: професія фермер, вирощування рослин і тварин, знаряддя праці, умови роботи.</p> <p>Практичне домашнє завдання: виготовлення лото.</p>	<p>Учень:</p> <p>Знає різновиди професій групи «людина природа» і їх особливості ;</p> <p>встановлює логічні зв'язки за наслідками діяльності людини у природі;</p> <p>проявляє цікавість у пізнанні різноманітності професій.</p>
3	1	<p>Заняття «Лісник»</p> <p>Ознайомлення з професією лісник, основними вимогами, особливостями праці; розвиток довільної уваги, пам'яті.</p> <p>Ключові слова: лісник, лісництво, охорона природи.</p> <p>Практичне домашнє завдання: відгадати загадки.</p>	
4	1	<p>Заняття «Агроном»</p> <p>Ознайомлення з професією агроном, умовами та особливостями праці; розвиток сприймання, уваги, пам'яті, мислення.</p> <p>Ключові слова: агроном, рослини, шкідники.</p> <p>Практичне домашнє завдання: виготовлення пазлів.</p>	
Розділ II. Професії типу «людина – техніка»			
5	1	<p>Заняття «Зварювальник»</p> <p>Ознайомлення з професією зварювальника, умовами та вимогами до праці, розвиток швидкості мислення, уваги.</p> <p>Ключові слова: зварювальник, метал, апарат, захисна маска.</p> <p>Практичне домашнє завдання: відгадати загадки.</p>	<p>Учень:</p> <p>знає спеціальності професій групи «людина - техніка» і їх особливості ;</p> <p>проявляє інтерес до праці дорослих та допомагає їм;</p> <p>визначає важливість праці людини;</p> <p>характеризує діяльність людини пов'язану з технікою.</p>
6	1	<p>Заняття «Автослюсар»</p> <p>Ознайомлення з професією автослюсаря, особливостями роботи, розвиток довільної уваги, логічного мислення.</p> <p>Ключові слова: авто, автослюсар, ремонт, поломка.</p> <p>Практичне домашнє завдання: виготовити з паперу макет автомобіля.</p>	
7	1	<p>Заняття «Електрик»</p> <p>Ознайомлення з професією електрик, вимогами до праці та її особливостями, розвиток просторової орієнтації, мислення.</p> <p>Ключові слова: електрик, електричні прилади, електрика, безпека.</p> <p>Практичне домашнє завдання: написати продовження історії «Якби зникла електрика?..»</p>	
Розділ III. Професії типу «людина – знакова система»			
8	1	<p>Заняття «Оператор»</p> <p>Ознайомлення із професією оператор, особливостями праці, розвиток уваги, пам'яті, мислення, стимулювання навичок планування своєї діяльності.</p> <p>Ключові слова: оператор, зв'язок, комп'ютерна техніка.</p> <p>Практичне домашнє завдання: виготовити з підручних матеріалів макет комп'ютера.</p>	<p>Учень:</p> <p>орієнтується у світі професій групи «людина – знакова система» і їх особливості та умови праці;</p>

9	1	<p>Заняття «Перекладач»</p> <p>Ознайомлення із професією перекладача, основними вимогами та особливостями праці, розвиток зорової та слухової пам'яті, уваги, мислення.</p> <p>Ключові слова: перекладач, іноземні мови.</p> <p>Практичне домашнє завдання: придумати шифр і зашифрувати визначений текст.</p>	<p>виявляє інтерес до праці дорослих;</p> <p>називає діяльність людини пов'язану зі знаковою системою.</p>
10	1	<p>Заняття «Програміст»</p> <p>Ознайомлення із професією програміст, основними вимогами та особливостями праці, розвиток пам'яті, уваги, мислення.</p> <p>Ключові слова: програміст, програми, комп'ютер, алгоритм.</p> <p>Практичне домашнє завдання: підготувати правила роботи за комп'ютером.</p>	
Розділ IV. Професії типу «людина – людина»			
11	1	<p>Заняття «Журналіст»</p> <p>Ознайомлення з професією журналіст, особливостями та вимогами праці, розвиток уваги, пам'яті, вербально-го сприйняття, уміння співпереживати.</p> <p>Ключові слова: журналіст, інтерв'ю, кореспондент, сенсація.</p> <p>Практичне домашнє завдання: взяти у батьків інтерв'ю про їх професію.</p>	<p>Учень:</p> <p>аналізує різновиди професій групи «людина - людина» і їх особливості та вимоги до праці;</p> <p>розуміє важливість доброзичливого, ділового спілкування;</p> <p>виконує трудові, класні доручення з бажанням і уміє конструктивно спілкуватися з іншими.</p>
12	1	<p>Заняття «Екскурсовод»</p> <p>Ознайомлення з професією екскурсовода, особливостями праці, розвиток комунікативних здібностей, пам'яті, уваги, мислення.</p> <p>Ключові слова: екскурсія, екскурсовод, історія.</p> <p>Практичне домашнє завдання: скласти розповідь про історичні місця міста, в якому ви проживаєте.</p>	
13	1	<p>Заняття «Юрист»</p> <p>Ознайомлення із професією юриста, умовами та особливостями праці, розвиток комунікативних здібностей, уваги, творчості.</p> <p>Ключові слова: юрист, закон, права і обов'язки.</p> <p>Практичне домашнє завдання: скласти правила (права і обов'язки) поведінки учнів у школі.</p>	
Розділ V. Професії типу «людина – художній образ»			
14	1	<p>Заняття «Архітектор»</p> <p>Ознайомлення із професією архітектора, особливостями діяльності, розвиток пам'яті, емоційної сфери, творчості.</p> <p>Ключові слова: архітектор, план будівлі і міста, проект.</p> <p>Практичне домашнє завдання: створити план фантастичної будівлі в місті.</p>	<p>Учень:</p> <p>знає і називає різновиди професій групи «людина – художній образ» і їх особливості;</p> <p>виявляє інтерес до творчої праці дорослих;</p> <p>проявляє творчість у своїй діяльності</p>

15	1	Заняття «Музикант» Ознайомлення з професією музиканта, умовами та особливостями праці, розвиток уваги, слухового сприймання, пам'яті. Ключові слова: музикант, музичні інструменти. Практичне домашнє завдання: виготовити тематичні пазли.	
16	1	Заняття «Дизайнер» Ознайомлення з професією дизайнера, різновидами та особливостями праці, розвиток образної пам'яті, уваги, творчості. Ключові слова: дизайнер, дизайн одягу, інтер'єр, екстер'єр. Практичне домашнє завдання: створити дизайнерський одяг з підручних матеріалів (для дівчаток), створити дизайн (тюдінг) авто (для хлопчиків).	
17	1	Заняття «Зустріч із Майстром своєї справи» Відповідно до запрошеного гостя розповідь про особливості професії. Ключові слова: Майстер своєї справи, професіонал, успіх. Практичне домашнє завдання: намалювати свою майбутню професію.	Учень: орієнтується у різноманітності професій на ринку праці; проявляє інтерес до пізнання нового, допомагає дорослим;
18	1	Заняття «Професії моєї родини» (Підсумкове) Узагальнення знань про важливість кожної професії, відповідальність та обов'язки кожної особистості. Презентація «Портфоліо професій» Ключові слова: професії, спеціальності, мрії, вибір, майбутнє.	робить висновок про важливість вибору професії.

Плани-конспекти занять програми «Подорож у світ професій» для старших дошкільників і учнів 1-х класів

Заняття №1. «Вирушаємо у подорож світом професій»

Мета: знайомство, стимуляція інтересу до пізнання різноманітності світу професій.

Хід заняття:

1. Розминка «Давайте знайомитись».

Діти стають у коло. У руках ведучого – м'яч. Учасники передають по черзі один одному м'яч, називаючи ім'я того, до кого потрапить м'яч, ставлять різні запитання.

2. Інформаційна бесіда.

Ви – вихованці садочка (першокласники), це початок вашого шляху у навчання, але ви вже мрієте кимось стати, коли підроснете.

Сьогодні я пропоную вам вирушити у цікаву подорож світом професій.

Професія – це певний вид праці, трудова діяльність, що вимагає від людини певних знань і навичок, досвіду роботи і є джерелом існування.

Світ професій дуже великий, їх налічується близько 6 тисяч.

Існують смішні, мужні, жіночі, чоловічі та інші професії. У професіях є свої різновиди, з якими ми будемо знайомитись.

Отже, вирушаємо....

3. Гра «Відгадай професію».

Цікаво! Чи знаєте ви, які предмети належать до тієї чи іншої професії. Хто вгадає, кому це належить?

Термометр, шприц, білий халат.....лікар.

Ножиці, гребінець, фен, дзеркало.....перукар.

Каструля, ніж, плита.....повар.

Машина, руль, дорога.....водій.

Покупець, ціна, товари...продавець.

Вогнегасник, шланг, пожежа....пожежник.

Тканина, ножиці, голка.....швець.

Ви, молодці, добре знаєте, які існують професії.

4. Вірш «Головна професія»

Вчитель, лікар чи геолог,
Письменник, слюсар чи кресляр –
Всі називають головною
Одну професію – школяр.
Бо всім відомо, що без школи,
Без знань, що муσιш ти набути,
Не станеш у житті ніколи
Тим, ким з дитинства мрієш бути!

А. Костецький

5. Гра «А я ще знаю...»

Дітям пропонуються картки із зображеннями різних професій. Перший учасник витягує одну картку, наприклад, із зображенням водія, і говорить: «Я знаю, що водій керує транспортом». Наступний учасник продовжує: «А я ще знаю, що водій подорожує». І так далі..

6. Рефлексія заняття.

7. Практичне домашнє завдання: намалювати малюнки професій.

Заняття №2. «Садівник»

Мета: ознайомлення з професією садівник, основними вимогами та знаряддями праці; розвиток логічного мислення, уваги, пам'яті, уяви.

Хід заняття:

1. Розминка «Квіточка».

Теплий сонячний промінчик упав на землю і зігрів у ній зернятко. Прокинулася зернина, з неї виріс паросток. З паростка – чудова квіточка. Ніжитья квіточка на сонці, підставляє теплу і світлу кожну свою пелюстку, повертає голівку слідом за сонцем.

Тілесні вияви. Присісти на пальчиках, голову і руки опустити; піднімається голова, розпрямлюється корпус, руки піднімаються в боки – квітка розквітла; голова ледь відкинута назад, повільно повертається слідом за сонцем.

Міміка. Напівзаплющені очі, посмішка, м'язи обличчя розслаблені.

2. Обговорення домашнього завдання, вимоги і умови створення «Портфоліо професій».

3. Розповідь про професію садівника.

Сьогодні у нашій подорожі ми познайомимось із професією садівника.

Садівник готує ґрунт, підбирає сорти рослин, висаджує квіти, кущі, дерева.

За рослинами потрібен постійний догляд – їх треба поливати, підживляти, збирати дозріле насіння, захищати від шкідників і хвороб, інколи навіть лікувати, якщо необхідно – вкривати на зиму. Садівник доглядає газони, при необхідності надає форму кущам і кронам дерев, розбиває клумби. За садами і парками доводиться стежити цілий рік. Робота частіше на відкритому повітрі, але може бути і в оранжереї, зимовому саду. Робочі місця є на різних підприємствах, що займаються озелененням міста, ботанічних садах, у фірмах, що спеціалізуються на озелененні і догляді за посадками, приватних садах.

Освоїти професію можна у спеціалізованих технікумах, вузах, на курсах. Садівник повинен мати знання в архітектурі, біології, хімії. Бути трішки художником, ботаніком, фахівцем з вирощування дерев, флористом. Садівником може стати лише той, хто любить все живе, виключно технічних знань тут недостатньо. Знадобляться і загальні, і спеціалізовані знання: які рослини будуть добре себе відчувати в тому або іншому кліматі, як готувати для них ґрунт, які рослини сумісні одна з одною, а які ні, і багато іншого. Для створення красивої і гармонійної композиції будуть корисними розвинена художня уява, добрий смак і вміння малювати. Освоювати професію варто людям, що мають міцну фізичну форму, любов до природи, бажання постійно навчатися. Демонстраційні малюнки професії.

Далі ми з вами пограємо в ігри, спробуємо легко чи важко працювати садівником.

4. Вправа «Послідовність подій».

Дітям даються тематичні сюжетні картинки, які потрібно швидко скласти за сюжетом і потім розказати розповідь.

5. Гра «Хто без чого не обійдеться?».

Дорослий зачитує ряд слів, з яких треба вибрати тільки два, найважливіших, без чого головний предмет не може обійтися.

Наприклад, сад...які два слова найголовніші:

Рослини, садівник, собака, паркан, земля?

- Без чого саду не бути?

- Чи може сад бути без рослин? Чому?

- ...Без садівника, собаки, паркану...землі? Чому?

6. Гра «Хто швидше?».

На столі, навколо якого стоять діти, розкладені предметні картинки овочів та фруктів зображеннями донизу. Обирається садівник (хлопчик чи дівчинка). Він імітує поливання.

Дорослий промовляє закличку:

Наш Миколка-трудівник

Лінуватися не звик.

Добре він попрацював,

Гарний урожай зібрав.

В сад його ви завітайте,

Плід смачний собі шукайте.

Ю. Рібцун

Пояснюються умова гри: «Миколка хоче запросити вас до свого саду. Ви будете по черзі брати зі столу картинки, уважно розглядати їх і, не показуючи іншим, описувати зображене так старанно, щоб товариші обов'язково здогадалися, який овочі або фрукт ви взяли з Миколчиного саду».

Дорослий говорить дітям, що садівник приніс для них фрукти й овочі. Але почастиє лише тих, хто виконає його завдання. Тим дітям, які відповідають правильно, дають фішку у вигляді якогось плоду.

Орієнтовні завдання та запитання:

- Назви овоч (фрукт) жовтого, зеленого, червоного, ... кольору.
 - Назви найбільшу (найменші) овочі.
 - Назви овочі, які їдять сирими; які варять (смажать).
 - Які овочі ростуть на поверхні землі; в землі?
 - Які овочі висмикують; рвуть; викопують; зрізують?
 - Як назвати дерево, на якому ростуть яблука; сливи; груші; вишні? (Яблуня, груша, слива, вишня).
 - Як назвати сад, де ростуть і яблука, і сливи, і груші? (Фруктовий, або плодовий сад).
 - Які знаряддя праці використовують садівники?
7. Рефлексія заняття.
8. Практичне домашнє завдання: тематичні розмальовки.

Заняття №3. «Бджоляр»

Мета: ознайомлення з професією бджоляр, основними вимогами, особливостями праці; розвиток довільної уваги, пам'яті.

Хід заняття:

1. Розминка-гра «Бджілки збирають мед».

Частина дітей зображують квіти і розташовуються сидячи навпочіпки по всій ігровій площі. Інші діти зображують бджоли, які літають від квітки до квітки, збираючи нектар і пилок. Виконуючи ці рухи, діти-бджоли дзижчать: «жжжж...».

За сигналом: «Темніє», «Дощик збирається» або «Вітер підсилюється» вони летять у вулик (відгороджене місце). Потім діти міняються ролями.

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфоліо професій».

3. Розповідь про професію бджоляра.

Сьогодні ми у нашій подорожі познайомимось із професією бджоляра.

Завданням бджолярів – виведення, догляд за бджолами, а отже, примноження того багатства, яке вони дають. Перший обов'язок бджоляра – добре знати життя цих цікавих комах. Він має бути спостережливим, уважним, щоб вірно, точно оцінювати стан кожної бджолої сім'ї. Цілий рік, доглядаючи бджіл, бджоляр створює нові сім'ї бджіл, проводить велику діяльність для поліпшення роботи пасіки.

У роботі з бджолами бджоляр до тонкощів вивчає біологію, життя цієї комахи і його сім'ї, хвороби і шкідників, прийоми захисту пасіки від них, питання розведення і утримання комах. Робота з ними потребує обережності та спритності рухів, щонайменша необережність може призвести до серйозних наслідків. Винахідливість та ініціативність сприяють значному підвищенню медозбору на пасіці.

Робота бджоляра має багато особливостей. Щоб розводити бджіл, потрібно навчитися поводитися з ними, бути в курсі сучасних технологій бджільництва. Крім того, потрібно придбати спеціальний інвентар. Традиційний солом'яний капелюх з дрібною сіткою – теж свого роду інструмент. Бджоляру також потрібні димар, стамеска, ящик для перенесення рамок, навощувач, дріт, вощина,

ніж, роївня, медогінка та багато інших пристосувань.

Окрім знання біологічних особливостей бджіл, нюансів техніки бджільництва важливо знатися і на польових квітах, і сортах меду, і супутніх продуктах бджільництва, і способах переробки воскової сировини. Пасіка повинна знаходитися подалі від міста, в екологічно чистій місцевості.

Бджільництво ґрунтується на трьох китах: працьовитості, відповідальності та терпінні. Залежно від пори року у бджолярів абсолютно різні турботи. Взимку вони доглядають бджіл, стежать за станом вуликів (одночасно ремонтують інструменти і роблять рамки для нових сотів), навесні починають підготовку бджіл до медозбору, влітку контролюють їх кількість і частково відкачують мед. Осінь — пора підводити підсумки і рахувати літри меду. І так з року в рік!

4. Вправа «Бджола» (за основу взято вправу «Муха»).

Для цієї вправи потрібна поле з розкресленими на ній 3x3 клітинками і кусочок пластиліну чи магніт, що буде виконувати роль «бджоли». Дорослий пояснює, що переміщення «бджоли» з однієї клітинки на іншу відбувається за допомогою подачі команд, які вона слухняно виконує. По одній із чотирьох можливих команд («вгору», «вниз», «вправо» чи «вліво») «бджілка» переміщується, відповідно до команди, на сусідню клітинку. Вихідне положення «бджоли» - центральна клітинка ігрового поля. Учасники подають команду по черзі. Гравці повинні, стежачи за переміщенням «бджоли», не допустити її виходу за межі ігрового поля.

Після всіх роз'яснень починається сама гра. Якщо хтось відволікається від ходу гри або бачить, що «бджола» залишила поле, він дає команду «Стій!» і, повернувши «бджолу» на центральну клітинку, починає гру спочатку.

5. Рухлива гра «Ведмідь і бджоли».

- Діти, а ви знаєте, хто з диких тварин дуже любить мед? Правильно, ведмідь. Лісовим бджолам ніхто не робить будиночки-вулики, тому вони розташовуються в дуплах дерев. Отут у нас буде дупло. Ведмідь хоче забрати з дупла мед, а дикі лісові бджоли його туди не пускають, проганяють, дзижчать: « ж-ж-ж» (діти повторюють). Давайте виберемо ведмедя: «Раз-Два-Три, ведмедем будеш ти». (Можна надягти шапочку-маску). Ведмідь відходить убік. Слова дорослого:

- Полетіли бджілки збирати нектар і пилок із квіточок. (Діти-Бджоли бігають, змахуючи руками, присідаючи навпочіпки).

- От ведмідь іде, (Ведмежою ходою виходить дитина-ведмідь і направляється до дупла) З дупла мед віднесе. Бджілки, додому! (Діти-Бджоли підбігають до дупла). Слова дітей-бджілок:

- Це дупло - будиночок наш, Іди ведмідь від нас: « Ж-Ж-Ж!» (Діти-Бджоли махають крильми й проганяють ведмедя).

6. Конструювання з паперу «Бджола».

Діти малюють чорним маркером смужки на черевці вирізаної з картону «бджоли», приклеюють крила, проколюють шилом отвір, всовують у нього нитку. Виходить «бджола» на нитці.

7. Дихальна вправа «Відправ бджілку в політ за нектаром».

Діти тримають «бджілку» за ниточку й дмуть на неї. Дорослий словами коректує силу, з якою діти дмуть. От бджілка несміливо вилетіла з вулика. Побачила квіти й заспішила до них. Набрала бджілка багато меду й неквапливо летить додому. Як швидко темніє, квапся у вулик, бджілка!

8. Рефлексія.

9. Практичне домашнє завдання: тематичні розмальовки.

Заняття №4. «Ветеринар»

Мета: ознайомлення з професією ветеринар, умовами та особливостями праці; розвиток пам'яті, мислення.

Хід заняття:

1. Розминка-гра «Тварина».

Для проведення вправи потрібен набір карток із зображеннями знайомих дітям тварин, наприклад, вовка, зайця, лисиці, слона, змії. Дорослий по черзі показує картки, а діти в позах і рухах зображують намальовану на них тварину.

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфолію професій».

3. Розповідь про професію ветеринара.

Сьогодні ми з вами продовжуємо подорожувати і познайомимося із професією ветеринара-лікаря, що спеціалізується на роботі з тваринами.

Професійні обов'язки цього спеціаліста полягають у наступному: лікування і профілактика хвороб тварин, а також проведення різних медичних і косметичних процедур, у тому числі операцій, ветеринарно-санітарний контроль при виробництві та реалізації продуктів тваринництва. Робота може проводитися в спеціально обладнаному приміщенні (клініці, лабораторії), вдома або на відкритому повітрі. У процесі роботи зазвичай використовуються медичні інструменти, лікарські препарати, хімічні препарати. Ці фахівці можуть працювати у спеціалізованих ветеринарних клініках і аптеках, в організаціях, де переробляють і реалізують продукцію тваринництва, на фермах, в зоопарках, цирках, клубах службового собаківництва та в інших місцях, де перебувають тварини. Крім того, ветеринари працюють в наглядових органах, що здійснюють контроль реалізації продуктів тваринництва.

У наші дні ця професія, окрім безпосереднього лікування тварин, включає безліч різних напрямів. Від того, наскільки добре організована в країні ветслужба, залежить здоров'я її громадян. Річ у тому, що вона проводить постійну боротьбу з хворобами, які можуть представляти небезпеку для людей. Ветеринари контролюють якість м'яса, молока, яєць та інших продуктів тваринного походження на ветеринарних пунктах і станціях, фермах, у відділах ветеринарного контролю на м'ясокомбінатах, на м'ясо-молочних і харчових контрольних станціях, у ветлабораторіях. У селах всі сільськогосподарські тварини знаходяться під постійним наглядом цього фахівця, причому він несе відповідальність не лише за їхнє здоров'я, але і за дотримання зоогієни на фермах, санітарний стан інвентарю, складає раціон харчування тварин, робить щеплення від інфекційних захворювань, допомагає при народженні тварин.

При виборі професії ветеринара, в першу чергу, необхідно керуватися великою любов'ю до тварин. Цю любов прекрасно відчують чотириногі пацієнти, тому від одного лікаря вони згодні витерпіти найбільш болючу процедуру, а іншому не дадуть навіть оглянути себе. Талант ветеринара, як і будь-який інший, – це дар.

З давніх часів, з тих пір, як людина приручила тварин, з'явилася необхідність стежити за станом їхнього здоров'я.

4. Гра «Кульгава мавпа».

По команді ведучого учасники гри, що стоять у колі, повинні уявляти себе «кульгавою мавпою» (стрибати на правій нозі) доти, поки не буде команди

«стоп!». Якщо під час виконання завдання хтось стає на обидві ноги, то повинен плеснути в долоні, після чого продовжити роботу. Далі ведучий дає таку команду: «Увага, даю завдання: мавпа кульгає на іншій нозі. Почали!» Проходить 30-60 секунд. «Стоп!».

5. Складання продовження казки «Ведмежатко захворіло».

«Жив собі ведмедик: бешкетун і веселун. Він страх як любив лазити по деревах і ласувати медком. Та одного разу його забрали до зоопарку. Сумно було ведмедику без лісу, без його лісових друзів. Але незабаром малюк звик жити у вольєрі і потоваришував із сусідами-звірятами.

Якось гості в зоопарку потайки кинули у вольєр шоколадні цукерки. Ведмежатко їх з'їло, і в нього розболівся животик. Михасика почав лікувати ветеринар.»

Далі дітям пропонується продовжити казку.

6. Гра «Танграм».

Одна з нескладних ігор. Називають її і «Головолоомкою з картону», «Геометричним конструктором». Гра проста у виготовленні. Квадрат розміром 8x8 см з картону, пластику, однаково забарвлений з обох сторін, розрізають на 7 частин. У результаті виходить 2 великих, 1 середній і 2 маленьких трикутника, квадрат і паралелограм. Використовуючи всі 7 частин, щільно приєднуючи їх одну до іншої, можна скласти дуже багато різних зображень за зразками і за власним задумом. Дітям пропонують комбінуючи, отримати силуети тварин, птахів.

7. Рефлексія.

8. Практичне домашнє завдання: виготовлення пазлів.

Заняття №5. «Водій»

Мета: ознайомлення з професією водія, різновидами назв, умовами та вимогами до праці, розвиток швидкості мислення, уваги.

Хід заняття:

1. Розминка-гра «Літає – не літає».

Дорослий називає предмет і кидає м'яч. Якщо предмет літає, дитина повинна впіймати м'яч, якщо не літає – м'яч потрібно відбити.

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфолію професій».

3. Бесіда про професію водія.

Рух – основна умова сучасного життя, проте не кожен громадянин нашої країни може дозволити собі особистий транспорт, і саме в такому випадку на допомогу приходить водій. Разом з цим, професія водія дуже актуальна в сфері доставки вантажів на різні дистанції.

Історично водії існували з моменту появи першого транспортного засобу. Кожна транспортна новинка викликала подив і навіть побоювання з боку жителів які, в свою чергу, воліли віддавати управління та особисту безпеку в руки досвідченого водія, який добре знав правила пересування на цих транспортних засобах.

Спеціальний працівник, керуючий легковими і вантажними автомобілями, був і до цих пір залишається затребуваним. Згідно з опитуваннями, в межах міста більшість людей вважають за краще користуватися автобусом, здійснюючи як мінімум щоденний шлях з дому на роботу.

В обов'язки водія входить не тільки безпосереднє управління автомобільним транспортом, а й контроль дотримання пасажирями основних правил проїзду,

контроль безпеки під час посадки і висадки, комфорт пасажирів під час поїздки. При виникненні поломок або несправностей, саме водій відповідальний за усунення незручності. Більш того, досвідчений водій здатний в найкоротші терміни оцінити ситуацію руху на дорозі, визначитися з найкоротшим маршрутом, уникнувши прикрої втрати часу в міських пробках у години пік. Обов'язковим для водія також є вміння передбачити всі можливі перешкоди, прорахувати розвиток ситуації завчасно і в разі небезпеки уникнути зіткнення з іншими транспортними засобами.

Для водія головне – добрий зір (який перевіряється при планових медоглядах), добра увага і пам'ять, наявність прав потрібної категорії і знання правил дорожнього руху.

4. Гра «Будь уважний!».

Ведучий читає низку слів. Якщо серед них діти почують слово, яке позначає транспорт, вони двічі плещуть у долоні, коли ж ні – один раз:

- море, ковдра, метрополітен, лялька;
- горобець, гра, олівець, стіл;
- прогулянка, ліфт, хліб, крамниця;
- блискавка, ковзани, літак, коктейль;
- клімат, кінь, ведмідь, корова;
- танок, ракета, хоровод, пісня тощо.

5. Гра «Уважний автобус».

Діти стають одне за одним.

Перший учасник – водій автобуса. Він запитує, хто на якій зупинці хоче вийти. Зупинок може бути п'ять: «Квіткова», «Повітряна», «Весела», «Казкова», «Спортивна». Автобус рухається. Водій періодично зупиняється й гучно оголошує зупинки. На відповідній зупинці виходять лише ті, хто повідомив про це заздалегідь. Завдання всім: контролювати одне одного, щоб не переплутати зупинки.

6. Вправа «Ланцюжок».

Діти сидять колом. Ведучий називає будь-який вид транспорту й передає естафетну хусточку гравцеві. Малюк повторює назву за ведучим і називає свій вид транспорту. Наступна дитина називає два попередні й третій вид транспорту. І так далі.

Наприклад: «метро», «метро, трамвай», «метро, трамвай, літак» і т. д.

7. Рефлексія.

8. Практичне домашнє завдання: відгадати загадки про транспорт.

Заняття №6. «Пожежний»

Мета: ознайомлення з професією пожежного, особливостями роботи, історією змін, розвиток довільної уваги, логічного мислення.

Хід заняття:

1. Розминка-гра «Пожежний».

Учасники стають у коло плечем до плеча. Ведучий непомітно дає одному з них якусь річ і за жеребкуванням обирає «пожежний». «Пожежний» залишається в центрі кола, а члени групи мають швидко передавати річ із рук в руки (за спинами). За командою ведучого «Вогонь!» гра припиняється, і «пожежник» мусить сказати, у кого на той момент знаходиться річ.

Слід надати можливість кожному учасникові побувати в ролі «пожежного».

Для цього потрібно обмежувати час, заохочувати учасників словами «Молодці», «Чудово» і т.п.

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфоліо професій».

3. Презентація професії пожежного.

Сьогодні ми знайомимось із професією пожежного – людина, яка здійснює гасіння пожеж, порятунок і евакуацію людей, а також запобігає подібним випадкам.

При виникненні пожежі сигнал поступає в диспетчерську службу, оператор визначає, яка пожежна частина знаходиться ближче до місця випадку, до якої категорії складності відноситься пожежа. Залежно від цього плануються подальші дії.

Пожежний повинен уміти користуватися рятувальним устаткуванням, знати техніку безпеки, уміти працювати на висоті. Необхідно мати добре здоров'я, високу витривалість, фізичну силу (не випадково серед бажаючих вступити на таку службу проводиться жорсткий відбір). Також для представників даної професії важливі такі риси характеру, як: відповідальність, точність, стресостійкість, надійність, вміння аналізувати.

Лише стандартне обмундирування пожежного важить близько 30 кг, а з ним потрібно спускатися по спеціальній жердині до машини, швидко пересуватися, маневрувати під час пожежі, самотужки підніматися на верхні поверхи (адже користування ліфтом під час пожежі строго заборонено з міркувань безпеки).

4. Вправа «Послідовність подій».

Дітям даються тематичні сюжетні картинки, які потрібно швидко скласти за сюжетом і потім розказати розповідь.

5. Гра «Що потрібно при пожежі?».

Необхідно приготувати малюнки-картки із зображенням предметів, які можуть бути потрібними при пожежі, і предметів, які при пожежі не потрібні.

Діти грають у двох командах. Малюнки-картки перемішуються і діляться порівну. Завдання учасників: швидко згрупувати предмети і пояснити свій вибір. Картками можна обмінюватись, обґрунтовуючи потрібність чи не потрібність при пожежі. Коментарі вчителя.

6. Створення значка-медалі «Відважний пожежний».

Дітям пропонується намалювати малюнок, який можна використати як значок чи медаль «Відважний пожежний».

7. Рефлексія.

8. Практичне домашнє завдання: виготовлення (вирізання) значків «Відважний пожежний».

Заняття №7. «Космонавт»

Мета: ознайомлення з професією космонавт, вимогами до праці та особливостями, цікаві випадки в історії, розвиток просторової орієнтації, мислення.

Хід заняття:

1. Розминка-гра «Літає – не літає».

Дорослий називає предмет і кидає м'яч. Якщо предмет літає, дитина повинна впіймати м'яч, якщо не літає – м'яч потрібно відбити.

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфоліо професій».

3. Розповідь про професію космонавта.

У космонавтів важкі умови роботи. Під час старту і приземлення корабля

вони відчують великі перевантаження. Тіло стає важким, руки і ноги неможливо підняти. Зате коли космічний корабель обертається навколо Землі, в ньому настає невагомість. Незрозуміло, де підлога, а де стеля. Всі предмети плавають, як пушинки в повітрі. І космонавти теж плавають. Пити і їсти їм доводиться зі спеціальних тубиків, щоб їжа і вода не плавали де попало. У космічному кораблі багато приладів, і всі їх космонавт повинен знати. Це прилади і для управління кораблем, і для наукових досліджень. А також він повинен вміти стріляти, ловити рибу, знаходити їжу в пустелі і в льодах ... Навіщо? На той випадок, якщо корабель приземлиться далеко від космодрому.

До стану здоров'я космонавтів-випробувачів пред'являють найстрогіші вимоги: ідеальний зір, відсутність хронічних захворювань і шкідливих звичок.

Всі знають ім'я першого космонавта Землі Юрія Гагаріна! Він був першою людиною, який піднявся в космос і облетів навколо Землі. Юрій Гагарін був льотчиком. Зараз у космосі побували люди та інших професій. Лікарі, інженери, вчені. Але всі вони – космонавти!

Так що, якщо ти мрієш про польоти в космос, постарайся не втрачати часу. Вчися всім корисним справам!

4. Сюжетно-рольова гра «Космонавти».

Хід гри: дорослий запитує у дітей, хотіли б вони побувати в космосі? Якою треба бути людиною, щоб полетіти в космос? (Сильною, сміливою, спритною, розумною). Він пропонує відправитися в космос, щоб залишити там супутник, який буде передавати на Землю сигнали про погоду. Також треба буде зробити фотографії нашої планети з космосу. Всі разом згадують, що ще потрібно взяти з собою, щоб нічого не могло статися під час польоту. Діти обіграють ситуацію. Вони виконують завдання і повертаються на Землю. Ролі Пілотів, Штурмана, радиста, Капітана розподіляються за бажанням дітей.

5. Рухлива гра «Політ у космос».

У кімнаті розкладають обручі – «ракети» або інші якісь позначення. Кожна ракета призначена для двох (на вибір вчителя) «космонавтів». Гравців на кілька осіб більше, ніж місць у ракетах. Діти, промовляючи віршик, ідуть по кімнаті й виконують тренувальні вправи, готуючись до польоту:

Чекають нас ракети,
Чекають нас планети.

На яку захочу,
На ту й полечу!

Таємниця лиш одна:

Хто спізнився – місце нема.

Після цього діти розбігаються й по двоє займають ракети. Далі учасники гри, ставши в обручі, підіймають їх над головою, звівши плечі й щільно притиснувшись одне до одного спинами та потилицями. За командою «Злітаємо!» космонавти йдуть приставними кроками по колу. За командою «Посадка!» космонавти опускають обручі вниз і кладуть їх біля своїх ніг. Ті гравці, яким не вистачило місця в ракетах, оцінюють найкращу парну позу космонавтів.

Наприкінці гри відзначають найуважніших гравців, які здійснили найбільшу кількість польотів.

6. Виготовлення деталей для аплікації «Ракета».

7. Рефлексія.

8. Практичне домашнє завдання: аплікація «Ракета».

Заняття №8. «Секретар»

Мета: ознайомлення із професією секретар, особливостями праці, розвиток уваги, пам'яті, мислення, стимулювання навичок планування своєї діяльності.

Хід заняття:

1. Розминка-гра «Слухай і виконуй!».

Дорослий називає ланцюжок із декількох дій, але не показує їх. Можна повторити інструкцію 1-2 рази. Потім діти повинні повторити ці дії в тій самій послідовності:

- повернути голову праворуч, підняти вгору ліву руку, повернути голову прямо, розвести руки в сторони;
- підняти вгору праву руку, підняти ліву руку, подивитись на стелю, опустити ліву руку вниз, простягти праву руку в сторону;
- повернутися ліворуч, присісти, тричі плеснути в долоні, встати, підняти руки вгору.

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфоліо професій».

3. Розповідь про професію секретаря.

Кваліфікований секретар - права рука керівника, його незамінний помічник і, звичайно ж, обличчя фірми. Вважається, що це суто жіноча професія, однак секретарями можуть бути і чоловіки.

В обов'язки секретаря, зазвичай, входять: прийом відвідувачів, ведення документації; обслуговування керівника (нерідко планування його робочого дня); прийом телефонних дзвінків, що надходять керівнику; організація прийомів і нарад, замовлення канцтоварів та інших речей, необхідних для життєдіяльності офісу.

Використання сучасної організаційної техніки є необхідною умовою досягнення високої ефективності, оперативності і якості праці, збереження працездатності протягом усього робочого дня.

Робоче місце секретаря є важливим осередком організації трудового процесу. Оскільки секретар - «обличчя фірми», то і його робоче місце повинно бути зразком правильної організації, показником високої культури праці.

Робоче місце секретаря в приймальні, звичайно, розташовується поруч із кабінетом керівника, у центрі кімнати, недалеко від дверей у кабінет і так, щоб легко можна було бачити усіх відвідувачів.

4. Вправа «Знайди помилки художника».

Дітям демонструються малюнки, на яких намальоване не відповідає дійсності, потрібно знайти помилки художника.

5. Вправа «Робота за інструкцією»

Діти під диктовку виконують завдання, що містять різну кількість умов (на розсуд дорослого, відповідно до вікових особливостей дітей), наприклад, наступні:

- намалюйте 5 круглих бусинок так, щоб ниточка проходила через їхню серединку. Усі бусинки повинні бути різного розміру та кольору, а середня має бути жовтою;

- намалюйте 8 геометричних фігур так, щоб 4 з них були розташовані по кутах рамки, інші в центрі. Розфарбуйте ці фігури таким чином: 1 та 3 – сині, 2 та 4 – червоні, 5 та 7 – зелені, 6 та 8 – жовті.

6. Вправа «Друкарська машинка».

Кожному гравцеві присвоюється 1-2-3 літери алфавіту (залежно від кількості

учасників, щоб усі літери були розділені). Потім придумується слово або фраза з 2-3 слів. На сигнал ведучого учні починають «друкувати» (оплески). Коли слово буде «надруковане», всі дружно плескають.

7. Рефлексія.

8. Практичне домашнє завдання: вирізати з старих газет чи журналів малюнки.

Заняття №9. «Редактор»

Мета: ознайомлення із професією редактора, основними вимогами та особливостями праці, розвиток зорової пам'яті, уваги, мислення.

Хід заняття:

1. Розминка-гра «Порядок у кімнаті».

Ведучий пропонує дітям заплющити очі, а сам тим часом щось змінює в інтер'єрі кімнати або в одязі. Можна робити не більш як 5 змін. Діти повинні побачити їх і навести лад.

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфоліо професій».

3. Розповідь про професію редактора.

Літературний редактор – це співробітник редакції, в обов'язки якого входить аналіз, оцінка тексту, внесення необхідних змін до структури того або іншого літературного твору. Основне завдання літературного редактора полягає в підготовці до публікації написаного автором матеріалу, саме він забезпечує літературну правку тексту.

Робота з текстами передбачає відмінне знання української мови та літератури. Люди, які щиро люблять працювати зі словом, підбирати синоніми, придумувати яскраві заголовки, що запам'ятовуються, знаходять в роботі літературного редактора прекрасну можливість реалізувати свої професійні мрії.

Робота літературного редактора передбачає наявність аналітичного складу розуму і критичного мислення. Для багатьох є плюсом, що існує можливість працювати віддалено (досить мати вдома комп'ютер з необхідними програмами і виходом в Інтернет).

Але деколи літредакторам доводиться виконувати свою роботу в дуже стислі терміни, наприклад, якщо автор здав текст із значним запізненням, а дату публікації неможливо змінити.

4. Коректурні проби відповідно віку.

5. Вправа «Тексти з прихованим змістом».

«Ліки». Занедужала мати Тетяни. Лікар призначив їй гіркі пігулки. Дівчинка бачить, що мати п'є їх через силу, й говорить: «Мамо, дай я вип'ю за тебе». Запитання: чи правильно вчинила Таня? Чому?

«Вершник». У темну ніч вершник їде на коні й боїться, щоб коня не вкрали – увесь час мацає, чи є кінь. Запитання: чи обґрунтовані побоювання вершника? Чому?

6. Виготовлення газети з вирізок.

7. Рефлексія.

8. Практичне домашнє завдання: вигадати і намалювати гроші.

Заняття №10. «Бухгалтер»

Мета: ознайомлення із професією бухгалтер, основними вимогами та особливостями праці, розвиток пам'яті, уваги, мислення.

Хід заняття:

1. Розминка-гра «Варенички».

Діти стають у коло і повторюють слова і рухи за дорослим. «Просіяли борошно (рух руками вліво-вправо). Замісили тісто (кулаком по долоні). Зробили «ковбаску» (потерти долоні). Порізали «ковбаску» (відповідні рухи руками). Зліпили варенички (натиснути на вуха).

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфоліо професій».

3. Розповідь про професію бухгалтера.

Професія бухгалтера є однією з найбільш давніх. Вона досить престижна в Україні та в інших державах світу. Бухгалтер не тільки технічно здійснює облік, а й веде велику роботу з планування, контролю, аналізу, готує інформацію для прийняття управлінських рішень.

На сьогоднішній день „бухгалтер» – є однією із найпоширеніших професій.

У сучасних умовах пам'ять бухгалтера повинна бути оперативною, він повинен запам'ятовувати і враховувати багато поточних змін, пов'язаних з впровадженням нових документів, правил різних виплат.

Робота бухгалтера дещо одноманітна, потребує постійного виконання одного й того ж виду операцій. Поряд з цим, вона вимагає від спеціаліста високої відповідальності, постійної уваги протягом робочого дня.

Усім відомо, що головний бухгалтер на підприємстві - це друга людина після керівника з прийняття усіх рішень, що стосуються фінансово-господарської діяльності, оскільки саме він на ряду з директором ставить свій підпис майже на усіх документах. А це не тільки відповідальність, але й авторитет. Звичайно, для успішної роботи бухгалтером, окрім відповідної освіти, потрібно мати нахил до бухгалтерської справи і велике бажання до такої діяльності.

4. Гра «Скільки?».

- Сонечок у небі?
- Вогників у світлофора?
- Коліс у машин?
- Очей у сови?
- Пальців у рукавичці?
- Кольорів у веселки?
- Пір року?
- Місяців?
- Членів твоєї родини?
- Друзів?

5. Вправа «Четвертий зайвий».

В кожному завданні пропонується чотири слова, три з яких об'єднані смисловим зв'язком, а четверте – зайве.

1. Стіл, ліжка, підлога, шафа.
2. Молоко, вершки, сало, сметана.
3. Черевики, чоботи, шнурки, валянки.
4. Молоток, кліщі, пилка, цвях.
5. Солодкий, гарячий, гіркий, кислий.
6. Береза, сосна, дерево, дуб.
7. Літак, віз, людина, корабель.
8. Василь, Федір, Семен, Петренко.
9. Сантиметр, метр, кілограм, кілометр.

10. Токар, вчитель, лікар, книга.
 11. Глибокий, високий, світлий, низький.
 12. Годинник, барометр, термометр, аероплан.
6. Вправа «Підбери за формою».

На 15 картках зображені знайомі предмети (піраміда, огірок, портфель тощо) і 4 трафарети геометричних фігур (прямокутник, трикутник, коло, овал). Дітям пропонується до кожного трафарету дібрати схожий за формою предмет (можливо працювати командами на швидкість).

7. Рефлексія.
8. Практичне домашнє завдання: тематичні розмальовки.

Заняття №11. «Лікар»

Мета: ознайомлення з професією лікаря, особливостями та різновидами, розвиток уваги, пам'яті, вербального сприйняття, уміння співпереживати.

Хід заняття:

1. Розминка-гра «Усмішка по колу».

Діти стоять у колі, взявшись за руки. Ведучий усміхається до дитини праворуч, «бере усмішку» в з'єднанні долоні та дбайливо «передає» її дитині, яка стоїть поруч. Дитина «передає усмішку» своєму сусідові. Так триває, доки усмішка не повернеться до дорослого.

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфоліо професій».

3. Розповідь про професію лікаря.

Допомагати людям – надзвичайно благородна справа. А професія медика – найгуманніша, адже вона покликана стояти на сторожі людського життя. Саме медики дарують здоров'я людям, рятують від найрізноманітніших хвороб. Тому образ медика в уяві багатьох людей пов'язаний з надією і захистом. Кажуть, що лікар – це посередник між людиною і Богом. Дійсно, у багатьох ситуаціях медпрацівник є останньою рятівною інстанцією для хворого. Клятва Гіппократа спонукає людей у білих халатах перебороти всі емоції й особисті негаразди, щоб виконати свій обов'язок. Лікар часто лікує не лише тіло, а й душу людини, вселяючи в її серце віру та надію. І це не можуть не цінувати ті, кому медики дарують радість одужання чи поліпшують якість здоров'я і життя.

Відповідальна професія лікар в даний момент є однією з найбільш складних і престижних професій, так як немає найбільш цінної речі в світі, ніж людське життя, охороняти і підтримувати яке покликані лікарі.

Історія професії: Професія лікаря має багаторічну історію. У далекій давнині існували різні цілителі недуг. Їх арсенал в основному складався з лікарських трав, настоянок, еліксирів з плодів і коріння рослин, які мали здатність загоювати рани і виліковувати інфекції. Найчастіше таким лікарям приписували зв'язок з чаклунством, а їх мистецтво повернення здоров'я пояснювали за допомогою містики.

Різновиди лікарів – стоматолог (лікар, який лікує зуби); педіатр (лікує дітей); хірург (робить різні операції); окуліст (лікує хвороби зору); отоларинголог (лікує хвороби вух, горла, носа), медсестра (допомагає лікарю і здійснює маніпуляції) та ін..

4. Вправа «Відгадай, що змінилось».

Дітям пропонуються карточки із зображеннями лікарів (педіатра, окуліста, отоларинголога, стоматолога, хірурга, медсестри), мають роздивитись і запам'я-

тати розташування карток. Потім закривають очі, в той час ведучий міняє (забирає) картку або декілька місцями. Потрібно відгадати, що змінилось.

5. Вправа «Пульс».

Ведучий розповідає про серце, показує, як потрібно та можна почути своє серце (покласти праву долоню на ліву частину грудної клітки). А потім у тиші показує, як можна відчувати свій пульс (біля скроні, на руці). Діти вправляються на собі, перевіряють пульс один одного.

6. Сюжетно-рольова гра «Лікарня».

Дорослий розподіляє ролі між дітьми: лікарі, медсестри, хворі, відвідувачі.

Дії дітей у грі:

Хворий потрапляє в лікарню.

Медсестра оформлює дані хворого і приводить у палату.

Лікарі здійснюють обхід: оглядають хворих, уважно вислуховують їхні скарги, призначають лікування.

Медсестра проводить процедури: міряє температуру, видає ліки, робить уколи, обробляє рани, робить перев'язки та ін..

Відвідувачі (родичі, друзі) провідують хворого.

7. Рефлексія.

8. Практичне домашнє завдання: тематичні розмальовки.

Заняття №12. «Педагог»

Мета: ознайомлення з професією педагога, особливостями, вимогами та різновидами праці, розвиток комунікативних здібностей, пам'яті, уваги, мислення.

Хід заняття:

1. Вправа «Розтиснутий кулак»

Дорослий пропонує дітям поділитися на пари і виконати таке завдання: по черзі кожен з них затискає кулак, а інший протягом хвилини всіма доступними (крім фізичних) способами намагається його розкрити.

Обговорення:

– Кому вдалося досягти мети? Яким чином?

– Що ви говорили, як діяли?

– Що відчували при цьому ті, хто затиснув кулак?

– Чому вони відкрили свій кулак? Що на них подіяло?

– Хто залишився із затиснутим кулаком? Чому, як ви вважаєте?

Висновки. Без нашого бажання «розтиснути кулак» (а отже — іти назустріч одне одному, домовлятися спершу) він ніколи не розтиснеться. Отже, якщо кулак розтиснувся — це успіх обох сторін, які беруть участь у процесі.

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфоліо професій».

3. Розповідь про професію педагога.

Професія вчителя одна із найдавніших на землі. Її значимість не можна переоцінити. З року в рік педагоги передають свої знання і свій досвід, працюючи на благо людства. Виховання підростаючого покоління лягає на їхні плечі. Від того, які знання і навички вони зможуть їм передати, залежить майбутнє країни. Рівень освіти демонструє рівень розвитку держави та її соціальну структуру.

Професія вчителя — це спосіб життя. Люди, що вибирають її, повинні прислухатися до свого серця і робити вибір душею.

Якими якостями повинен володіти вчитель, щоб стати для дітей наставни-

ком?

По-перше, це велика любов до дітей. Без цієї якості неможливо бути вчителем і працювати з дітьми. Діти дуже чуйно відчують ставлення оточуючих до своєї особистості.

Ще однією якістю вчителя є терпіння і розсудливість. У спілкуванні з дітьми виникають ситуації, які часом важкорозв'язні. Вчитель повинен бути хорошим психологом, щоб зрозуміти тонку душу дитини.

У житті кожного з нас відчутний слід залишили люди, які з року в рік передавали нам свої знання. Професія вчителя заслуговує найбільшого поваги і шани.

Різновиди професії педагога – вихователь дитячого садка, вчитель початкових класів, вчитель предмету, викладач.

4. Гра «Фанти».

На фантах написані ім'я дітей і поруч – цифри. У кожної дитини тільки цифра. Ведучий бере фант, вимовляє ім'я дитини. Гравець із відповідною цифрою виходить до ведучого і виконує швидко завдання, отримане від дорослого. Завдання можуть бути приблизно такими:

- оббігти тричі навколо столу;
- розказати знайомий вірш;
- сказати приємні слова всім дітям;
- показати пантоміму;
- зробити п'ять присідань та ін..

5. Вправа «Я вмю».

Кожна дитина намагається згадати якомога більше своїх умінь, не повторюючись. У всіх людей є щось погане. Потрібно перемагати його, інакше воно переможе нас.

6. Гра «Веселий мурашник».

Дітям пропонують стати колом і уявити себе маленькими мурашками. Обирають одного учасника, який стає учителем мурашок. Усі інші повинні виконувати чіткі команди вчителя. Наприклад: присісти 10 разів, покружляти навколо себе, підстрибнути п'ять разів тощо. Найкращим учителем вважають того, хто вміє добре пояснити завдання.

7. Рефлексія.

8. Практичне домашнє завдання: вивчення вірша про педагога.

Заняття №13. «Перукар»

Мета: ознайомлення із професією перукар, умовами та знаряддями праці, розвиток комунікативних здібностей, уяви, творчості.

Хід заняття:

1. Розминка-гра «Усмішка по колу».

Діти стоять у колі, взявшись за руки. Ведучий усміхається до дитини праворуч, «бере усмішку» в з'єднанні долоні та дбайливо «передає» її дитині, яка стоїть поруч. Дитина «передає усмішку» своєму сусідові. Так триває, доки усмішка не повернеться до дорослого.

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфолію професій».

3. Розповідь про професію перукаря.

Спеціаліст, що займається доглядом за волоссям клієнтів, створенням зачісок. Перукар робить різні види стрижок, зачісок, фарбування, хімічну завивку і укладку, займається лікуванням волосся, коригує форму вус і бороди. Деякі

перукарі спеціалізуються на виготовленні париків, накладних вус, брів тощо. Хороший майстер повинен вміти підкреслити переваги і приховати недоліки обличчя відвідувача. За допомогою хорошої зачіски можна скорегувати овал обличчя. Добре підібрані кольори, тон і спосіб фарбування вигідно представляють відтінок шкіри і очей, приховують сивину. Перукар може бути фахівцем з жіночих, чоловічих або дитячих зачісок, або перукарем-універсалом. Робота перукаря найчастіше позмінна, проходить в приміщенні. Весь день доводиться бути на ногах. У зв'язку із специфікою професії найбільше навантаження припадає на руки, що потребує великої фізичної витривалості. Звичайно, потрібно досконало знати техніку безпеки і санітарні норми. Важливо знатися на облаштуванні перукарень, використувуваних інструментах, устаткуванні й техніці. Потрібно бути обізнаним у тому, як обробляти знаряддя праці і доглядати його. Перукар повинен вміти робити не лише стандартні стрижки, але і складні, святкові зачіски і укладки (особливо весільні, що мають свої особливості).

Перукар повинен бути трішки психологом, адже йому потрібно прихилити до себе людину, зрозуміти її настрій, допомогти розслабитися. Часто клієнти просять зробити таку зачіску або вибирають той колір, який їм не підійде. Хороший майстер спробує відмовити людину, пояснити, порадити іншу зачіску, яка по-справжньому їй пасуватиме.

4. Гра «Дід Панас».

Діти обирають Панаса і зав'язують йому очі хустинкою, виводять на середину й обертають, питаючи:

Панасе, Панасе,

На чому стоїш?

- На камені!

- Що продаєш?

- Квас!

Лови мишей, та не нас!

Відпускають Панаса, а самі розбігаються. Він починає ловити дітей. Кого зловить - той стає Панасом.

5. Вправа «Малюємо разом».

Діти діляться на пари. Кожна пара отримує картку з одним словом. Наприклад: «школа», «сім'я», «ліс», «парк» тощо. Дітям пропонують намалювати в парі те, що написано на картці. Але учню можна малювати за один раз тільки якусь одну деталь або лінію. Якщо руку прибрали від аркуша, естафету передають партнеру. Пара, яка закінчила малювати, підносить руку й показує готовий малюнок. Перемагає команда, яка краще і швидше впоралася із завданням.

— Важко чи легко було малювати в парі?

— З якими труднощами ви мали справу під час малювання?

— Що ви змінили б у своїй роботі, якби довелось робити новий малюнок?

6. Вирізання шаблонів облич для зачісок.

7. Рефлексія.

8. Практичне домашнє завдання: вирізати зачіски до обличчя.

Заняття №14. «Актор»

Мета: ознайомлення із професією актора, особливостями діяльності, розвиток пам'яті, емоційної сфери, впевненості у собі, творчості.

Хід заняття:

1. Розминка-гра «Зрозумій мене».

Дітям пропонують по черзі без слів передати іншим якимсь повідомлення.

Чи легко було передавати і відгадувати інформацію?

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфоліо професій».

3. Розповідь про професію актора.

Актор створює художній образ з метою впливу на глядача, викликаючи у нього відповідну реакцію. При цьому створюваний образ естетично цінний у тій мірі, в якій через нього розвивається дія та ідейна спрямованість спектаклю або фільму загалом. У процесі роботи актори тісно пов'язані зі своїми партнерами і режисером, беручи участь разом з ними у створенні того художнього цілого, яким є театральна постановка. На репетиціях актор виконує завдання, створюючи характеру на основі сценічного перевтілення. Найважливішим і завершальним етапом роботи є виступ перед глядачем у театрі. Як матеріал для створення художнього образу актор використовує самого себе, свій інтелект, емоційність та зовнішні дані. Він вдається до допомоги гриму, костюма, інколи маски. Акторові потрібно, перш за все, мати хорошу дикцію і сильний голос, відчуття ритму і музичний слух, не мати фізичних недоліків. Але головне - треба володіти сценічною чарівливістю.

Найголовніша умова для того, щоб стати актором – наявність таланту. Навіть сама нестандартна зовнішність не допоможе людині досягти успіху в лицедійному ремеслі, якщо відсутній головний компонент – талант. Уміння перевтілюватися, створювати художній образ, передавати характер персонажа, щоб глядачі повірили в реальність вигаданого героя – таке під силу небагатьом.

4. Вправа «Декламуємо вірші».

1. Діти вчать і розказують віршик:

- а) пошепки;
- б) пошепки – голосно;
- в) наче страшенно замерзли;
- г) злякано;
- д) наче у роті гаряча картоплина;
- е) байдуже;
- є) із задоволенням.

Я біжу, біжу по гаю,
Я метелика спіймаю.
А метелик не схотів –
Геть від мене полетів.

5. Гра «Майстер-клас».

Для гри використовуються картки з гри-лото «Театр настрою» (розробка Л. Жданової) [11].

Учасники по черзі вибирають по одній картці (перевернуті зображенням вниз), і не розповідаючи іншим змісту, зображують емоцію чи героя.

Решта учасників відгадують настрій. Виграє той, хто краще зобразить невербально емоцію.

6. Гра «Золота маска».

У грі використовуються картки та маски з гри-лото «Театр настрою» [11].

Частини карток перевертаються і переміщуються. Діти, беручи по одній, повинні скласти цілу маску.

Виграє той, хто збере маску першим.

7. Рефлексія.

8. Практичне домашнє завдання: вивчити скоромовку.

Заняття №15. «Фотограф»

Мета: ознайомлення з професією фотографа, умовами та особливостями праці, розвиток уваги, зорового сприймання, пам'яті.

Хід заняття:

1. Розминка-гра «Усмішка по колу».

Діти стоять у колі, взявшись за руки. Ведучий усміхається до дитини праворуч, «бере усмішку» в з'єднані долоні та дбайливо «передає» її дитині, яка стоїть поруч. Дитина «передає усмішку» своєму сусідові. Так триває, доки усмішка не повернеться до дорослого.

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфоліо професій».

3. Розповідь про професію фотографа.

Фотографія - процес одержання зображення на чуттєвому матеріалі під впливом різних форм випромінювання. Кольорові знімки з'явилися на початку ХХ століття. В даний час фотографія залишається одним з основних засобів інформації і документування (фіксація подій, явищ), важливим технічним засобом у поліграфії, технічною основою кіномистецтва і фотомистецтва. Фотограф робить фотозйомку різних об'єктів (людей, будинків, природи й ін.) у стаціонарних і виїзних умовах. Фотографія надає широкі можливості для творчості. Фахівці вважають, що вона є одним з видів мистецтва, де творче зусилля докладає і фотограф і об'єкт зйомки.

Працює в студії або на відкритому повітрі. Навантаження на зір. Області застосування: у сфері побутового обслуговування, у видавництвах, у модельному, виставочному і т.п. бізнесі, в установах основної і додаткової освіти як керівника фотостудії, викладача.

Необхідні якості: творчі здібності, гнучкість мислення, розвите образне мислення, гарна пам'ять, фізична витривалість.

4. Вправа «Муха».

Діти сідають зручно: руки вільно лежать на колінах, плечі та голова опущені, очі заплющені. Та уявляють, що їм на обличчя намагається сісти муха. Вона сідає то на ніс, то на ротик, то на лоб, то на очі.

Завдання дитини — не розплющуючи очей, відігнати набридливу комаху.

5. Гра «Знайди тінь».

Дітям пропонуються картки із зображеннями різних предметів і окремо картки із зображеннями тіней предметів. Завдання дітей як найшвидше зібрати картки відповідно тіні. Виграє той у кого найбільше правильно зібраних карток.

6. Вправа «Що заховано в малюнках».

Дітям роздаються картинки і пропонується знайти всі зображення, які там «заховані». Визначається хто їх швидше порахує.

7. Рефлексія.

8. Практичне домашнє завдання: створити фото колаж своєї родини.

Заняття №16. «Художник»

Мета: ознайомлення з професією художника, вимогами та особливостями праці, розвиток образної пам'яті, уваги, творчості.

Хід заняття:

1. Розминка-гра «Веретено».

Гравці діляться на дві групи і стають один за одним. По команді «Починаємо», діти, які стоять першими, повинні швидко, як веретено, повернутися навколо себе. Потім сусіди беруть їх за талію і повертаються уже у двох, доки черга не дійде до останнього учасника.

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфоліо професій».

3. Розповідь про професію художника.

Художники займаються вираженням ідей, думок і почуттів найрізноманітнішими способами. В класичному розумінні засобами вираження художника є фарби і полотно, а також глина, метал, тканина, скло, дерево, текстиль, пластика, фото- і відеотехніка, комп'ютерні технології та багато різноманітних матеріалів і засобів. Розрізняють такі види образотворчого мистецтва: живопис, графіка, скульптура, кераміка, художня обробка металів, дизайн текстилю, художні прикраси і ковальське мистецтво, кераміка, художня обробка шкіри, відео- і комп'ютерне, рекламне мистецтво, мистецтво фотографії тощо. Художники працюють в театрах, рекламних фірмах, фабриках, в дизайнерських бюро, художніх ательє та в компаніях, де потрібна їхня професійна допомога.

Для того, щоб стати професійним художником, перш за все, потрібно мати талант. Проте одного лише таланту недостатньо, треба ще багато вчитися і постійно працювати. Необхідно знати історію мистецтв, відповідну термінологію, техніку і матеріали, вміти робити ескізи і замальовки. Художник повинен мати відчуття композиції і кольору, вміти аналізувати і синтезувати. Він повинен вміти економно і раціонально використовувати ресурси. Це стосується як вибору засобів і матеріалів для роботи, їх використання і зберігання, витрат матеріалу і обліку робочого часу, так і організації роботи інших людей і управління ними.

4. Гра «Що наплутав художник».

Серія картинок із «перекрученим» сюжетом.

Дітям демонструються картинки, роздивляючись які, вони знаходять, що наплутав художник.

5. Вправа «Ми – художники».

На аркуш паперу діти наносять ляпки, поверх накладають чистий аркуш. Ляпки мандрують з одного аркуша на інший. Діти розглядають ці плямки, домальовують деталі або просто називають те, що побачили.

6. Розвивальна гра «Палітра».

Дітям пропонується дібрати до трафаретів відповідні фігури за кольором, а потім сортувати з формою.

7. Рефлексія.

8. Практичне домашнє завдання: розмальовка різних професій.

Заняття №17. «Зустріч із Майстром своєї справи»

Мета: відповідно до запрошеного гостя розповідь про особливості професії, розвиток уміння слухати, створення ситуацій успіху.

Хід заняття:

1. Гра «Відгадай професію Майстра».

Діти відгадують професію запрошеного гостя.

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфоліо професій».

3. Бесіда про власну професію запрошеного Майстра своєї справи.

- Чому зробили саме цей вибір професії?
- Які знання потрібно мати?
- Чим є особливою ця професія?
- Чи подобається?

4. Вправа «Заборонений рух».

Дорослий повідомляє дітям, що вони мають повторювати всі рухи, крім одного. Тільки-но руки ведучого опускаються вниз, усі повинні підняти вгору, тобто зробити навпаки. Той, хто помиляється, стає ведучим.

5. Вправа «Жіночі – чоловічі професії».

Поділіть дітей парами. Один пари говорить так звані «жіночі» професії, інший – «чоловічі». Після цього діти всі разом називають професії, спільні для жінок і чоловіків.

6. Рефлексія.

7. Практичне домашнє завдання: намалювати свою майбутню професію.

Заняття №18. «Всі професії важливі і потрібні»

Мета: узагальнення знань про важливість кожної професії та праці людини, відповідальність та обов'язки кожної особистості.

Хід заняття:

1. Розминка-гра.
2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфоліо професій».
3. Бесіда «Яка професія найкраща?».

Чи думали ви коли-небудь над тим, скільки людей працює, щоб ви були нагодовані, одягнуті, взуті, щоб вдома у вас було світло вечорами і тепло у холодну погоду, щоб у вас були книжки і зошити, щоб ви могли сидіти біля радіоприймача чи телевізора і слухати музику?

Якщо б ви задумали порохувати всіх цих людей то, мабуть, до вечора не порохували б.

Яка ж професія найкраща?

- Хто потрібніший і найважливіший, - сперечалися діти, - яка професія?
 - Звичайно, лікар, сказав один. Я увесь минулий рік хворів та хворів, ангіна та ангіна, а лікар вирізав мені мигдалики. І от я тепер завжди здоровий.
 - Ні, сказав інший, найпотрібніший – учитель. Він нас навчає і читати, і писати.

- А от і не вчитель. Найважливіші пожежники! – гарячкував третій. У нас якось ледь будинок не згорів. Мешканці бігають, метушаться, нічого не можуть зробити. А приїхали пожежники – враз вогонь погасили!

- Хтось кричить: «Найважливіші льотчики», хтось розхвалює листонош. З усіх боків чути: «продавець!», «комбайнер!», «водолаз!». Словом, сперечалися, аж захрипли, але так нічого не вирішили. Та це й не дивно, тому що немає на світі ...

Усі професії потрібні. Люди кожної професії повинні добросовісно виконувати свої обов'язки.

4. Гра «Допоможи казковому герою обрати свою казку».

Діти діляться на групи. Кожна група отримує малюнок або просто ім'я відомого казкового героя. Наприклад: Буратіно, Мальвіна, Гаррі Потер, Кирило Кожум'яка тощо. Дітям треба вирішити, яку професію обере для себе в майбутньому казковий герой, довести свою думку. (Мальвіна стане учителькою, бо їй

дуже подобалося вчити Буратіно. Буратіно стане мандрівником, бо любить все нове і нічого не боїться. Гаррі Потер буде працювати в цирку і показувати фокуси, бо любить все незвичне. Кирило Кожум 'яка стане військовим, бо він дуже сильний, справедливий і добрий, і хоче всіх захищати.)

5. Вправа «Назви професії».

Дорослий пропонує дітям назвати всі відомі їм професії.

А тепер я пропоную вам пограти у цікаву гру. Ваше завдання – називати ті професії, які, на вашу думку, найбільше пасують характеристичі.

– Найзеленіша професія – це... (садівник, лісничий, квіткар, декоратор квітів тощо).

– Найсолодша професія – це... (пекар, кондитер тощо).

– Найволохатіша професія – це... (ветеринар, дресирувальник тощо).

– Найсмішніша професія – це... (клоун, гуморист тощо).

– Грошова професія – це... (банкір, бізнесмен, фабрикант тощо).

– Дитяча професія – це... (вчитель, вихователь, няня, гувернантка, дитячий лікар тощо).

– Чоловіча професія – це... (військовий, шахтар, міліціонер, комбайнер, тракторист, моряк, космонавт, слюсар, токар тощо)

– Жіночі професії – це... (повар, касир, швачка-мотористка тощо).

– Людяна професія – це... (лікар, учитель, вихователь, пожежний, психолог тощо).

– Найвища професія – це... (льотчик, космонавт, електромонтер, будівельник, кранівник тощо).

– Балакуча професія – це... (журналіст, телеведучий, актор, диктор тощо).

6. Гра «Мрійники».

Дітям пропонується помріяти про майбутнє, що зміниться через 20 років....

7. Рефлексія, перегляд «Портфоліо професій».

Наша зустріч підійшла до закінчення, але подорож наша у світ професій продовжується, адже у світі ще стільки цікавого. До нових зустрічей!

Плани-конспекти занять курсу за вибором «Подорож у світ професій» для учнів 2-4-х класів

Заняття №1. «Вирушаємо у подорож світом професій»

Мета: знайомство, стимуляція інтересу до пізнання різноманітності світу професій.

Хід заняття:

1. Розминка – гра «Най-най...»

Дорослий пропонує незвичні характеристики професій. А учні повинні назвати ті, які, на їх думку, найбільше відповідають цій характеристичі. Наприклад, яка «найгрошовитіша» професія?

Найзеленіша...

Найсолодша...

Найрізнокольоровіша...

Найсмішніша...

Найсерйозніша...

Найжіночніша...

2. Інформаційне повідомлення «Чи любиш ти вчитися?».

Деякі з учнів не люблять вчитися. Іноді вони навіть не знають, для чого їм це. Тому що так треба? Але кому? Так влаштований світ: дорослі працюють і заробляють гроші, а учні вчаться. Згадаємо народну мудрість:

Знання — це зброя.

Знання — це багатство.

Хто вчений, тому і шана.

Праця людину годує, а лінь — марнує.

Чи всі учні вміють отримувати знання? Запропонувати учням, за допомогою тесту поміркувати, чи люблять вони вчитися.

Чому навчання є важливою роботою?

Навчання у школі — це теж робота. Тому що до навчання діти докладають фізичних та розумових зусиль. Без навчання не буде професії.

Нині у світі налічується величезна кількість професій. Кожна з них має свої особливості, багато і спільного. Щоб полегшити вибір професії, наводимо класифікацію професій. У нашій країні загально визнаною й найпопулярнішою в професійній орієнтації класифікацією професій є психологічна класифікація, запропонована Є. Клімовим.

За предметом праці професії поділяються на: «людина — техніка», «людина — природа», «людина — людина», «людина — знакова система», «людина — художній образ».

Професії типу «людина — природа» спрямовані на об'єкти живої природи: тварин, рослин, мікроорганізмів. Людині, яка обирає професію типу «людина — природа», необхідна любов до рослин і тварин, гарна уява, спостережливість, фізична витримка.

Люди, які обрали професії типу «людина — художній образ», — зазвичай творчі особистості. У них від народження є талант до мистецтва, живопису, музики.

Професії типу «людина — техніка» спрямовані на роботу з апаратурою, технікою, різними механізмами.

Професії типу «людина — людина» спрямовані на людину. Ці професії пов'язані з навчанням, вихованням, обслуговуванням і керівництвом людьми.

Професії типу «Людина — знакова система» спрямовані на обробку інформації у вигляді знаків, графіків, креслень.

3. Вправа «Оптимізм — реалізм».

Запропонувати дітям згадати свої досягнення. Чи легко вони далися? Як ви почувалися, досягнувши мети? Чи можете використати ті самі методи в розв'язанні інших справ?

Назвіть невдалі справи. Який висновок ви можете зробити?

Розглядаючи кожен випадок, поміркуйте:

— який результат був найкращим (найгіршим);

— яка була вірогідність того, що так відбудеться;

— чи можна щось зробити, щоб покращити результат.

Заплануйте якусь справу, шляхи її виконання. Оберіть такий шлях, який дасть найкращий результат.

4. Рефлексія.

5. Практичне домашнє завдання: заповнити «Абетку професій».

Мета: ознайомлення з професією фермер, основними вимогами та знаряддями праці; розвиток логічного мислення, уваги.

Хід заняття:

1. Вправа – розминка «Доповни речення».
 - Якби я був рослиною, то був би...
 - Якби я був твариною, то був би...
2. Обговорення домашнього завдання, вимоги і умови створення «Портфоліо професій».

3. Інформаційне повідомлення про професію фермера.

Зміст роботи: виробництво сільськогосподарської продукції і продуктів тваринництва. Умови праці: робота як у виробничих приміщеннях (теплиці, ферми і т.д.), так і на свіжому повітрі в будь-яку погоду. Займається різними видами діяльності: виконує будівельні роботи, використовує і ремонтує сільськогосподарську техніку, розводить і лікує тварин, вирощує і реалізує овочі, фрукти і зернові. Фермерське господарство може бути як багатогалузевим, так і спеціалізуватися на окремому напрямку сільського господарства (тваринництві, овочівництві, бджільництві, виноградарстві). Фермер є одночасно і організатором господарства, і виконавцем своїх задумів. Працює, як правило, із членами своєї родини чи в об'єднанні з декількома родинами.

Домінуюча професійна спрямованість – природа. Ведучі інтереси – сільське господарство; супутні – біологія, хімія, фізика, економіка, техніка, транспорт. Типи професій – підприємницький, реалістичний. Необхідні якості: фізична сила і витривалість, працьовитість і оптимізм, уміння переносити несприятливі погодні умови і невдачі. Родинні професії: городник, тваринник.

Ця професія не пред'являє строгих вимог до освіти, її може замінити досвід роботи в сільському господарстві чи курси по ремонту техніки. Часто вимагаються знання бухгалтерії і права, селекції і ветеринарії.

4. Гра «Покажи».

Діти за допомогою міміки, голосу, жестів та рухів показують як рухаються ведмедики, зайчики, лисички, метелики, жабки, журавлики.

5. Вправа «Корінчики – верхівки».

Запропонувати дітям поділити дидактичні картки із зображеннями рослин на групи: їстівні корінчики, їстівні верхівки, їстівні корінчики і верхівки.

6. Вправа «Тварини».

Із запропонованих картин обрати тварин для фермерського господарства і обґрунтувати свій вибір.

7. Гра «Земля, вода, вогонь, повітря».

Гравці стають у коло, в середині ведучий. Він кидає м'яча кому-небудь із граючих, вимовляючи при цьому одне з чотирьох слів: земля, вода, вогонь, повітря. Якщо ведучий сказав – «земля», «повітря», «вода», той хто зловив м'яч повинен швидко назвати того, хто мешкає в цьому середовищі (вода – риби, повітря – птахи). При слові «вогонь» всі виконують обертання кругом, помахуючи руками. Хто помиляється вибуває з гри.

8. Рефлексія.

9. Практичне домашнє завдання: виготовлення лото.

Заняття №3. «Лісник»

Мета: ознайомлення з професією лісник, основними вимогами, особливо-

стями праці; розвиток довільної уваги, пам'яті.

Хід заняття:

1. Розминка «Живе – неживе».

Ведучий називає предмет і кидає м'яч. Якщо предмет живий, дитина повинна піймати м'яч, якщо неживий – м'яч потрібно відбити.

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфоліо професій».

3. Інформаційне повідомлення про професію лісника.

Роботу лісника умовно можна поділити на два напрямки. Перший – це охорона лісу, його захист від хвороб та шкідників. У другий напрямок входять лісогосподарські роботи з посіву і посадки лісу, догляд за ним, прокладання лісових доріг, осушення території, заготівля і перероблення лісової продукції.

Лісники вирішують, яких зусиль необхідно докласти для вирощування молодого лісу, як здійснити селекцію дерев різних порід, створити промислові ділянки високопродуктивних, швидкозростаючих лісових культур. Все, що дає ліс, деревина, ягоди і плоди, горіхи, гриби, дичина, мед, хутро, лікарська сировина, повинно бути збережено і використано на благо людям. У цьому й полягає основне завдання лісника.

Лісник – головна посада лісової охорони, займається організацією і слідкує за виконанням всіх лісогосподарських робіт: розведенням та відновленням лісу, збиранням насіння, доглядом за ґрунтом і станом дерев.

Лісник також проводить роботу із заготівлі лісу, вивезення його на склади або до лісообробних комбінатів. З метою раціонального використання лісових ресурсів, лісник робить обміри лісових масивів, вимірює запаси деревини, враховує їхній об'єм, а також приріст дерев, складає карти деревостанів, ґрунтів лісництва. Також він відає організаційно-адміністративними справами, плануванням, документацією, бухгалтерським обліком і звітами щодо лісогосподарства. Крім охорони лісу лісник бере участь у всіх лісогосподарських роботах, що проводяться в його обході, контролює їх якість та слідкує за правилами користування лісом.

Професія лісника вимагає особливих знань, навичок та якостей. Лісник повинен знати технологію вирощування лісу, протипожежної профілактики, засоби і способи боротьби з лісовими пожежами, біологію шкідників і хвороб лісу, деревно-чагарникових порід, правила рубок та відпуску лісу на кореню. До основних несприятливих факторів праці лісника треба віднести: переохолодження тіла, промокання одягу та можливість застуди, недостатню побутову облаштованість, можливість травматизму.

4. Вправа «Добре – погано».

Користуючись схемою розкажи про вплив зелених насаджень на організм людини.

5. Рухавка «Австралійський дощ».

6. Вправа «Хто швидше».

Пропонуються картки із зображенням ягід, кущів, дерев. Яка команда швидше згрупує картинки із зображенням відповідно до запитань.

7. Психогімнастика «Подорож до лісу».

Сідайте зручно, розслабтеся, заплющте очі. Ми вирушаємо в подорож. Дивіться, вузька покручена стежка веде нас глухим, темним лісом. Аж ось і галявина, освітлена яскравим сонцем. Скільки квітів! Попереду виблискує блакитне озеро. Оберіть свою стежку. Ідіть туди, де вам найбільше подобається. Можна

повернутися назад, погуляти в лісі, можна залишитися на галявині. Хтось, ма-
буть, схоче подивитися, що там, за озером.

(Після двохвилинної паузи діти висловлюють свої враження від прогулянки,
їхні розповіді не слід коментувати й оцінювати.)

8. Рефлексія.

9. Практичне домашнє завдання: відгадати загадки.

Заняття №4. «Агроном»

Мета: ознайомлення з професією агроном, умовами та особливостями пра-
ці; розвиток сприймання, уваги, пам'яті, мислення.

Хід заняття:

1. Розминка-гра «Так» і «ні» не говорити.

Учні повинні відповідати на запитання дорослого, але забороняється гово-
рити «так» і «ні», а також називати кольори: блакитний, зелений, жовтий і чер-
воний.

1. Ти любиш літо?

2. Тобі подобається зелень парків і скверів?

3. Якого кольору небо влітку?

4. Які кольори влітку основні?

5. Ти любиш сонце?

6. Якого кольору сонце?

7. Якого кольору пісок біля ріки?

8. Огірки можуть бути тільки зеленого кольору?

9. Якого кольору абрикос?

10. Якого кольору вода в озері?

Можливі інші варіанти запитань. Якщо дитина уважна, то виконуючи це
завдання, вона може набрати 10 очок. Кожне порушення заборони позбавляє її
очка. Відповідати на запитання слід швидко.

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфоліо професій».

3. Інформаційне повідомлення про професію агронома.

Спеціаліст з вирощування сільськогосподарських рослин.

Агроном – одна з головних фігур на селі. Його основне завдання – вдоскона-
лювати сільськогосподарське виробництво, управляти працею механізаторів та
інших робітників. Озброєний спеціальними знаннями, агроном краще за інших
бачить, як розвиваються рослини, чого їм не вистачає, які зміни відбуваються в
грунті. Він – основний провідник науки в господарстві, він визначає техноло-
гію праці, його організацію. Агроном планує проведення сільськогосподарсь-
ких робіт з врахуванням безлічі чинників, таких, як особливості оброблюваної
культури, погодні умови, стан ґрунту тощо. Спостерігає за зростанням і розвит-
ком рослин, планує підкормлювання, поливання, прополки та інші заходи, що
дозволяють добитися максимально високого врожаю. Відповідає за захист по-
садок від шкідників і хвороб, при необхідності займається лікуванням рослин.
Вибирає сорти, найбільш відповідні для вирощування в конкретних умовах, за-
ймається селекційною роботою.

Часом професія агронома асоціюється з чимось суто сільським. Проте це не
зовсім так. Обговоримо, наприклад, застосування цієї професії в області спорту.
У багатьох його видах (футбол, бейсбол, хокей на траві, гольф тощо) потрібні
особливим чином підготовлені трав'яні покриття, за їх створення і підтримку

в належному вигляді відповідають агрономи, що спеціалізуються на цьому. Не так вже і просто утримувати, наприклад, хороше футбольне поле. Адже його поверхня має бути рівною і щільною, стійкою до вибиття, такою, що володіє однаковими властивостями в різних місцях (важко і некомфортно грати на такому полі, де в одному місці м'яч котиться легко і вільно, а в іншому раптом різко сповільниться, тому що там трава виявиться вищою і густішою). Поле має бути придатне для гри не лише в розпал літа, але і ранньою весною, і пізно восени, чого непросто добитися в північних широтах.

Для облаштування поля потрібно підготувати ґрунт (удобрити, вирівняти, ущільнити достатньо для того, щоб він витримував вагу футболістів, але і не надмірно, щоб не затрудняти зростання трави). Підібрати суміш сортів трави, що дає зручну для гри поверхню і що краще всього виростає саме в тому кліматі, де розташовано поле (поле зазвичай засівається не одним сортом трави, а сумішшю як мінімум з 3-4 сортів). Засіяти, поливати, підгодовувати, косити, видаляти бур'яни. Відновлювати трав'яну поверхню після напружених матчів: інколи приходиться підсаджувати траву в місця, які вибиті швидше всього (наприклад, біля воротарського майданчика), ледь не по одній травинці, приблизно як хірург пересаджує волосся на лисину пацієнта. Адже підготовка футбольного поля – це ще простий приклад! У гольфі, скажімо, в різних частинах полів висаджують різні сорти трави і по-різному косять газони, місцями створюють свого роду пастки для м'ячиків з чагарників і дерев, та і самі поля не плоскі, а мають складний рельєф. Тут вже працюють не лише агрономи, але і архітектори, і ландшафтні дизайнери.

4. Вправа «Асоціації».

Кожний гравець самостійно складає ланцюжок асоціацій, відштовхуючись від заданої, спільної для всіх фрази (Наприклад, Без труда не буде і плода). Перша асоціація підбирається на задану фразу, друга – на першу асоціацію, третя – на другу і т.д. перемагає той гравець, який за обмежену кількість ходів (5-7) послідовно, по ланцюжку «відійде» якнайдалі від змісту початкової фрази.

5. Гра «Танграм».

Квадрат розрізається певним чином. У результаті виходить 11 частин: 2 квадрати, 4 трикутники, 5 прямокутників (4 маленьких і великий).

Дітям пропонують комбінуючи, отримати різні силуети (рослин, тварин).

6. Гра «Що в згортку».

Для участі в грі діти розбиваються на дві команди. Члени обох команд повинні попередньо підготувати 5-6 предметів незвичайної форми, загорнені в папір. Обмацавши згорток, потрібно визначити, що в ньому. Перемагає та команда, яка правильно назвала більшу кількість схованих предметів.

7. Вправа «Цікаві перетворення».

Існує чимало слів, що відрізняються між собою тільки однією буквою. Наприклад, рука – ріка – ріпа; бур – бор – борт – сорт – торт – торф. Послідовно перетворюючи одне слово на інше, можна підібрати цікаві словесні комбінації. Потрібно, використовуючи мінімальну кількість проміжних слів, перетворити одне слово в інше (щоразу заміняючи, додаючи або забираючи тільки одну букву):

Мить – година;

Година – рік;

День – ніч;

Жито – борошно;
Тісто – булка.

8. Рефлексія.

9. Практичне домашнє завдання: виготовлення пазлів.

Заняття №5. «Зварювальник»

Мета: ознайомлення з професією зварювальника, умовами та вимогами до праці, розвиток швидкості мислення, уваги.

Хід заняття:

1. Розминка-гра «Білки, жолуді, горіхи».

Дітей розподіляють на трійки. Вони беруться за руки і утворюють кола. Кожний гравець у колі дістає назву: «Білка», «Жолудь», «Горіх». Одного з дітей вибирають ведучим.

На виклик дорослого «Горіхи!», «Білки!» або «Жолуді!» діти швидко міняються місцями в різних колах, а ведучий намагається зайняти місце в одній із трійок, дістаючи назву гравця, який вибув. Учень, що залишився без місця, стає ведучим. Перемагають діти, які жодного разу не були в ролі ведучого.

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфолію професій».

3. Інформаційне повідомлення про професію зварювальника.

Зварювання, простіше кажучи – з'єднання матеріалів шляхом їх сплавлення. Цей процес відбувається під дією високої температури. При цьому відбувається розплавлення країв зварюваних деталей і додатково – додатково вводиться в зону зварювання такого ж матеріалу. У результаті виходить акуратний, практично монолітний зварювальний шов, який надійно скріплює ці деталі. В основному зварювання застосовують для з'єднання металів, хоча іноді використовують і при роботі з пластмасами.

Основний пристрій в процесі зварювання – зварювальний апарат.

Праця зварювальника в основному ручна, індивідуальна. Спеціаліст цієї професії сам обслуговує апаратуру, готує її до робочого процесу, сам лагодить неполадки, слідкує за технічним станом апаратури. Постійного місця роботи у зварювальника немає. Їх робочі місця знаходяться там, де в даний момент необхідні газо- та електрозварювальні роботи. Бо від міцності зварювального шва багато в чому залежить використання та надійність виробу в цілому. Факторів, що впливають на якість зварювання дуже багато, тому від досвіду і майстерності зварювальників залежить якість виконаної роботи.

Разом з тим, це романтична і суто чоловіча (хоча є і жінки) професія. В ній потрібні сильні руки, ясний розум, швидкість реакції, точна координація рухів, добра пам'ять, зібраність і відповідальність.

4. Вправа «Лабіринти».

Дітям пропонуються лабіринти, пройти, намалювавши простим олівцем шлях. Виграє той, хто швидше за всіх виконає завдання.

5. Гра «Хто швидше?».

Дітей об'єднують в команди. Завдання: якнайшвидше зібрати пазли.

6. Вправа «На одну букву».

Сидячи у колі, учасники вибирають букву, починаючи з якої усі присутні мають по черзі перелічити предмети, що знаходяться у цій кімнаті, або просто усі відомі їм предмети. Виграє той, хто скаже останнє слово, тобто продовжує згадувати слова, коли всі мовчать.

7. Вправа «Чарівні окуляри».

Завдання: дитина має за хвилину згадати та назвати від 3 до 5 предметів, подібних до якоїсь форми – коло, квадрат, прямокутник, трикутник, ромб... Можна кожній дитині дати завдання згадувати предмети різних форм, не повторюючись.

Уявіть, що ви вдягнули чарівні окуляри, й через них видно лише квадратні (круглі, хвилясті тощо) предмети. По черзі кожен називає.

8. Рефлексія.

9. Практичне домашнє завдання: відгадати загадки.

Заняття №6. «Автослюсар»

Мета: ознайомлення з професією автослюсаря, особливостями роботи, розвиток довільної уваги, логічного мислення.

Хід заняття:

1. Розминка-гра ««Я їду!», «Я теж!», «Я зайцем!».

Всі учасники сідають у коло. Один учасник залишається стояти у центрі кола (його стілець вільний). Завдання цього учасника: сісти на вільний стілець. Учасник, який бачить, що біля нього вільний стілець, повинен швидко сісти на нього зі словами «Я їду». Сусід ліворуч робить те саме зі словами «Я теж». Третій за порядком учасник теж займає вільний стілець зі словами «Я зайцем». Наступний учасник, займаючи вільний стілець, знову проказує першу фразу. Це продовжується до тих пір, поки той учасник, що стояв у колі, не сяде на вільний стілець. Той, хто не встиг пересісти, стає в центр кола. Все починається спочатку.

Треба слідкувати, щоб вони не забували промовляти фрази по порядку, а не просто перестрибували зі стільця на стілець.

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфоліо професій».

3. Інформаційне повідомлення про професію автослюсаря.

На сьогодні величезна кількість автомобілів буквально заповнила вулиці міст і сіл. Щоб цей величезний автопарк постійно перебував у справному стані, необхідна спеціальна служба з діагностики несправностей і ремонту автомобілів. Працівниками цієї служби є автослюсарі. Зазвичай це лише чоловіки. У завдання автослюсаря входить, перш за все, виявлення несправностей автомобіля, загальна оцінка стану авто, а також подальший ремонт, регулювання і налагодження його механізмів.

У міру того як розвивався автотранспорт, все більше виникала необхідність у фахівцях, які б могли стежити за робочим станом автомобіля, а також уміти усувати несправності. У другій половині ХХ століття постійне зростання кількості автомобілів і ускладнення механізмів неминуче призвели до необхідності виникнення такої професії, як автослюсар. Це фахівець широкого профілю, який досконало повинен знатися на технічному влаштуванні будь-якого механізму автомобіля.

На сьогодні професія автослюсаря є однією з найбільш затребуваних в автосервісах. Щодня нам постійно доводиться стикатися з будь-яким видом автотранспорту – будь то особистий автомобіль або громадський транспорт, за усіма потрібен професійний і своєчасний догляд. Саме тому кваліфікований фахівець з ремонту і діагностики автомобіля сьогодні є досить потрібним.

Постійне збільшення кількості автомобілів на дорогах, а також вдосконалення і ускладнення конструкції і механізмів потребують великої кількості обслу-

говуючого персоналу на станціях техобслуговування. Таким чином, професія автослюсаря до сьогодні затребувана і не втрачає своєї популярності.

Робота автослюсаря потребує хорошого технічного і логічного мислення, чудового зорового і слухового сприйняття, а також хорошої координації рухів та фізичної підготовки, доброго здоров'я, максимальної відповідальності та зосередженості.

4. Вправа «Визначення подібності і відмінності».

Пропонується порівняти між собою різні поняття, при цьому можна використовувати і їх наочне зображення.

Картина – фотографія;

Книга – журнал;

Обман – помилка;

Світло – тьма.

5. Гра «Ключ до невідомого».

Дітям пропонується відгадати, що заховав у руці дорослий. Для цього вони можуть задавати запитання, кількість яких обумовлена заздалегідь. Наприклад: з чого він зроблений, для чого він потрібний, які в нього властивості та ін..

6. Гра «Хто найуважніший».

Учасникам пропонується об'єднатися у дві команди і стати один за одним у дві шеренги в різних кутках кімнати. Ведучий дає учасникам, які стоять першими в обох шеренгах, по аркушу паперу із зазначенням якогось предмета чи образу (наприклад: кавун, обличчя з посмішкою тощо). Учасники повинні за допомогою жестів та міміки швидко та зрозуміло донести інформацію до кожного наступного учасника. Останні учасники повинні намалювати отримане повідомлення на закріпленому заздалегідь на стіні великому аркуші паперу. Перемагає команда, яка передала образ, найближчий до оригіналу.

7. Гра «Пошук предмета».

Ведучий пропонує учням уважно роздивитись навколо, добре запам'ятати обстановку в кімнаті, предмети, що знаходяться в ній. Після цього гравці виходять, а дорослий кладе маленький предмет (значок, ластик, крейда та ін..) на видне місце. Учасники гри по черзі запрошуються в кімнату, їм дозволяється зробити одне коло по кімнаті, а потім відповісти на запитання, чи є новий предмет і що це? Ті, що не назвали предмет, виходять з гри.

8. Рефлексія.

9. Практичне домашнє завдання: виготовити з паперу макет автомобіля.

Заняття №7. «Електрик»

Мета: ознайомлення з професією електрика, вимогами до праці та її особливостями, розвиток просторової орієнтації, мислення.

Хід заняття:

1. Розминка-гра «Годинник».

Ведучий дає інструкцію: «Уявіть, що наша група – це великий годинник (учасники розраховуються по порядку, запам'ятовуючи свої порядкові номери). Він показує час таким чином: я називаю час, наприклад, 15 годин 20 хвилин. Той, у кого порядковий номер 15, плескає в долоні, а той, у кого число 20, каже «бом». Якщо годинник показує час, наприклад 10 годин 10 хвилин, тоді учасник з порядковим номером 10 плескає в долоні і каже «бом». Зрозуміло? «.

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфолію професій».

3. Інформаційне повідомлення про професію електрика.

Електрик – відповідальний за функціонування і підтримування в робочому та безпечному стані побутового і промислового електроустаткування. Налагодження, монтаж, експлуатація промислового і побутового електроустаткування, силових пристроїв і електронних систем управління. Повинен знати основи електротехніки, електроніки і автоматики, прикладну механіку. Професійно важливі якості: розвинене технічне мислення, швидка реакція, хороший зір з правильним сприйняттям кольорів, акуратність, уважність, організаторські і комунікативні здібності.

Електрики встановлюють, обслуговують і слідкують за справністю електромереж і електроустановок. Їхніми робочими завданнями є монтаж, наладка і обслуговування електроустаткування і електропроводки.

Електрики встановлюють, налагоджують і перевіряють електроустановки і електроустаткування, електропроводку (сукупність дротів і кабелів) та інше електрообладнання. Вони вибирають матеріали, що встановлюють і методи установки, виявляють і усувають несправності і пошкодження, проводять роботи, спрямовані на обслуговування і утримання електроустаткування. Електрики працюють як під відкритим небом, так і в приміщеннях, а також в інших нестандартних умовах – на висоті, в тунелях, в різних виробничих приміщеннях тощо.

Іноді робота вимагає чималих фізичних зусиль і напруження. Часто електрики повинні працювати стоячи або постійно пересуватися. Крім того, ця робота небезпечна, внаслідок чого електрик повинен добре знати ризики, пов'язані з виконанням робіт.

У своїй роботі електрик застосовує відповідне спорядження, матеріали, інструменти, устаткування і механізми.

Робота електрика вимагає професійних знань, уміння читати технічну документацію, діяти згідно неї та складати її, знання електроматеріалів, принципів роботи електроустановок і устаткування, а також вимірювальних пристроїв.

4. Вправа «Якби зникла електрика?».

Що б сталося:

- у школі?
- у крамницях, перукарнях, лікарнях?
- на фабриках та заводах?
- на дорогах?

5. Гра «Закріпи гвинт».

Діти діляться на пари. До гвинтика прив'язують нитку. Другий кінець нитки кріпиться до середини стрічки, яку тримають діти з обох кінців. Пари повинні відлагодити свої рухи так, щоб могли опустити гвинт у пляшку, яка стоїть на підлозі.

6. Гра «Танграм».

Одна з нескладних ігор. Називають її і «Головоломкою з картону», «Геометричним конструктором». Гра проста у виготовленні. Квадрат розміром 8x8 см з картону, пластику, однаково забарвлений з обох сторін, розрізають на 7 частин. У результаті виходить 2 великих, 1 середній і 2 маленьких трикутника, квадрат і паралелограм. Використовуючи всі 7 частин, щільно приєднуючи їх одну до іншої, можна скласти дуже багато різних зображень за зразками і за власним задумом.

Дітям пропонують скласти 1-2 фігури силуетів за зразками контурного характеру з числа тих, що склалися ними раніше по розрізаним зразкам.

7. Вправа «Анаграми».

Пропонуються анаграми (слова, змінені шляхом перестановки букв, що його складають). Потрібно за даними анаграмами знайти вихідні слова.

Взроіеелт, дльиинкоолх, фюотінгамн, кпоомлси, фнтееол, прксаа (телевізор, холодильник, магнітофон, пілосмок, телефон, праска).

8.Рефлексія.

9.Практичне домашнє завдання: написати продовження історії «Якби зникла електрика у вашому домі....»

Заняття №8. «Оператор»

Мета: ознайомлення із професією оператора, особливостями праці, розвиток уваги, пам'яті, мислення, стимулювання навичок планування своєї діяльності.

Хід заняття:

1. Розминка-гра «Пошкоджений телефон».

Учасники стають у шеренгу. Ведучий каже на вухо найближчому до нього учасникові речення. Учасник має передати речення (як він почув і зрозумів) наступному, і так далі. Наприкінці ведучий пропонує останньому учасникові виголосити те, що він почув.

Зазвичай речення відрізняються.

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфоліо професій».

3. Інформаційне повідомлення про професію оператора.

Центром телефонного обслуговування є великий технічно оснащений комплекс, головною ланкою якого залишається людина, а саме - оператор. Його завдання — прийняти дзвінок, відповісти на всі питання, що цікавлять абонента, дати максимум інформації. Це стандарт, якщо йдеться про так звані гарячі лінії. Інша справа, коли оператори самостійно обдзвонюють клієнтів, розповідають про зміни в роботі організації, ставлять запитання, формують базу даних. Враження від розмови з оператором впливає на ставлення абонента до компанії. Виходить, що цей фахівець стає обличчям «віртуального офісу» фірми.

Знання іноземної мови вітається і оплачується окремо; особливий попит на таких фахівців, наприклад, у місцевих представництв іноземних фірм. Переважна більшість — представниці прекрасної статі, тому склалася думка, ніби оператор центру телефонного обслуговування — професія жіноча.

Претендент на посаду оператора повинен уміти працювати на комп'ютері, швидко друкувати, грамотно говорити, бути комунікабельним, відповідальним. Для операторів важливі терпіння і стресостійкість, адже цілий день доводиться спілкуватися з клієнтами, а люди дзвонять різні: хтось не в дусі, хтось погано чує, хтось невиразно говорить. Потрібно до кожного знайти підхід.

Оператори працюють в компаніях мобільного зв'язку, компанії – провайдерів мобільного зв'язку, соціологічних службах, телефонних довідкових служб, служб прийому замовлень, оголошень, претензій і т.д.

Робота телефонного оператора взагалі чітко розписана по годинах.

4. Вправа «Звук групи».

Учасники займають комфортне положення на своїх стільцях, заплющують очі і задумують який-небудь звук, який вони можуть відтворити. Але кожен буде промовляти свій звук тільки тоді, коли відчує дотик ведучого. Всім потріб-

но запам'ятати звук, який звучав перед власним.

Ведучий, тихенько проходячи поміж учасниками, без певної системи торкається то одного, то іншого учасника, не забувши жодного. Вони промовляють свої звуки так, щоб їх могли почути всі в групі. Коли всі відтворили свої звуки, ведучий пропонує їм, не відкриваючи очей, повторити звуки один за одним, пригадуючи, хто за ким був. Наприкінці – одночасно промовити свої звуки! Це і буде звуком групи.

5. Вправа «Малюнок під диктовку».

На папері в клітку дитина під диктовку малює візерунок.

Візерунок вчителю необхідно продумати заздалегідь.

6. Вправа «Встав слово».

Усі сидять у колі і кидають один одному м'яч. Той, хто кидає називає іменник, а той, хто ловить – підходяще дієслово (наприклад, м'яч летить сонце світить).

7. Рефлексія.

8. Практичне домашнє завдання: виготовити з підручних матеріалів макет комп'ютера.

Заняття №9. «Перекладач»

Мета: ознайомлення із професією перекладача, основними вимогами та особливостями праці, розвиток зорової і слухової пам'яті, уваги, мислення.

Хід заняття:

1. Розминка-гра «Веретено».

Гравці діляться на дві групи і стають одне за одним. По команді «Починаємо», діти, які стоять першими, повинні швидко, як веретено, повернутися навколо себе. Потім сусіди беруть їх за талію і повертаються уже у двох, доки черга не дійде до останнього учасника.

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфоліо професій».

3. Інформаційне повідомлення про професію перекладача.

Що ж це за професія така – перекладач? Відповімо одразу – дуже творча, але як не парадоксально це звучить – в певних рамках. Що значить «іноземна мова» і що таке «професійне володіння іноземною мовою»? Хто такий перекладач взагалі? У мові відображається бачення світу певної нації, в ньому відбивається менталітет певної країни, її культура, традиції, навіть історичні події. Мова відрізняє нас від усіх інших істот на планеті, що не мають її, порівняно з ними у нас є величезна перевага: ми наділені потужним знаряддям – словом, яке дає нам змогу виражати свої думки і домовлятися.

Вважають, що в практиці міжнародних відносин центральне місце займають 6 мов. Лідирує серед них, безсумнівно, англійська, носіями цієї мови є чотириста мільйонів людей.

Робота перекладача є дуже творчою, але разом з тим потребує від фахівця у даній сфері не тільки ідеального знання іноземної мови, але й блискучого володіння мовою. Адже перекладачеві доводиться здійснювати переказ в абсолютно різних сферах, від перекладу мови судді на засіданні до інструкцій з експлуатації побутової техніки.

Професія перекладача визнана однією з найпрестижніших і затребуваних. У перекладачів є свої спеціалізації: хтось займається лише письмовим перекладом, працює з художніми, науковими, публіцистичними, технічними текстами, статтями та документами. Хтось перекладає усну мову.

Професія перекладача – одна з найдавніших. Необхідність у ній виникла, як тільки склалися національні мови, відмінні одна від одної. Досить згадати відомий біблійний сюжет про Вавілонську вежу і про те, якими безпомічними стали люди, переставши розуміти один одного. Кілька разів робилися спроби створити і використовувати універсальну, загальну мову «есперанто». Однак ці спроби загального визнання не одержали. Адже кожна мова, кожен діалект несе національну своєрідність, відбиває історію і культуру кожного народу. Тому нестаток у перекладачах залишається і росте з розвитком міжнародного туризму і міжнаціональних відносин.

4. Вправа «Намалюй і запам'ятай».

Психолог пропонує учням послухати слова. Але під час читання психологом слів учні повинні малювати узор ХОХОХОХО.

По закінченні читання потрібно швидко записати слова, які запам'ятали. Слова: буква, метро, сад, пісок, небо, зоопарк, шуба, вода, собака, банан.

5. Гра «Лови м'яч».

Дорослий кидає кожній дитині м'яч, вона ловить, якщо назване українське слово, відбиває, якщо назване іноземне слово.

6. Вправа «Відтвори за кодом».

Дорослий демонструє по порядку 5-10 знайомих предметів. Учні при цьому вимовляють уголос назву предмета і записують у рядок початкову літеру назви кожного предмета. Наприклад: «ваза» - «осел» - «лінійка» - «годинник» - «аркуш» - ВОЛГА.

Варіант 2. Дорослий задає будь-яке слово (наприклад: весло, ялинка, вовк тощо). Кожен учень, розшифровуючи код, придумує свій індивідуальний набір слів (іменників) і повідомляє іншим дітям.

7. Вправа «Словниковий ланцюжок».

Назвати слово, яке починається з останньої букви попереднього.

8. Рефлексія.

9. Практичне домашнє завдання: придумати власний шифр і зашифрувати визначений для всіх невеликий текст.

Заняття №10. «Програміст»

Мета: ознайомлення із професією програміста, основними вимогами та особливостями праці, розвиток пам'яті, уваги, мислення.

Хід заняття:

1. Розминка-гра «Броунівський рух».

Учасники ходять по кімнаті із заплющеними очима. Після оплеску ведучого кожен учасник бере за руку того, хто стоїть поруч і називає його ім'я. Після другого оплеску рух відновлюється. На два оплески підряд – вправа припиняється.

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфолію професій».

3. Інформаційне повідомлення про професію програміста.

Програміст – спеціаліст у сфері обчислювальної техніки, сучасного програмного забезпечення, автоматизації виробничих та інших процесів. На основі аналізу математичних моделей і алгоритмів вирішення науково-технічних і виробничих завдань розробляє програми виконання обчислювальних робіт.

Для стороннього спостерігача робота програміста може здатися рутинним сидінням перед комп'ютером. Насправді в цій професії досить багато цікавого, що для необізнаного може залишитися незрозумілим. Програма – це послідов-

ність команд, на підставі яких комп'ютер вирішує певні завдання і обробляє введені дані, а умовою є те, що в цієї послідовності розпоряджень має бути певний порядок. Сама по собі програма – це такий самий носій інформації, як, наприклад, книга, але якщо книга може бути хорошою або поганою, то програма може бути працюючою або непрацюючою, тому що, якщо одне слово або деталь не на своєму місці, програма стає непридатною до використання. Роботу програміста можна порівняти також з роботою годинникаря, де кожен гвинтик і кожна шестерня до останнього мають бути встановлені на своє місце настільки точно, щоб годинник ішов правильно. Робочий час програмістів, хоч і нормований на 40 годин в тиждень, але в цілому вони самі складають свій графік і необмежено роблять понаднормову роботу. Багато комп'ютерників люблять працювати саме вечорами і вночі, коли всі інші розійшлися по домівках. Фізичне навантаження програміста дорівнює нулю. Втома очей є професійним захворюванням програміста. Програмістами працюють представники багатьох спеціальностей, що освоїли програмування пізніше. Програміст, очевидно, повинен володіти англійською мовою, яка є його робочою мовою. Не дивлячись на те що, на перший погляд, це здається необов'язковим, йому необхідні також і деякі навички спілкування, щоб спілкуватися з клієнтом. З якостей характеру найбільш істотними є здатність зосереджуватися і посидючість.

4. Логічні задачі:

1) Олівець поклали на підлогу і попросили кількох чоловік перестрибнути його. Але ніхто не зміг цього зробити. Чому?

2) Одного чоловіка вигнали з духового оркестру за прогули репетицій. Він сильно образився і вирішив помститися. Одного разу він прийшов на концерт, сів в першому ряду і зірвав виступ свого колишнього духового оркестру. Як він це зробив?

3) Перше ми не хочемо бачити далеко від другого, особливо, якщо у нас немає третього. Хоча і третє іноді не рятує від першого. Перше не може бігати, проте в особливо великих розмірах може наздогнати нас і злякати. Про що іде мова?

4) Ми його завжди зменшуємо: коли він потрібний і коли він непридатний. А потім дивуємося, чому він так швидко закінчився. Що це?

5) Одного чудового літнього дня, коли повітря дзвенить від комах, на зеленому лузку площею в три з половиною гектарів пасуться два абсолютно однакові коні однієї породи і масті, що розрізняються між собою хіба тільки тим, що у однієї хвіст підв'язаний, а у іншої – ні. Лузок має прямокутну форму. Один з коней щипає траву, пересуваючись по діагоналі, а інший – по сторонах. Який з цих коней впродовж години з'їсть більше трави, якщо апетит у них однаковий, також однаковий і трав'яний покрив лузку, на якому вони пасуться?

Відповіді:

1) Його поклали поряд із стіною (впритул) в кут.

2) Чоловік сів в першому ряду і став їсти лимон. У музикантів спрацював рефлекс і стала виділятися слина, грати в духові інструменти було неможливо.

3) 1 – Хмара, 2 – Будинок, 3 – Парасолька.

4) Олівець.

5) Більше трави з'їсть той кінь, у якого хвіст не підв'язаний : йому не доводиться відволікатися від їжі, щоб відганяти комах.

5. Гра «Числа».

Діти по черзі рахують від 1 до 30 . Треба бути уважним, тому що числа, які містять 3 чи діляться на 3, вимовляти не можна. Замість цього, треба сплеснути долонями. Той, хто помиляється, вибуває з гри.

6. Гра «Друкарська машинка».

Кожному гравцеві присвоюється 1-2-3 літери алфавіту (залежно від кількості учасників, щоб усі літери були розділені). Потім придумується слово або фраза з 2- 3 слів. На сигнал ведучого учні починають «друкувати» (оплески). Коли слово буде «надруковане», всі дружно плескають.

7. Рефлексія.

8. Практичне домашнє завдання: підготувати правила роботи за комп'ютером.

Заняття №11. «Журналіст»

Мета: ознайомлення з професією журналіста, особливостями та вимогами праці, розвиток уваги, пам'яті, вербального сприйняття, уміння співпереживати.

Хід заняття:

1. Розминка-гра «Ковпак».

Тренер пропонує повторювати за ним: «Ковпак ти мій трикутний. Трикутний ти мій ковпак. А якщо не трикутний, то це не мій ковпак». Відтак він пропонує повторити сказане, але замість слова «ковпак» двічі поплескати себе по голові, не вимовляючи цього слова. Потім заміняють жестами інші слова. Слово «трикутний» показують, роблячи трикутник пальцями. Слово «не» - відповідний рух голови, а замість слів «це», «ти», «мій» показують пальцем на щось, на когось, на себе. Зупинить гру на етапі, коли діти починають припускати багатьох помилок. Відзначте тих, хто виконував вправу найкраще.

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфоліо професій».

3. Інформаційне повідомлення про професію журналіста.

Журналіст – людина, яка збирає інформацію, готує повідомлення і матеріали для газети, журналу, радіо чи телебачення. Слово « журналіст » походить від французького « journal » - « щоденник, газета».

Збирати і поширювати інформацію люди почали в глибоку давнину. Усно інформація передавалася за допомогою виступів ораторів. Попередники газет в різних країнах - папіруси з новинами в Давньому Єгипті; дошки оголошень, які вивішувалися на вулицях Стародавнього Риму; рукописні зведення новин в Росії. З виникненням друку журналістика стала швидко розвиватися. На початку ХХ століття з винаходом фотографії та кінематографу з'явилися фото- і кіножурналістики, а з виникненням радіо і телебачення - радіо- і тележурналістика .

Головне в роботі журналіста – правдиво, грамотно, захоплююче, викласти інформацію. Журналісту необхідно працювати дуже швидко, тому що він висвітлює у своїх матеріалах події й ця інформація може застаріти. Він повинен бути добре освічений, щоб аналізувати, порівнювати факти, робити висновки, цікаво писати. Журналіст повинен знати психологію людей, вміти спілкуватися, бути спостережливим.

В даний час професія журналіста відіграє велику роль у формуванні політичного, економічного, культурного світогляду суспільства, а також є основним джерелом інформації для всього населення нашої планети.

4. Вправа «Інтерв'ю».

Ведучий пропонує уявити кожному учаснику, що він герой прес-конференції. Усі пишуть на листочку п'ять питань (можна три), на які їм хотілося б відповісти. Питання повинні стосуватися їх життєвих, професійних поглядів, тобто носити ціннісний характер. Потім листочок віддається будь-якому учаснику на вибір автора. Далі проходять «прес-конференції». Інтерв'юер, якому був відданий листочок, задає питання в будь-якому порядку, автор відповідає. Інтерв'юер має право задати одне питання від себе. Автор на нього відповідати не зобов'язаний. Таке ж право є в групі. Якщо група велика – 14 і більш осіб, доцільно розбити її на дві підгрупи.

5. Вправа «Передай зміст віршів».

Троє гравців читають кожний свій вірш. Спочатку всі по черзі читають перший рядок з кожного вірша, потім другий, третій і четвертий. Завдання групі – передати зміст усіх трьох віршів. Гравців можна розділити на команди. Кожна команда запам'ятовує свій вірш.

6. Вправа «220».

Учні за командою тренера починають рахувати від 1 до 220 (десятками). Спочатку шепотом, дуже тихо, дедалі голосніше. Максимальна гучність досягається, коли рахунок дійде до 220. Після цього всі замовкають.

7. Вправа «Мистецтво вигадування історій».

Дітям дається завдання: придумати історію, використовуючи якусь одну властивість предмета. Наприклад: придумати історію про країну, де всі зі скла або з мила і т.д.

8. Рефлексія.

9. Практичне домашнє завдання: взяти у батьків інтерв'ю про їх професію.

Заняття №12. «Екскурсовод»

Мета: ознайомлення з професією екскурсовода, особливостями праці, розвиток комунікативних здібностей, пам'яті, уваги, мислення.

Хід заняття:

1. Розминка-гра «Лови м'яч».

Ведучий називає назви міст чи країн і кидає м'яч. Якщо звучить назва міста, дитина повинна піймати м'яч, якщо назва країни – м'яч потрібно відбити.

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфоліо професій».

3. Інформаційне повідомлення про професію екскурсовода.

Екскурсовод проводить екскурсії по визначних місцях, виставках, експозиціях, музеях, заповідниках, архітектурних спорудженнях, садово-паркових ансамблях і т.д. Супроводжує групи екскурсантів у поїздках. Розробляє тематику екскурсій, маршрути, готує зміст матеріалу, складає тексти, залучає історико-архівні зведення, наукові дані, новітні повідомлення, обновляє методичні розробки, готує інформацію спеціального характеру до доступної форми викладу. Повинний знати методику підготовки і проведення екскурсій, порядок їхнього проведення й обслуговування екскурсантів.

Робота протікає в умовах високого комунікативного навантаження. Спілкування в праці інтенсивне, з великою кількістю людей. Можливі поїздки, у тому числі тривалі.

Професія екскурсовода пред'являє дуже високі вимоги до якостей людини. Необхідний високий рівень розвитку загальних здібностей – великий інтелект, значний обсяг оперативної і довгострокової пам'яті, гарні показники уваги

(стійкість, концентрація, розподіл, переключення), витривалість, працездатність, урівноваженість, розвинуті комунікативні уміння і навички. Для успішної роботи екскурсовод повинний мати гарну дикцію й артикуляцію, культурну мову, глибокі знання в області предмета екскурсії, широкий кругозір.

Розробка нової тематики вимагає гарних аналітичних здібностей, уміння працювати з архівними матеріалами, друкованими виданнями, іншими джерелами інформації. Професія екскурсовода належить до творчих видів праці, вимагає тривалої різнобічної підготовки і постійного самовдосконалення професіонала в процесі роботи. Бажаний приємний тембр голосу. Професія екскурсовода отримує останнім часом широке поширення, є затребуваною в рамках свого професійного напрямку, однак не є масовою.

4. Гра «Весь алфавіт».

Кожен гравець, трохи відступивши від краю аркуша дві клітинки, пише у стовбчик всі букви алфавіту. Виграє той, хто швидше напише слова з 4-5 букв із таким розрахунком, щоб треті букви слів склали повний алфавіт. Наприклад: слава, собака, сова, нога тощо.

5. Гра «Географічний ланцюжок».

Ведучий називає одне з міст. Учень називає інше місто, що починається з останньої букви попереднього. Якщо дітям складно, їм слід допомогти (можна повісити на видноті карту України).

6. Вправа «Скорочення розповіді».

Зачитується коротке оповідання. Необхідно передати його зміст максимально стисло, використовуючи при цьому 1-3 речення і в них – жодного зайвого слова. Однак головний зміст оповідання повинен зберегтися. Перемагає той, хто у кого розповідь коротша, а основний зміст збережений.

7. Вправа « Придумай слова».

Записати за три хвилини 4-8 слів, кожне з яких починається на «се...» («за...», «ру...» тощо).

8. Рефлексія.

9. Практичне домашнє завдання: скласти розповідь про історичні місця міста, в якому ви проживаєте.

Заняття №13 .»Юрист«

Мета: ознайомлення із професією юриста, умовами та особливостями праці, розвиток комунікативних здібностей, уяви, творчості.

Хід заняття:

1. Розминка-гра «Будинки – господарі – землетрус».

Учасники об'єднуються в трійки. Двоє беруться за руки і стають будинком. Один заходить у середину. Він – господар. За командою «Будинок» будинки міняються місцями. За командою «Господар», господарі міняються місцями. За командою «Землетрус» усі міняються місцями.

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфоліо професій».

3. Інформаційне повідомлення про професію юриста.

Професія юриста по праву вважається однією з найстаріших і найшановніших. Принципи, які сьогодні лежать в основі права будь-якої демократичної країни. Адвокати і юрисконсульти, прокурори і нотаріуси, судді і слідчі забезпечують виконання законів і підзаконних актів, а також гарантують невідворотність покарання в разі їх недотримання.

Уявити собі сучасне життя без величезної армії юристів просто неможливо. Саме вони допомагають нам розібратися в тонкощах правових процедур. Окрім роботи в правоохоронних органах, судових інстанціях, учбових закладах, юристи прямують у сферу охорони авторських прав, аналізу стану ринку на предмет недобросовісної конкуренції і т.д.

Професія юриста – це, перш за все, величезний рівень відповідальності. У руках фахівця іноді долі людей, підприємств і навіть держав. І, не дивлячись на те, що з кожним роком число тих, хто бажає здобути цю професію, стає все більше, кваліфікованих і умілих співробітників з них виходить не так-то багато.

Щоб повністю відповідати професійному рівню, юрист повинен знати Конституцію України (а часто і закони інших країн), а ще чинне законодавство, цивільне, трудове, кримінальне, фінансове і адміністративне право, а також методи криміналістики, психологію, логіку, основи економіки, організації праці, виробництва і управління. Відзначимо, що все перелічене стосується лише основних базових знань.

Окрім навчання, головне, на що слід звернути увагу – вміння спілкуватися з людьми! Саме робота з людьми в роботі юриста є основним обов'язком. Професія юриста відкриє перед вами ті сторони людського буття, які невідомі іншим.

4. Вправа «Скільки дітей?».

Дітям пропонується відгадати загадку: брат сказав, що у нього сестер і братів порівну. А сестра сказала, що неї сестер удвічі менше, ніж братів. Мати підтвердила, що вони сказали правду. Скільки ж дітей у цій сім'ї? (4 хлопчика та 3 дівчинки).

5. Вправа «Зімни і розгладь аркуш».

На розкриту долоню кладуть аркуш паперу. Потрібно зім'яти його без допомоги другої руки. Поклавши зім'ятий аркуш на стіл, потрібно, користуючись усіма пальцями руки, розгладити його так, щоб він не стовбурчився.

6. Вправа «Формулювання визначення».

Дітям пропонують знайомий предмет, наприклад: шафа, стілець та ін. потрібно письмово дати предмету найбільш точне визначення, яке обов'язково містило б усі істотні ознаки цього предмета і не стосувалося б несуттєвих.

7. Вправа «Проблемний діалог».

Вправа виконується в парах. Учасникам даються інструкції – по одній ролі з конверту кожному. Учасникам пропонується мовчки прочитати інструкції і далі діяти згідно з інструкцією, не розголошуючи свої наміри партнеру в парі.

Варіанти завдань:

Перший конверт.

Виконавець А. Почніть з вашим партнером розмову про що-небудь, що може бути цікаво вам обом, або про те, в знанні чого ви впевнені і зможете говорити про це достатній час. Через 3-4 хвилини або якщо відчуєте, що сказано достатньо, поміняйтеся ролями з вашим партнером і починайте знову.

Виконавець Б. Мовчіть, поки не заговорить ваш партнер. У процесі розмови всіляко підтримуйте бесіду і проявляйте зацікавленість. Дивіться на партнера, кивайте, задавайте питання і т. д., але не намагайтеся перехопити ініціативу в бесіді. Через 3-4 хвилини або коли відчуєте, що сказано достатньо, поміняйтеся ролями і починайте знову.

Другий конверт.

Виконавець А. (Те ж, що і в першому конверті.)

Виконавець Б. Коли ваш партнер заведе з вами розмову, подивіться на нього з виразом типу: «Ну-ну, подивимося, що цікавого ти можеш сказати». Продовжуйте мовчки, але уважно його розглядати. Через 2-3 хвилини або коли відчуєте, що вистачить, помінятися ролями і починайте знову.

Третій конверт.

Виконавець А. (Те ж, що і в першому конверті.)

Виконавець Б. Коли ваш партнер починає говорити, послухайте хвилину або дві, потім почніть соватися, міняти ноги, покладені одна на іншу, дивитися на годинник, озиратися по сторонах і т. д. Якщо ваш партнер замовкне, скажіть «Так-так, продовжуйте!», при цьому поведіться як і раніше. Через 3-4 хвилини або коли визнаєте, що вистачить, помінятися ролями і починайте знову.

Четвертий конверт.

Виконавець А. (Те ж, що і в першому конверті.)

Виконавець Б. Дочекайтеся, коли ваш партнер почне говорити, після чого висловіть свою мовчазну незгоду зі сказаним допомогою жестів або відповідним виразом обличчя. Якщо партнер замовкне, скажіть щось на кшталт «Ну-ну, продовжуйте!», Але не міняйте своєї поведінки. Через 3-4 хвилини або коли вирішите, що вистачить, помінятися ролями і починайте знову.

П'ятий конверт.

Виконавець А. Говоріть партнеру про що-небудь, що представляє для вас інтерес, але не дивіться на нього. Ви можете дивитися на що завгодно - оглядати кімнату, наприклад, або опустити очі. Через 3-4 хвилини або коли визнаєте, що досить, помінятися ролями і починайте знову.

Виконавець Б. Коли ваш партнер починає бесіду, відповідайте якомога більш підбадьорливим тоном. Спробуйте дотримуватися теми, запропонованої партнером. Задавайте питання, прояснює суть і т. д. Через 3-4 хвилини або коли вирішите, що сказано достатньо, помінятися ролями і починайте знову.

Корисно роздавати однакові конверти інструкцій всім парам учасників і проводити обговорення після виконання кожного конверту.

У процесі обговорення учасники оголошують зміст своїх інструкцій і розповідають, як протікали діалоги, які труднощі вони відчували і як їх переборювали.

8. Рефлексія.

9. Практичне домашнє завдання: скласти правила (права і обов'язки) поведінки учнів у школі.

Заняття №14. «Архітектор»

Мета: ознайомлення із професією архітектора, особливостями діяльності, розвиток пам'яті, емоційної сфери, творчості.

Хід заняття:

1. Розминка-гра «Гуфі».

Перед грою ведучий обирає одного учасника на роль Гуфі (казкова особа), але так, щоб інші учасники групи цього не знали. Учасники стають у коло, а ведучий повідомляє, що серед присутніх є мовчазна істота Гуфі. Знайти її можна лише так: слід доторкнутись і запитати «Чи ти Гуфі?». Якщо відповіді не буде, значить це дійсно Гуфі. Доторкнувшись до неї, учасники стають такими ж мовчазними істотами.

Учасники, заплющивши очі і випроставши вперед руки, починають повіль-

но ходити по кімнаті, торкаючись один одного і запитуючи: «Ти Гуфі?». І так до тих пір, поки не утвориться ланцюжок.

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфоліо професій».

3. Інформаційне повідомлення про професію архітектора.

Сьогодні ми познайомимося з професією архітектор, ця професія є затребуваною на ринку праці.

Коли з'явилася професія архітектор:

Ще в древні віки люди прагнули розумно будувати місто – місце проживання великої кількості людей. Існує легенда про те, що Олександр Македонський задумав побудувати місто Фарос. Він призвав для цього архітекторів і наказав їм накреслити план міста, орієнтуючись на план місцевості. У архітекторів не було крейди, тоді вони накреслили план міста ячмінним борошном.

Старогрецькі майстри знали багато що з того, що необхідно і сьогодні, наприклад, що напрям вулиць повинен враховувати рельєф місцевості і напрям пануючих вітрів.

Нині архітектурне мистецтво продовжує удосконалюватися, розвиватися і радувати нас своєю красою.

Чим займається архітектор:

- розробкою макетів різних міст і селищ;
- проектування різних об'єктів міст (заводи, будинки, школи, дитячі сади і так далі);
- вирішення питань кількісного числення міських об'єктів (магазинів, клубів і так далі);
- реконструкція старих міст і пам'ятників архітектури;
- розробка природного ландшафту (створення ландшафтних панорам);
- проектування сприятливих житлово-побутових умов;
- надання інформаційної допомоги підприємствам і організаціям;
- розгляд планів будівництва, реконструкції і перепланування будівель з урахуванням нормативних вимог.

4. Вправа «Новосілля».

Дітям пропонують намалювати свої портрети й «поселити» їх у будинок, малярюнок якого висить на дошці. Всі разом розфарбовують будинок.

5. Вправа «Працюємо за інструкцією».

Учням зачитуються інструкції (у зошиті намальована таблиця, що складається з 5 стовпчиків і 3 рядків):

- 1) У центральному квадраті запишіть дату вашого народження;
- 2) У лівому верхньому та правому нижньому квадратах напишіть відповідно своє ім'я та прізвище;
- 3) Якщо сьогодні середа, то у лівому другому квадраті нижнього рядка намалюйте ялинку, якщо не середа – намалюйте зірочку.
- 4) У правому верхньому квадраті і також у тому, що під ним, запишіть результати розв'язання прикладу $17+3:2$;
- 5) У кожній клітинці четвертого стовпчика ліворуч напишіть відповідно третю, п'яту та восьму букви алфавіту.
- 6) У другому рядку знайдіть квадрат із таким же номером і впишіть туди сьогоднішнє число;
- 7) Лівий нижній квадрат заштрихуйте по діагоналі, а середній квадрат у верхньому рядку заштрихуйте по горизонталі;

8) У порожніх квадратах напишіть по дві цифри та по дві букви. Букви обведіть у кружечок, а цифри – у квадратик.

Перевірка та обговорення результатів виконання. Ведучий малює на дошці таблицю, знову зачитує умову, а діти по черзі показують, що та в якому квадраті має бути. Слід відзначити тих, хто припустився мінімальної кількості помилок.

6. Вправа «Знайди план кімнати».

Учням пропонується схематичні зображення плану кімнати, потрібно знайти вірну відповідь. Можна виконувати командами, хто швидше?

7. Рефлексія.

8. Практичне домашнє завдання: створити план фантастичної будівлі в місті.

Заняття №15. «Музикант»

Мета: ознайомлення з професією музиканта, умовами та особливостями праці, розвиток уваги, слухового сприймання, пам'яті.

Хід заняття:

1. Розминка-гра «Незвичайний хор».

Ведучий об'єднує учасників у три групи: кошенята, цуценята, жабенята.

Дорослий: «Ми організували незвичайний хор. Кожна група має свою партію. Кошенята співають: «Няв, няв, няв», цуценята: «Гав, гав, гав», жабенята «Ква, ква, ква». Ми будемо співати під мелодію пісні «У лісі, лісі темному» (можна використати будь-яку відому мелодію). Ви уважно слідкуєте за рухами диригента і починаєте співати свою партію тільки тоді, коли диригент вам покаже».

В ролі диригента можна вибирати тих учасників, які почуваються дещо не впевнено. Для них ця вправа дуже корисна.

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфолію професій».

3. Інформаційне повідомлення про професію музиканта.

Музикант, мабуть, єдина професія, якої, щоб домогтися успіху і стати професіоналом, треба починати вчитися з раннього дитинства. Це непорушне правило. Майже закон.

Переважає більшість відомих музикантів, особливо скрипалів та піаністів (виключення підтверджують правило), починали займатися грою на інструменті в 5-6 років. Або навіть раніше.

Справа не тільки в тому, що в ранньому віці зв'язки і м'язи найбільш м'які і податливі, але і в особливостях дитячого сприйняття. Ми знаємо, наприклад, як легко маленькі діти вивчають іноземні мови. Вони буквально вбирають їх як губка. Те ж саме, але ще більшою мірою, відноситься і до музики. Тому що завдяки підвищеній емоційності маленьких дітей мова музики, мова емоцій їм близька і зрозуміла. Це їхня мова. При цьому знову-таки під впливом емоцій більш глибоко виявляються і увагу, і мислення, і розуміння цієї мови.

Щоб домогтися успіху, треба займатися, як мінімум, дві-три години на день. Треба не просто механічно або думаючи про щось іншому грати гами, етюди, п'єси. У цьому мало сенсу. Необхідно грати, концентруючи увагу на помилках, багато разів повторюючи технічні вправи, намагаючись зрозуміти, чому те чи інше місце не виходить. Необхідно працювати усвідомлено, планомірно, щодня. Довгі роки.

Хороший музикант – той, хто не тільки професійно вигадує або виконує музичні твори. Це людина, яка вміє за допомогою музики висловлювати думки та ідеї, передавати настрої, викликати емоції.

Не варто забувати, що музика – це в першу чергу мистецтво, а значить, музикант – професія творча. Творчі люди особливі, ними складно керувати і майже неможливо що-небудь від них вимагати. Тому як таких критеріїв до професії музиканта немає. Насамперед, щоб стати хорошим музикантом потрібно мати талант, вроджені здібності до заняття музикою. Складно бути музикантом, не маючи гарного слуху.

4. Вправа «Які звуки повторюються?».

Ведучий зачитує 4-5 слів, у кожному з яких зустрічається якийсь один звук (голосний чи приголосний). Наприклад: хліб – відро – пролісок – камінь. Учні визначають звук, який повторюється у кожному слові.

5. Вправа «Музичний оркестр».

– Які «музичні» професії вам відомі? (Диригент, барабанщик, трубач, скрипаль, віолончеліст, баяніст тощо).

Інструкція. Дітям пропонують створити музичний оркестр. Для цього потрібно, щоб кожен обрав собі свою «музичну» професію.

1) Спершу пропонують по черзі презентувати свій вибір, показуючи тільки за допомогою жестів та рухів свою роль в оркестрі – гру на певному інструменті. Прийнятим в оркестр вважається той, хто найкраще покаже свою роль. Створений оркестр пантомімою зображує його дружню гру.

2) Завдання ускладнюється: потрібно гру на певному інструменті зобразити звуками. Діти вгадують, який це інструмент.

3) Усі разом створюють оркестр, у якому кожен має свою роль: хто жестами, а хто рухами грає на музичному інструменті. Також обирають найкращого диригента, який керує початком і завершенням гри.

Обговорення:

– Чи завжди з різних музичних інструментів маємо злагоджений оркестр? Чому?

– Що потрібно робити, щоб гра на інструментах перетворилася на гру оркестру? (Слухати одне одного, допомагати одне одному, не заважати одне одному.)

6. Гра «Вгадай, хто покликав».

В цій грі беруть участь усі діти. Один учасник стоїть посеред кімнати із зав'язаними очима. Хто-небудь з інших гравців повинен покликати її. Дитина відгадує, хто саме її покликав.

7. Музична релаксація.

Дітям пропонується заплющити очі і послухати запис звуків лісу чи моря.

Обговорити почуття.

8. Рефлексія.

9. Практичне домашнє завдання: створити тематичні пазли.

Заняття №16. «Дизайнер»

Мета: ознайомлення з професією дизайнера, різновидами та особливостями праці, розвиток образної пам'яті, уваги, творчості.

Хід заняття:

1. Розминка-гра «Булочка з родзинками».

Ведучий запитує у всіх: «Хто любить родзинки?» Ті, хто любить, стають посередині кімнати, беруть один одного за руки, створюючи ланцюжок. Ті, хто полюбляє солодощі, гарну компанію і т. д., теж до них приєднуються, аж поки

всі не стануть у ланцюжок. Потім ведучий бере останнього учасника за руку і починає, ходячи навколо першого учасника, «намотувати» всю групу на нього – «пекти булочку з родзинками». Коли всі щільно «намотаються», треба хвилинку так постояти, щоб відчувати всіх разом, прислухатися до того відчуття і аж тоді розійтись.

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфоліо професій».

3. Інформаційне повідомлення про професію дизайнера.

Дизайнер – одна з найбільш престижних і високооплачуваних професій на сьогоднішній день. Ще б пак, хто як не дизайнери роблять наше життя красивішим. А економити на красі мало кому хочеться.

Поняття «дизайн» можна застосувати до будь-якого виду людської діяльності. Саме тому дана професія існує в такому розмаїтті видів: дизайнер поліграфії (створення макетів, верстка), фітодизайнер (озеленення будинків та офісів, створення зимових садів), ландшафтний дизайнер (благоустрій територій), дизайнер інтер'єрів (благоустрій квартир і офісів, підвищення функціональності і якісного рівня інтер'єрів), веб-дизайнер (створення сайтів, банерів), дизайнер одягу (втілення актуальних тенденцій моди), фуд-дизайнер (створення гарних зображень страв для різних меню і кулінарних книг) і т. д.

Необхідні якості: оригінальний, нетрадиційний погляд на ситуацію, предмети; наявність образного мислення; вміння бачити готовий продукт цілком; комунікабельність; вміння слухати і чути запит клієнта; креативність – вміння підходити до будь-якої задачі творчо, генерувати ідеї; посидючість – іноді доводиться по кілька разів переробляти одне і те ж; працьовитість – необхідна постійна практика, тільки так може відточувати майстерність; терпіння – навіть у разі невдачі не варто опускати руки, потрібно йти вперед, незважаючи ні на що, долаючи всі перешкоди на своєму шляху.

Дизайнер допомагає людям побачити красу в звичайних, здавалося б, речах, робить їх життя більш яскравим, комфортним, радісною. У той же час і сам він, реалізуючи свої здібності і таланти, отримує від цього задоволення. Він здатний впливати на бажання і настрої людей (наприклад, дизайнер реклами, упаковки, фуд-дизайнер, дизайнер глянцевого журналу) і навіть формувати їх думку в тих чи інших питаннях. Можливість спілкуватися з творчими людьми надає додаткові сили і допомагає розширити свій професійний вибір.

Дизайнер може працювати не тільки в офісі, але і вдома, на власному комп'ютері, на якому будуть встановлені необхідні програми. Будь-яка помилка в дизайні не фатальна – її завжди можна виправити. У дизайнера є можливість бачити результат своєї роботи, отримувати естетичне задоволення від процесу.

Вибираючи професію дизайнера, потрібно бути готовим до того, що дизайн – складна, копітка, буденна робота. У неї ніхто не застрахований від творчих криз, ідейного виснаження. Іноді доводиться робити роботу в авральному режимі. Потрібно також враховувати, що область дизайну досить суб'єктивна: те, що вважає за краще один, не обов'язково сподобається іншому. Тому критерії оцінки роботи сильно ускладнені.

4. Вправа «Запам'ятай і змалюй».

Ведучий демонструє протягом 3-5 с низку простих геометричних фігур. Після цього кожен з учнів відтворює в зошиті це по пам'яті.

Для ускладнення вправи кількість фігур можна збільшувати, а також змінювати їх на інші знайомі для дітей об'єкти.

5. Малювання крапками.

Малювання крапками відноситься до незвичайних прийомів зображувальної діяльності. Для реалізації можна узяти фломастер чи олівець, поставити його перпендикулярно до білого аркуша паперу і почати робити безліч крапок, швидко-швидко б'ючи по аркушу. Але краще всього виходять крапкові малюнки фарбами. Можна використовувати цупкий пензлик, а можна – сірник, очищений від сірки й туго замотаний невеликим шматочком вати. Його занурюють у фарбу й починають творити.

6. Гра «Знайди четвертого».

Ви повинні знайти зв'язок між першим і другим словом і написати четверте слово, яке б мало той же зв'язок з третім.

Світло – темрява, сміливець – ? (боягуз)

Фізика – наука, тополя – ? (дерево)

Вівця – отара, дерево – ? (ліс, парк...)

Мороз – холодно, дощ – ? (мокро)

Правда – кривда, ворог – ? (товариш, друг...)

7. Вправа «Малюємо разом».

Діти діляться на пари. Кожна пара отримує картку з одним словом. Наприклад: «школа», «сім'я», «ліс», «парк» тощо. Дітям пропонують намалювати в парі те, що написано на картці. Але учню можна малювати за один раз тільки якусь одну деталь або лінію. Якщо руку прибрали від аркуша, естафету передають партнеру. Пара, яка закінчила малювати, підносить руку й показує готовий малюнок. Перемагає команда, яка краще і швидше впоралася із завданням.

- Важко чи легко було малювати в парі?

- З якими труднощами ви мали справу під час малювання?

- Що ви змінили б у своїй роботі, якби довелося робити новий малюнок?

8. Рефлексія.

9. Практичне домашнє завдання: створити дизайнерський одяг з підручних матеріалів (для дівчаток), створити дизайн (тюнінг) авто (для хлопчиків).

Заняття №17. «Зустріч із Майстром своєї справи»

Мета: відповідно до запрошеного гостя розповідь про особливості професії, розвиток умінь слухати, створення ситуацій успіху.

Хід заняття:

1. Гра «Відгадай професію Майстра».

Діти відгадують професію запрошеного гостя.

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфолію професій».

3. Бесіда про власну професію запрошеного Майстра своєї справи.

Чому зробили саме цей вибір професії?

Які знання потрібно мати?

Чим є особливою ця професія?

Чи подобається обрана професія?

4. Вправа «Заборонений рух».

Дорослий повідомляє дітям, що вони мають повторювати всі рухи, крім одного. Тільки-но руки ведучого опускаються вниз, усі повинні підняти вгору, тобто зробити навпаки. Той, хто помиляється, стає ведучим.

5. Вправа «Жіночі – чоловічі професії».

Поділіть дітей парами. Один пари говорить так звані «жіночі» професій, ін-

ший – «чоловічі». Після цього діти всі разом говорять професії, спільні для жінок і чоловіків.

6. Вправа «Колобок».

Учням пропонують пригадати казку «Колобок».

– Усім відомо, що потім сталося з Колобком. Хто несе відповідальність за те, що Лисичка з'їла Колобка?

– Спробуйте правильно розподілити відповідальність за те, що сталося між усіма казковими героями. (Вчитель пропонує на дошці скласти порівняльну діаграму відповідальності.)

– А тепер спробуємо зрозуміти, хто несе відповідальність за прийняття рішення, пов'язаного з вибором професії? Визначимося не тільки, «хто», а ще й у якому обсязі? (Батьки, учителі, інші люди, сама людина тощо.)

7. Рефлексія.

8. Практичне домашнє завдання: намалювати свою майбутню професію.

Заняття №18. «Професії моєї родини»

Мета: узагальнення знань про важливість кожної професії та праці людини, відповідальність та обов'язки кожної особистості.

Хід заняття:

1. Розминка-гра «Дотягнись до зірок».

Усі, стоячи у колі, заплющують очі і роблять три глибокі вдихи та видихи. Потім уявляють, що над ними нічне небо, повне зірок. Необхідно відшукати яскраву зірку, яка асоціювалась би із власною мрією. Далі учасники поступово простягають руки до неба, ніби намагаються досягти своєї зірки. Після закінчення вправи присутні можуть обговорити свої «зірки».

2. Обговорення домашнього завдання, поповнення «Портфоліо професій».

3. Бесіда про професії батьків.

Ми з вами у нашій подорожі познайомились із різними професіями. Звичайно, не з усіма, сьогодні поговоримо про професії ваших батьків.

- Де і ким працюють ваші батьки?

- Чи знаєте ви, хто вони за професією?

- Хто з вас був на роботі у своїх батьків?

- У чому важливість їхньої праці для нашої держави?

- Хто б хотів обрати професію своїх батьків? Чому? Що для цього потрібно?

- Ким хочете бути ви, коли виростете?

4. Вправа «Професії моєї родини».

Учні отримують аркуш паперу, на якому їм пропонують намалювати своїх рідних, які знаходяться на своїй роботі.

За бажанням кожен учень має можливість вийти перед класом та докладно розповісти, кого він з родини намалював і хто вони за своїми професіями. Після закінчення вправи з малюнків дітей поповнюють «Портфоліо професій».

5. Гра-пантоміма «Вгадай професію».

Один учень задумує професію і показує її імітуючи рухами, інші учні відгадують, учень який відгадав продовжує гру.

6. Гра «Без труда нема плода».

Уявіть собі, що не вийшли на роботу водії автобусів і тролейбусів. Що трапилося б?

А якщо не працює електрик?

Якщо вчителі не вийдуть на роботу?

Що буде, коли перестануть працювати комп'ютери?

А коли шахтарі перестануть видобувати вугілля?

Яка професія найважливіша?

Усі професії потрібні. Люди кожної професії повинні добросовісно виконувати свої обов'язки.

7. Психодіагностика спрямованості інтересів учнів початкової школи, заповнення «Карти інтересів для молодших школярів».

8. Рефлексія, перегляд «Портфоліо професій».

Наша зустріч підійшла до закінчення, але подорож наша у світ професій продовжується, адже у світі ще стільки цікавого. До нових зустрічей!

Список використаної літератури:

1. Дьякова В. Д. Програма роботи з майбутніми першокласниками / В. Д. Дьякова, А.В, Железняк. – Х. : Веста ; «Ранок», 2008. – 80 с.
2. Жданова Л. В. Театр настроения. Развивающая игра для детей от 5-9 лет [Електронний ресурс] / Л. В. Жданова. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.twirpx.com/file/1749204/>.
3. Ільченко Л. В. Логіко-математичні ігри як засіб формування мислення старших дошкільників : [Навч.-метод. посіб.] / Л. В. Ільченко, Н. С. Чернега. – Сквиря : Джерело, 2011. – 70с.
4. Кидисюк Н. П. Ким стати? Дидактичні матеріали з профорієнтаційної роботи у 1-4-х класах / Н. П. Кидисюк, Т. Б. Хомуленко. – Х. : Основа, 2011. – 143с.
5. Класні години з психологом / уклад. О. В. Скворчевська, О. С. Нуреева. – Х. : Основа, 2008. – 240 с.
6. Корекційні заняття психолога з дітьми 4-6 років / Упоряд. Т. Ш. Червонна. – К. : Шк. світ, 2009. – 128 с.
7. Психологічне здоров'я дошкільників / Уклад. Т. І. Прищепя. – Х. : Основа, 2011. -239 с.
8. Проблеми розвитку та корекція емоційної сфери старших дошкільників / Упоряд. О. А. Атемасова. – Х. : Ранок, 2010. - 176 с.
9. Фесюкова Л. Б. Розвивальні ігри для дітей 4-7 років / Л.Б. Фесюкова. – Х. : Веста ; Ранок, 2007. – 144 с.
10. Фесюкова Л. Б. Учусь керувати собою. Комплексні заняття й ігри для дітей 4-7 років / Л. Б. Фесюкова. – Х. : АН ГРО ПЛЮС, 2008. – 208 с.
11. Абетка професій [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.robota.lviv.ua/profesia>.

РОЗДІЛ II РОЗРОБКИ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

2.1. Профорієнтаційне заняття для учнів 9-11 класів «Вибір професії або задача з багатьма невідомими»

Мета: формування загальної готовності старшокласників до професійного самовизначення, активізація проблеми вибору професії, виявлення професійних інтересів, схильностей учнів, розширення уявлення про світ професій та їхні особливості.

Обладнання: «смайлики», листи А-3, А-4; ватмани; олівці, фломастери; плакат на дошці «Знайти своє визнання – джерело щастя!»; роздатковий матеріал – яблучка, аркуш мети, саморобні ключі, ящички (3).

Час проведення: 1-1,5 год.

Структура заняття:

1. Розробка план-схеми досягненні професійного успіху.
2. Аналіз типових помилок, яких допускає випускник, обираючи професію.
3. Складання кодексу правил, який допоможе зорієнтуватись у світі професій.
4. Складання формули, якої необхідно дотримуватись, обираючи професію.

Хід заняття:

I. Вступна частина (організаційний момент)

1. Привітання. Вступне слово тренера.

Мета: створення сприятливої, довірливої атмосфери для згуртування групи, заохочення до співпраці.

Тренер: «Доброго дня шановні старшокласники! Швидко плине час. Наче недавно ви були маленькими першокласниками, а вже позаду залишилися роки навчання. Крок за кроком ви піднімались сходами у доросле життя. Ще крок – і ви потрапите у це доросле життя – життя, коли потрібно приймати самостійні рішення.

Людина щоденно знаходиться перед необхідністю певного вибору, однак вибір професії – є одним з найважливіших, оскільки від нього залежить ваше майбутнє.

Наша зустріч не є випадковою, оскільки визначити своє місце в житті і не помилитися, знайти відповіді на запитання: «ким бути?», «де працювати?», «з ким працювати?», – надзвичайно складно.

Звичайно готових рецептів вам ніхто не дасть, оскільки їх просто не існує. Кожна людина є ковалем власного щастя. Але певні поради та рекомендації можуть стати вам у нагоді (оголошується тема заняття).

Основне завдання нашого заняття – скласти перелік правил, які допоможуть вам зорієнтуватись у професійному просторі – створити «кодекс правил». Але, перш ніж ми почнемо працювати з основними правилами, я пропоную вам згадати не менш важливі правила – правила роботи в групі. Від цього залежить результат нашої з Вами роботи».

2. Правила роботи в групі.

Мета: повторити правила роботи групи на тренінгу.

Учасники тренінгу повторюють правила роботи групи, які попередньо вже записані на ватмані. Далі їх доповнюють або приймають без змін.

Правила:

- вимкнути мобільні телефони;
- правило «тут і зараз»;
- правило «піднятої руки»;
- правило добровільної активності;
- говорити по черзі, не перебиваємо;
- не критикувати;
- бути толерантними;
- дотримуватись конфіденційності;
- правило «вільної ноги».

3. Очікування від заняття. Інтерактивна вправа «Дерево очікувань».

Мета: виявити очікування підлітків від тренінгу й рівень зацікавленості проблемою.

Завдання: одним – двома реченнями описати свої цілі щодо роботи на тренінгу, побажання. Роздатковий матеріал – яблучка, на яких діти записують власні очікування від заняття та приклеюють до дерева – плакат на дошці.

Якщо впродовж тренінгу не були реалізовані всі побажання, то наприкінці заняття тренер обговорює це з групою і з'ясовує, що слід робити з нереалізованими очікуваннями: провести додаткове заняття, консультацію, рекомендувати необхідну літературу, тощо.

4. Вправа «Настрій»

Тренер: «Якість нашого заняття в першу чергу залежить від Вашого настрою. Я пропоную кожному з Вас приміряти на себе гарний настрій. Подаруйте кожен собі усмішку».

У кожного на столі лежать «смайлики», які соціальний педагог пропонує учням наклеїти собі близько до серця.

II. Основна частина

Тренер об'єднує учнів у 2 команди.

1. Вправа «Аркуш мети».

Обладнання: кожній команді надається 1 лист аркушу А-3, на якому зображено однопверховий будинок (стіни, дах, стежка до дверей). Малюнок займає весь аркуш.

Завдання:

- на даху будинку потрібно написати конкретну мету, яку учні ставлять перед собою після закінчення 9-го, 11-го класу (кожен має написати власну мету);
- на стіні – завдання, які необхідно виконати для досягнення власної мети. (наприклад, гарно навчатися; ні в якому разі не впадати у відчай; не зупинятись на досягнутому; добре здати іспити; приділяти увагу вивчання всіх предметів в школі, а не лише окремим, бо кожен предмет має своє значення);
- на стежці записуються методи, способи вирішення завдань;
- праворуч і ліворуч від стежки – бар'єри, перепони, які заважають досягти вказаної мети (наприклад, фінансова недоступність; відстань від дому; велика кількість професій та ін.);

Висновок: нікому не дано точно пізнати свої можливості і визначити своє майбутнє, та все ж кожному під силу накреслити «власний шлях створення

себе».

Отже першим правилом кодексу є – розробити план-схему професійного самовизначення.

2. Вправа «Ключовий принцип».

Обладнання: 2 ватмани на яких намальовані ключі (за кількістю учнів) з назвами професій, які вони хочуть обрати (попередньо було проведено опитування, яку професію хочуть обрати учні); зв'язка ключів різних за формою та розміром – по 50 штук кожній команді.

Завдання: діти мають знайти «свій ключ» із загальної кількості за формою та розміром.

Висновок: підібрати власний ключ у великому професійному просторі дуже важко.

3. Інформаційна довідка.

Мета: надати учням необхідну інформацію про світ професій і вимог до них.

Тренер: «Сучасну епоху можна охарактеризувати як час швидкоплинних змін та перетворень, час інформаційних перевантажень та прискореної глобалізації світу. У світі існує понад 40 000 професій, щороку з'являється близько 500 нових професій, майже 1000, щороку застаріває, відмирає».

Друге правило кодексу: бути обізнаним у світі професій.

4. Вправа «Чорний ящик».

Обладнання: три закриті коробки, в одній з яких знаходяться яблуко, у другій – цибулина, в третій – пляшка з водою. Коробки різні за розміром та за кольором (червоний, чорний, білий).

Завдання: трьом учасникам пропонується обрати для себе один із трьох «ящиків», який їм найбільше подобається (за кольором, розміром). Учні класу можуть підказувати, який із «ящиків» обрати, але ніхто не знає про їхній зміст. Коли учні зроблять свій вибір починається обговорення:

- Чому ви обрали саме цей ящик?
- Що ви відчували, коли відкрили ящик?
- Чого не вистачало для прийняття правильного рішення?

Висновок: вибір професії – не гра в лотерею.

Третє правило кодексу – не обирати професію за компанію, не керуватись лише власною інтуїцією та порадами оточуючих. Розраховувати тільки на власні знання, досвід, інтереси, бажання та можливості батьків.

5. Притча про селянина, в якого зламався трактор.

Мета: навчити учнів об'єктивно оцінювати професію.

У селянина поламався трактор. Усі спроби полагодити машину були марними. Нарешті він покликав фахівця. Той оглянув трактор, спробував, як діє стартер, підняв капот і все ретельно перевірів. Потім узяв молоток, один раз ударив по мотору і привів його у дію. Мотор заторохтів, начебто і не був зіпсований.

Коли майстер подав селянину рахунок, той здивовано поглянувши на нього, обурився: «Як, ти хочеш 50 доларів тільки за один удар молотком!?»

«Дорогий друже, - сказав майстер, - за удар молотком я порохував тільки один до-

лар, а 49 я повинен взяти з тебе за мої знання, завдяки яким я зміг зробити цей удар по потрібному місцю».

Висновок: кожна людина повинна бути на своєму місці. Лише знаходячись на «своєму» місці людина є корисною не тільки собі, а й оточенню.

Четверте правило кодексу – дізнатись про попит обраної професії на ринку праці; знання коштують дорожче ніж диплом, який можна купити.

5. Релаксаційна вправа.

Включити музику Бетховена, Баха. Учні деякий час слухають музику, уявляють різні картини, прислухаються до свого дихання, відчуттів в тілі.

Висновок: на прикладі великих композиторів Бетховена та Баха треба сказати, що кожна людина аби досягти успіху має над собою працювати, розвивати здібності та уміння. Людина не народжується знаменитою, вона нею стає.

П'яте правило – людина не повинна зупинятися самовдосконалюватися, вона повинна постійно над собою працювати.

6. Вправа «Твоя думка»

Обладнання: лист А-4 з переліком професій, ручки для кожної команди.

Завдання:

- із запропонованого переліку професій обрати ті, що є суто «чоловічими» і ті, що є суто «жіночими» (для першої команди);

- із запропонованого переліку професій обрати ті, що є «престижними» і ті, що є «непрестижними» (для другої команди).

Після роботи кожна команда представляє свої напрацювання. Потім соціальний педагог проводить дискусію стосовно напрацювань дітей, просить дітей виказати свою думку відносно поставлених питань.

Висновок: в сучасних умовах законодавством України створюються умови гендерної рівності жінок і чоловіків у професійному самовизначенні; перш ніж обрати професію важливо «приміряти» її на себе, вивчити свої здібності.

Шосте правило кодексу – розподілу на суто «жіночі» та суто «чоловічі», «престижні» і «непрестижні» професії не існує.

7. Діагностика типу професій за методикою «Диференційно-діагностичний опитувальник інтересів» (ДДО) Е.А. Клімова [4 с. 366-367].

Обговорення результатів.

III. Заключна частина

1. Вправа «Формула вибору професії» (додаток А).

Мета: створити формулу успіху при виборі професії: «хочу», «можу», «треба».

Тренер: «Для прийняття правильного рішення при виборі професії тобі необхідно враховувати ряд факторів – власні побажання, психологічні особливості та можливості, не слід забувати й про потреби ринку праці. Для цього існує так звана «формула вибору професії», яка в загальному вигляді показує первинний алгоритм прийняття оптимального рішення в поєднанні наступних

компонентів: «хочу» - «можу» - «треба».

«Хочу» – намагання особистості, тобто інтереси, нахили, мотиви, плани, професійні наміри. Це те заняття, яке ви робите з інтересом, з бажанням, за власною ініціативою (як у школі, так і в позаурочний час). Якщо вибрана справа подобається, то ви охоче будете працювати, підвищувати свою кваліфікацію, користуватися авторитетом, і в результаті, більше зароблятимете.

«Можу» – можливості особистості, тобто стан здоров'я, наявний досвід (знання, вміння, навички), психофізіологічні якості, здібності до різних видів діяльності. Наприклад, в якихось справах ви більш успішні, довго можете займатися цією справою не втомлюючись, а в інших, навпаки, швидко починаєте нервувати, сердитись, у вас нічого не виходить.

«Треба» – потреби суспільства, тобто ваші уявлення про обов'язок, моральні установки, ціннісні орієнтації, знання світу професій і про перспективні спеціальності, які користуються попитом на ринку праці, і вірогідність працевлаштування за обраною професією. Слід врахувати, що отримання статусу безробітного – невиграшний початок трудової кар'єри. Тому вибираючи професію потрібно узгодити свій вибір з потребами суспільства в кадрах, кон'юнктурою ринку праці.

Пропишіть кожен для себе компоненти «формули вибору професії». Порівняйте їх один з одним і визначте свою «зону оптимального вибору».

Висновок: багато невідомого очікує вас при виборі професії, перед вами нелегка задача, але успіху можна досягнути тільки дотримуючись формули – хочу, можу, треба.

2. Рефлексія.

Мета: визначити чи змінився настрій учнів, чи виправдались очкування, чи сподобалось заняття.

Учням пропонується згадати свої очікування на початку заняття і висловитись – чи були вони виправдані, чи є щось, що вони ще не дізналися.

Тренер пропонує дітям визначити свій настрій на кінець заняття. Учні можуть змінити свої «смайлики» настрою на кращій, або можливо гірший, можна залишити настрій без змін.

Кожен учень висловлює свою думку, враження від заняття.

3. Висновок та побажання тренера.

Тренер: «Вибір професії – це друге народження людини. Це питання досить складне й серйозне. Адже вибір професійного шляху багато в чому визначає вашу долю. Кожна окремо взята професія – це цілий світ, цікавий і незвичайний. Існує багато різних спеціальностей, тому вибір професії – це задача з багатьма невідомими.

Я бажаю, щоб кожен з вас в житті знайшов свій шлях та ключі від щасливого майбутнього!»

Список використаної літератури:

1. Жемера Н. В. Сутність та особливості процесу професійного самовизначення учнів старших класів / Н. В. Жемера // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2002. – № 4. – С. 26-30.

2. Михалевська Н. Тренінг. Вибір професії або задач з багатьма невідомими.

(1 заняття) / Н. Михалевська, О. Тригук // Психолог. - 2004. - № 45.

3. Психодіагностика: колекція кращих тестів / О. Н. Истратова, Т. В. Эксакусто. - [Изд.7-е.]. - Ростов н/Д : Феникс, 2010. - 376 с. : ил. - (психологический практикум).

4. Психологу для роботи. Діагностичні методики : збірник / [уклад.: М. В. Лемак, В. Ю. Петрище], 2012. - 384 с

5. Усвідомлений вибір професій як запорука життєвого успіху // Психолог. - 2009. - № 2 (338). - С. 14-17.

2.2. Профорієнтаційне заняття «Зроби правильний вибір - знайди свій шлях» (для учнів 9 -11 класів)

Пояснювальна записка

Кожний випускник навчального закладу, розмірковуючи над своїм майбутнім, перш за все вирішує, яку професію йому обрати. І в цей особливий період життя підлітків, доречною буде допомога у оволодінні навичками самостійного вибору майбутньої професії. Загальновідомо, що коли змінюється середовище, в якому живе учень, змінюються його уявлення про себе, свої можливості. У зв'язку з цим актуальними є пошуки точок відліку для самоствердження, самовизначення у майбутньому, збільшення стійкості підлітків у ситуації «мінливості» суспільства, ринку праці.

«Дітей, їх особисту гідність та їх потреби треба так само планувати, як і старших, і, тільки поводяться з ними лагідно, щиро, розумно, як з рівними, входячи в їх спосіб думання, можна виховувати чесних, щирих, правдолюбивих і справді вільних людей».

Іван Франко

Проблема вибору професії завжди була актуальною і тим більше, залишається такою в сучасних умовах. Яку професію обрати – одне з головних завдань у житті кожної людини. З причини незнання правил вибору професії, ситуації на ринку праці, відсутності практичного досвіду професійної діяльності близько 40% молодих людей обирають професію, яка не відповідає їх інтересам, нахилам та вподобанням. Особливо значущою є проблема набуття учнями адекватних знань про певний рід професійної діяльності, власні можливості оволодіння нею.

На ринку праці склалася парадоксальна ситуація – безробіття і дефіцит кадрів. Значна частина молоді після закінчення навчального закладу змушена працевлаштовуватися не за фахом, одержувати статус безробітного або взагалі виїжджати в пошуках роботи за межі області або держави.

Як показує аналіз ринку праці нашого регіону, фахівці, що мають кваліфікацію за масовими робочими професіями, в останні роки стабільно затребувані на підприємствах. Найпопулярнішими професіями, які сьогодні мають попит, є професії висококваліфікованих робітників-слюсарів, токарів, шахтарів, електрогазозварювальників, водіїв, кухарів, продавців та інших представників робочих професій. На ринку праці регіону, як і раніше, у надлишку економісти, юристи, бухгалтери, товарознавці, технологи, секретарі та інші.

Проблема підготовки учнів до свідомого вибору професії стає особливо актуальною тому, що орієнтація на певну професійну діяльність, свідомий вибір свого життєвого шляху є невід'ємною складовою всього навчально-виховного процесу в школі.

Мета

Ознайомити учнів з важливістю вибору професії в житті людини та основними видами професій, класифікацією професій за Є. Клімовим. Забезпечити учнів необхідним обсягом профорієнтаційних знань та навичок. Розвинути в старшокласників уміння розуміти самого себе, свої потреби та нахили.

Тип тренінгу: просвітницький.

Цільова група тренінгу: учні 9-11 класів.

Кількість учасників: 18 - 20 осіб.

Тривалість тренінгу: 110 хвилин.

Кількість тренерів: 1 особа

Тренінгове приміщення: актовий зал; стільці (за кількістю присутніх), розташовані колом; 4-5 столів; дошка.

Матеріальне забезпечення тренінгу:

- Ватман «Поле»;
- стікери жовті «Зернятка»;
- стікери сині «Квіти»;
- картки з лотами до гри «Аукціон»;
- жетони, мультимедійний пристрій;
- дерево намальоване на ватмані, маркери;
- скоч, аркуші паперу формату А4;
- стікери;
- бланки для діагностики;
- пісок, галька, великі каміння, 2 баночки, 4 пакети;

Цитати на дошці:

- «Оберіть собі роботу до душі, і Вам не доведеться працювати жодного дня у своєму житті». Конфуцій;

- «Життя – це ряд зусиль. Ми бачимо мету, але не завжди бачимо дорогу».

В. Шкловський;

- «Проблема самовизначення є, насамперед, проблема визначення свого способу життя». С. Рубінштейн.

Хід заняття

Вибір професії – один з найбільш відповідальніших рішень, які людина приймає у своєму житті. Звичайно, можна перервати навчання якщо на третьому курсі ти зрозумієш що ця справа не твоя, а можна за декілька років залишити роботу, яка не подобається. Однак час буде втрачено і розчарувань багато. Свідомо обрана професія допомагає людині реалізувати свої фізичні, розумові та душевні самовизначення.

Ким бути – це питання ставив, ставить і буде ставити кожен із вас. І наблизитися до вирішення цього питання, я хочу на сьогоднішньому нашому занятті, яке буде проходити з елементами тренінгу.

1. Знайомство. Вправа «Бейджик»

Час: 5 хв.

Мета: познайомити учасників, підкреслити індивідуальність кожного.

Кожен учасник заповнює власний бейджик. Він може написати власне ім'я, яким би хотів щоб його називали і намалювати символ, який відображав його індивідуальність.

2. Вправа: «Три імені»

Час: 10 хв.

Мета: розвиток саморефлексії, глибше знайомство членів групи між собою.

Кожен учасник отримує 3 картки, на яких треба записати три варіанти свого імені (наприклад, як називають у школі, вдома, найближчі друзі). Потім кожен член групи представляється, використовуючи ці імена і описуючи ту частину свого характеру, яка стала причиною появи такого імені.

3. Правила тренінгового заняття.

Час: 5 хв.

Що необхідно для створення робочої атмосфери, почуття комфорту для всіх учасників?

Правила:

- дотримуватись регламенту;
- висловлюватись по черзі (правило руки);
- не перебивати один одного;
- зберігати конфіденційність (правило табу);
- бути активним;
- працювати в групі від початку до кінця;
- бути взаємноввічливими;
- взаєморозуміння.

4. Вправа «Зернятка»

Час: 10 хв

Мета: сформулювати очікування учасників, окреслити основні напрями подальшої роботи.

Тренер пропонує кожному учаснику написати на зернятку, чого він очікує від тренінгу. Потім всі «зернята» приклеюються на схематичне зображення ріллі на плакаті «Поле». Очікування учасники озвучують.

Психолог:

Протягом свого життя людина стикається з проблемою вибору безліч разів, починаючи від кольору шпалер у власній кімнаті і закінчуючи вибором навчального закладу, вибором професії, вибором подружнього партнера. Доводиться вибирати між сім'єю і роботою, між спокоєм і стресами та розвитком. Часто, аналізуючи життя, люди жалкують про зроблене у свій час. Кажуть: «треба було зробити інакше». Правильний вибір сприяє успішному життю, самореалізації людини.

Ви, певно, знаєте вислів: «людина – творець власної долі».

Скажіть, чи згодні ви з ним? Чи ж тільки від самої людини та правильності її вибору у різних життєвих ситуаціях залежить успіх? (існують ще об'єктивні обставини, випадковості на які людина впливати не може)

Що треба враховувати у ситуаціях вибору (наслідки, які матиме прийняте рішення)?

5. Вправа «Гра в лотерею «або «Рука долі»

Час: 15 хв.

Мета: показати учасникам наслідки випадкового вибору професії; дати зрозуміти необхідність активних дій щодо вибору професії.

Обладнання: картки, авторучки.

Інструкція учасникам:

Вам потрібно на маленьких аркушах паперу записати професію, або вид діяльності, якими ви хотіли б займатися протягом життя. Запишіть від 1 до 3. Потім ми перемішуємо всі картки і кожен витягує випадково одну (як лотерейний квиток). Потім обговорюємо результати.

Обговорення:

Кожен учасник витягує із скриньки випадково одну картку з назвою професії.

Тренер просить піднятися тих учасників групи, хто витягнув картку з професією, яку ж сам і обирає (записав на картці). Як правило, таких учасників небагато (1-2 людини), а можливо, що взагалі таких людей не буде.

Тренер просить групу підрахувати відсоток тих, кому пощастило, кому доля подарувала щасливий випадок.

Рефлексія:

- Що ви відчули, коли витягнули те, що записували?
- Що відчули, коли витягли те, що вам не до вподоби?

Підведення підсумків

Психолог: В даному випадку ми можемо зробити лише один висновок: «на долю надійся, але й сам не сиди». Потрібно більш свідомо підходити до вибору професії. Правильний вибір професії дозволить повністю реалізувати потенціал людини, уникнути розчарувань і невпевненості в собі та в своєму майбутньому. Для того щоб вибір був правильним потрібно при виборі професії враховувати «формулу вибору професій» (додаток А).

Перша складова формули – це «Хочу» (учні що ви розумієте під словом «хочу» - відповіді учнів).

Психолог: Хочу – це ваші інтереси. Вибрати професію спираючись на інтереси, означає вибрати те, що подобається і приваблює.

Але вибрати професію враховуючи тільки «Хочу» не можна. Слід брати до уваги, що ви можете.

Для цього необхідна друга складова формули – «Можу».

Як ви думаєте учні, що входить до складової формули – «Можу» (відповіді учнів).

Психолог: «Можу» – це ваші здібності, індивідуально-психологічні особливості, стан здоров'я.

6. Вправа «Аукціон»

Час: 15 хв.

Мета: продемонструвати труднощі здійснення життєвого вибору на практиці.

Перед початком гри, тренер роздає кожному гравцю по 10 жетонів і повідомляє, що протягом гри жетони можна обміняти на той чи інший лот. Кожен лот має різну ціну. В одному лоті одночасно на продаж виставляється дві цінності, купити можна лише одну з них або не купувати нічого. Назву купленого учас-

ник пише на жетоні і відкладає його вбік як використаний, вибір треба робити швидко. Повернутись назад або поміняти куплене – не можна.

Питання для обговорення

Чи легко було зробити вибір?

Чи завжди ваш вибір був правильним?

Чи були сумніви у виборі саме того лоту?

Якби ви знали кількість лотів, вам було б легше робити вибір?

Що відчують зараз, задоволені чи ні власними покупками?

7. Вправа «Правильний вибір»

Час: 10 хв.

Потрібно троє бажаючих. Перед вами 4 – ри пакети. Вам потрібно вибрати один пакет. Торкатись їх не можна. Ті, хто не бере участь, може підказувати, який пакет вибрати. А ті, хто вибирає, може прислуховуватись до порад. Будь ласка, зробіть свій вибір(для вправи необхідно 4 – ри пакети різних кольорів, в одному – яблуко, в другому – блокнот, в третьому – ручка без стержня, а четвертий, взагалі, порожній).

Обговорення :

- Чому ви обрали саме цей пакет ?

- Чого вам не вистачало під час ухвалення рішень?

- Що ви відчули відкривши пакети?

Ми з вами побачили, що для повного ухвалення рішень потрібно мати достатню кількість інформації, а наші учасники її не мали, тому вони зробили свій вибір керуючись інтуїцією і порадами однокласників.

Тому – коли кожен із вас буде вибирати професію ,потрібно враховувати не тільки інформацію про «Хочу» і «Можу» ,але й мати інформацію про »Треба», про потреби ринку праці.

Якщо враховувати інформацію про «Хочу» і «Можу» «можна вибрати професію, яка не дасть реалізувати себе.

Саме тому остання складова формули – «Треба» - потреба ринку праці (тобто є попит на цю професію ,бо ми маємо виробляти те, що купують, а не навпаки).

Психолог: У світі налічується понад 40 тисяч професій . Як знайти серед них свою ?

Як не розгубитися при виборі ?

На сьогодні існує декілька класифікацій професій . У нашій країні зазвичай користуються класифікацією професора психологічних наук Євгенія Олександровича Клімова.

В основу класифікації покладено ідею про розподіл всіх професій на 5 типів за ознакою предмета ,з яким взаємодіє людина в процесі праці.

Людина – Природа.

Людина – Техніка.

Людина – Людина.

Людина – Знакова система.

Людина – Художній образ.

8. Вправа «Зняття внутрішніх обмежень»

Час: 15 хв.

Мета: усвідомлення своїх внутрішніх обмежень, опанування інструментами

покрокового зняття внутрішніх обмежень.

Матеріали: аркуш паперу, авторучка.

Психолог: На шляху до досягнення наших цілей постійно зустрічаються перепони. Їх можна умовно розділити на зовнішні і внутрішні. Вважають, що з внутрішніми перепонами справитися набагато важче, ніж з зовнішніми. Коли ми говоримо про свої внутрішні обмеження, як правило, ми починаємо зі слів «Я не можу...». Зараз ми спробуємо по крокам здолати деякі ваші внутрішні обмеження. Запишіть на аркуші 5 раз одну і ту ж фразу «Я не можу...», залишивши трохи місяця, щоб її завершити.

2. Допишіть фразу, що ви НЕ можете зробити (робити).

3. Тепер у всіх реченнях закресліть слово «можу», а замість нього зверху запишіть «хочу». Що у вас вийшло? Прочитайте всі фрази з новими словами.

4. Наступний крок. Скрізь закресліть частку «не». Прочитайте, що у вас вийшло. Дуже важливе питання, яке ви зараз маєте поставити собі: «Я дійсно цього хочу?» прочитайте ще раз фрази і зробіть наголос на слові «Хочу».

5. Завершальний крок. Допишіть після слова «хочу» словосполучення «І ЛЕГКО МОЖУ». Разом у вас вийде «Я хочу і легко можу...», а далі за вашим текстом. Тепер зачитайте свої нові фрази вголос.

- Що ви відчували коли читали останній запис?

Кожного разу, коли вам здається, що ви щось не можете, не хочете виконайте цю вправу і у вас обов'язково все одержиться. Програмуйте себе на успіх, але пам'ятайте, що і поразка може бути першим стимулюючим кроком до самовдосконалення і успіху.

9. Вправа притча(метафора) «Повний глечик»

Час: 15 хв.

(На столі стоїть прозора склянка, галька, чашка з піском, каміння середнього розміру.

Зараз ви всі уважно спостерігайте за тим, що буде відбуватись біля столу. Я спробую заповнити склянку камінням, галькою і піском.

- Заповнимо склянку спочатку каміння так, щоб вона була повною.

(Подивіться уважно в склянку помістилось лише 4 каменя і вона вже повна. Але чи можна склянку вважати абсолютно повною чи можливо в неї можна помістити ще щось?)

- Докладемо у склянку гальку так, щоб вона була нарешті повною.

(Скільки гальки помістилось у склянку? Чи можемо ми впевнено сказати, що вона повна?)

- Досиплемо пісок у склянку.

- Тепер склянка дійсно повна.

Ви запам'ятали скільки каміння і гальки помістилось у склянці?

А тепер зробимо те саме, але в іншій послідовності.

Спочатку висиплемо увесь пісок, потім гальку і каміння. (Учні роблять висновки, що каміння в склянку не поміщається)

Як ви думаєте, для чого я показала вам цей невеличкий дослід? (Відповіді учнів).

Висновок психолога: наше життя схоже ось на цю склянку: каміння – це справи великі, великі бажання і великі цілі; галька – не такі важливі, але необхідні справи й бажання; а піщинки – це дрібниці життя. Якщо ми турбуємося лише

про дрібниці, гадаючи, що більше зачекає, то наше життя заповнюється дрібницями, як склянка піском. І в нашому житті не залишається місця для дійсно важливих речей. А насправді їх не так багато, як насправді небагато великих камінців. Завжди турбуйся про головне. Не перетворюй своє життя на пісок!

10. Вправа «Дерево результатів»

Час: 10 хв.

На дошці – дерево вирізане з картону або намальоване на ватмані. На столі вирізані зелені листочки білі квітки і плоди. Учням потрібно взяти листок-якщо з професією ще не визначилися; квітку – у виборі сумніваються; плід – визначилися з вибором.

Кожен учасник прикріплює на дерево плід, квітку чи листок.

Підбиття підсумків.

- Читання цитат на дошці.
- Що було важливим для вас на сьогоднішньому занятті?
- Які висновки із заняття можна зробити для себе?

Висновок:

Ситуації життєвого вибору дуже різноманітні і, дуже часто, непрості. Тому для кожної людини важливо вміти правильно розставляти пріоритети, правильно робити свій вибір і бути відповідальним за нього. Успіх у житті часто залежить від правильності вашого рішення в тій чи іншій ситуації.

Приймаючи рішення, тобто здійснюючи вибір, у будь-якій проблемній ситуації, пам'ятайте: життя постійно змінюється, дає нові можливості, і майбутнє готує кожному з нас багато сюрпризів приємних та не дуже. Не бійтесь вибирати. А правильним буде те рішення, яке вам через багато років не захочеться змінити.

Мені хочеться нагадати всім вам - яку професію Ви б не обрали, який фах Ви б не освоїли, фахівці і професіонали у своїй справі завжди потрібні, не залежно від моди на професію чи затребуваність на ринку. Тому сміливо можете йти і до педагогічного, і до юридичного ВНЗ, головне, щоб Ви відповідально ставилися до обраного шляху, адже Ваш правильний вибір - запорука Вашого майбутнього добробуту і впевненості.

Список використаної літератури:

1. Бондаревський В. Формування моральної свідомості старшокласників / В. Бондаревський. - М. : Просвітництво, 1978.
2. Професійне самовизначення старшокласників : Методичний посібник / Упор. Л. Шелестова. - К. : Шкільний світ, 2006. - 128 с.
3. Смирнова Е. Е. На пути к выбору профессии / Е. Е. Смирнова. - СПб. : КАРО, 2003. - 176 с. - (Материалы для специалиста образовательного учреждения).
4. Шевченко М. Ф. Тренинг «Профориентация для старшеклассников» / М. Ф. Шевченко. - СПб. : Речь, 2007. - 168 с.

РОЗДІЛ III ПРОФОРІЄНТАЦІЙНІ ПРОГРАМИ ДЛЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ

3.1. Профорієнтаційний тренінг «Мій професійний вибір»

Пояснювальна записка

Професійна орієнтація. Як багато уваги приділяється їй в наші дні. Таку увагу можна пояснити тим, що подальший розвиток суспільного виробництва потребує кардинального підвищення виробництва праці. Правильний вибір професії впливає на цей процес. Слід пам'ятати що цінність праці не тільки в якості виробництва, але й у сприянні розвитку особистості. Тому й зрозуміло як важливо для суспільства в цілому та для кожної особистості щоб людина зробила цілеспрямований вибір професії, працювала згідно своїх здібностей та покликання.

Найактуальнішими проблемами на сьогоднішній день є низький рівень навчальної мотивації учнів.

Результати діагностування рівня сформованості навчальної мотивації у учнів 8-9 класів Тяпчанської ЗОШ свідчать наступне:

- пасивне ставлення до навчально-пізнавальної активності спостерігається у 15% дітей;

- ситуативне у 67% дітей;

- лише 18 % отримують задоволення від навчально-пізнавальної активності.

На питання «Чи подобається вам вчитися?» ці учні відповіли «так».

Відношення до трудової активності учнів 8-9 класів:

- пасивне -18%;

- ситуативне - 65%;

- отримують задоволення -17%.

Основою формування у школярів мотивів вибору тої чи іншої професії є ціннісні орієнтації, які умовно можна поділити на чотири напрямки:

- 1) питання освіти до певної міри виступає як самоціль («Згоден поступити влюбий ВНЗ - тільки щоб навчатись»);

- 2) бажання не бути посереднім в очах друзів та знайомих;

- 3) орієнтація на те, щоб бути корисним суспільству незалежно від характеру обраної діяльності (20% -11 класи, 7% - 9 класи);

- 4) характерна орієнтація на кінцевий результат діяльності, оцінку, матеріальну винагороду (якщо у учнів 9-х класів - це бажання «добре заробити», то у учнів 11-х класів - це досягнення престижу серед інших шляхом обраної професії).

Мета: підвищити рівень поінформованості підлітків з питань профорієнтації, розширити їхні знання про світ професії. Показати важливість та позитивні сторони праці в житті людини, ознайомити з професійними вимогами до людей, сформувані суспільно-ціннісні мотиви вибору професії, сприяти вірному вибору старшокласниками майбутньої професії, формуванню моральної, психологічної та практичної готовності до праці. Стимулювати учнів на подальші дії у професійному самовизначенні, самовдосконаленні.

Завдання:

- обговорити з підлітками важливість праці в житті людини, ознайомити їх з основними поняттями;

- надати інформацію знання, здібності, індивідуальні особливості характеру, які необхідно враховувати при виборі професії;
- подати інформацію про світ професії, його класифікацію (за Е. А. Клімовим);
- навчити підлітків самостійно приймати рішення і передбачати наслідки своїх рішень.

Форма проведення зустрічей: активне проведення заняття - інтерактивний, навчальний тренінг.

Таблиця 3.1.

Програма тренінгу «Мій професійний вибір»

№ з/п	Зміст заняття
ТЕМА 1. Віват праці!	
1.1.	Вправа «Знайомство»
1.2.	Вправа «Мої очікування»
1.3.	Вправа «Правила»
1.4.	Мозковий штурм «Праця в житті людини»
1.5.	Вправа «Афоризм»
1.6.	Мозковий штурм «Мета»
1.7.	Вправа «Фізична чи розумова праця»
1.8.	Підведення підсумків
ТЕМА 2. Важливість професії	
2.1.	Вправа «Привітання»
2.2.	Вправа «Очікування»
2.3.	Вправа « Наші правила»
2.4.	Мозковий штурм «Професія»
2.5.	Мозковий штурм «Важливість професії»
2.6.	Вправа «Професія і спеціальність»
2.7.	Гра «Заселення»
2.8.	Підведення підсумків
ТЕМА 3. Світ професій	
3.1.	Вправа-гра «Привітання»
3.2.	Вправа «Очікування»
3.3.	Вправа «Повторення правил роботи в групі»
3.4.	Вправа «Складіть професію»
3.5.	Вправа «Зрозумій професію»
3.6.	Гра «М'яч»
3.7.	Вправа «Герб»
3.8.	Підведення підсумків
ТЕМА 4. Вимоги професій	
4.1.	Вправа «Привітання»
4.2.	Вправа «Очікування»
4.3.	Вправа «Повторення правил»
4.4.	Вправа «Вимоги професії до людини»
4.5.	Інформаційне повідомлення
4.6.	Вправа «Риси характеру»
4.7.	Вправа «Аукціон»

4.8.	Вправа «Відтвори та відгадай»
4.9.	Підведення підсумків
ТЕМА 5. Самостійне рішення	
5.1.	Вправа «Хвалько»
5.2.	Вправа «Очікування»
5.3.	Вправа «Повторення правил»
5.4.	Гра «Вибери пакет»
5.5.	Вправа «Порада»
5.6.	Вправа «Щасливої дороги»

Тема 1 «Віват праці!».

Мета: показати важливість та позитивні сторони трудової діяльності в житті людини

Обладнання: плакат «Шлях до мети», аркуші паперу А4, ножиці, скотч, стікери, ручки, фломастери, приклади афоризмів на паперових стрічках, 20 предметів (кубики, яблука, тощо), годинник, два столи, схема «ієрархія потреб» (за Маслоу А.), схема «перехід потреби в мотив», приклади математичних дій (2 шт.), цукерки.

1.1. Вправа «Знайомство».

Мета: створити умови для кращого пізнання учасниками один одного.

Хід роботи: Кожен учасник, отримує аркуш паперу А4, складає його навпіл таким чином, щоб можна було його поставити перед собою. Потім розкреслює аркуш на чотири частини. У першому рядку учасник записує своє ім'я, у другому - ким він мріяв стати у молодших класах; третій залишає порожнім, у четвертому - ким він хоче стати після закінчення школи. Далі іде презентація учасників.

1.2. Вправа «Мої очікування».

Мета: допомогти учасникам визначитися з власними очікуваннями від тренінгу.

Хід роботи: Тренер знайомить учасників тренінгу з метою, завданнями тренінгу. Представляє тему та мету 1-го заняття. Тренер ознайомлює учасників із плакатом «Шлях до мети», що буде використовуватись під час усього тренінгу учнями.

Діти отримують стікери, записують на них свої очікування від заняття та прикріплюють їх на ватман.

1.3. Вправа «Правила».

Мета: прийняття правил для продуктивної роботи під час тренінгу

Хід вправи: Психолог звертається до групи із запитанням: «Для чого в нашому житті існують різні правила?». Після відповідей учасників він пропонує прийняти правила роботи групи під час тренінгу, які записуються на плакаті «Правила роботи групи».

Правила можуть бути наступними:

- 1) не запізнюватися;
- 2) бути активним;
- 3) поважати іншого (не перебивати, не ображати, не оцінювати, не говорити про присутніх у третій особі, а звертатися безпосередньо до них);
- 4) говорити слід по суті;

- 5) дотримуватись регламенту;
- б) підтримувати один одного;
- 7) бути відкритим новим враженням.

Учасники тренінгу обговорюють записані правила складають їх остаточний варіант. Далі психолог підсумовує роботу і записує останнє правило: ці правила мають силу протягом усіх наших занять.

1.4. Мозковий штурм «Праця в житті людини».

Мета: виявити думку підлітків про важливість праці в житті людей.

Хід роботи: Психолог пропонує відповісти на запитання: «Для чого людині треба працювати?». Учасники об'єднуються в дві групи. Кожна група напрацьовує свої відповіді, після чого учні презентують їх. Відповіді, які найчастіше повторюються, записуються ведучим на ватмані.

1.5. Вправа «Афоризм».

Мета: закріпити думку підлітків про важливість праці в житті кожної людини.

Хід вправи:

Психолог: «Давайте послухаємо, що говорять про працю успішні люди». Кожен учасник отримує кольорову стрічку, на якій написано вислів (афоризм) на тему: «праця-лінь». На обдумування дається 1 хв. Кожен з учасників по колу зачитує свій вислів та пояснює його зміст.

1.6. Мозковий штурм «Мета».

Мета: показати важливість мети в житті кожної людини.

Хід роботи: Тренер просить учасників назвати асоціації до слова «мета». Далі він пропонує в 3-му віконечку написати свою мету. Потім діти вирізають ножицями 3-є віконечко і прикріплюють його на сонечко з зображенням на плакаті написом «моя мета» (на світлофорі прикріплено червоне коло). На обговорення дається 1 хв.

Тренер дає визначення слова «мета».

«Мета» - це усвідомлений образ передбачуваного бажаного результату, на досягнення якого спрямована дія людини. Мета - це те, чого прагне людина. Мета завжди свідома.

1.7. Вправа «Фізична чи розумова праця?».

Мета: створити умови для розуміння учасниками того, що будь-яка діяльність є важкою та відповідальною.

Хід вправи: Тренер вибирає п'ятьох учасників. 1-й, 2-й, 3-й, 4-й - безпосередні виконавці, 5-й учасник-спікер, який буде стежити за часом. Першим двом учасникам дається завдання.

Завдання. Для 1, 2 - учасників: «Кожному з Вас потрібно переносити предмети на відстань 3 метри із дотриманням певних вимог (умов)».

Умова: № 1: Переносити предмети по одному. Після того, як всі предмети будуть перенесені - дії виконуються в протилежному напрямку.

Умова: № 2: Під час вправи не зупинятися.

3-й і 4-й учасники сідають за стіл (парту). Перед ними лежать аркуші паперу А4 з математичними діями (додавання, віднімання). Завдання потрібно виконувати з дотриманням умов: при виконанні завдання не зупинятися протягом 2 хв.

Усі інші учасники спостерігають за тим що відбувається. П'ятий учасник-спікер стежить за часом. Через 2 хв. він спиняє всіх 4-х учасників.

Примітка: 1-му учаснику тренер обіцяє за кількість перенесених предметів винагороду (за кожні два перенесені предмети - цукерку), 3-му учаснику аналогічну (за кожен ряд розв'язаних математичних дій - цукерку).

Запитання тренера:

- чи було важко?
- чи було бажання виконувати завдання?
- чи покращився б результат, якби хтось за виконання цих завдань пропонував би учасникам винагороду? (грошова винагорода, приз).

Тренер розкриває таємницю. Запитання учасникам групи: «Яка робота була найважчою: фізична чи розумова?». Тренер наголошує:

1. Будь-яка робота є відповідальною та важкою, незалежно від того чи фізична вона, чи розумова.

2. Учні (2-й, 4-й учасник) виконували завдання без бажання тому, що не було мотивації.

Інформаційне повідомлення.

Психолог пояснює терміни: «бажання», «мотивація», «мотив».

«Мотив» - це спонукання до діяльності, пов'язане із задоволенням потреб суб'єкта, сукупність внутрішніх умов, що викликають активність суб'єкта і визначають її спрямованість.

«Бажання» - це усвідомлений потяг, що відбиває потребу переживання, яке перейшло в дієву думку, про можливість чим-небудь оволодіти або що-небудь здійснити.

«Мотивація» - це усвідомлювані або неусвідомлювані психічні фактори, що спонукають індивіда до здійснення певних дій і визначають їхню спрямованість на цілі.

Психолог наголошує, що потреби спонукають людину до діяльності. Він пояснює термін «потреби» та пропонує розглянути схему «ієрархія потреб» за Маслоу А. та схему «переходу потреб в мотив».

«Потреба» - це нестача суб'єкта в чомусь конкретному. Завдяки потребам життя набуває цілеспрямованості і цим досягається задоволення потреби.

1.8. Підведення підсумків заняття

Тренер роздає учасникам стікери і пропонує написати відповіді на запитання: «Що для мене сьогодні було новим і цікавим, корисним?». Діти діляться враженнями.

Після виконання роботи тренер пропонує вкласти стікери в міні-конверти паперових автомобілів.

Психолог пропонує кожному учаснику переставити свій автомобіль на рівень позначки «Тема 2».

Тема 2. «Важливість професії».

Мета: показати важливість професії в житті людини.

Обладнання: схема «Шлях до мети», стікери, ручки, фломастери, плакати «Правила роботи групи», Професія потрібна для того щоб...» (2 шт.), паперові смужки, два ватмани, маркери.

2.1. Вправа «Привітання».

Мета: підняти настрій учасникам для подальшої роботи.

Хід вправи: Учні вітаються один з одним за руку зі словами: «Я хочу тебе бачити на цьому занятті _____ (називає позитивну рису характе-

ру)».

2.2. Вправа «Очікування».

Мета: допомогти учасникам усвідомити власні очікування від заняття.

Хід вправи: Психолог знайомить учасників з темою та метою другого заняття і просить написати свої очікування на стікерах, які потім прикріплюють під рискою Тема 2».

2.3. Вправа «Наші правила».

Мета: повторити правила тренінгу.

Хід вправи: Учні по колу згадують правила роботи в групі, пояснюють їх важливість для ефективної роботи.

2.4. Мозковий штурм «Професія».

Мета: визначити рівень знань учасників, залучити до подальшої роботи

Хід проведення: Тренер пропонує назвати кожному учаснику асоціації до слова «професія». Діти по колу висловлюють думки, які викликає дане слово. Після цього всі названі асоціації обговорюються. Тренер знайомить учасників зі значенням слова «професія». «Професія - це рід трудової діяльності, що вимагає певних знань і трудових навичок, які набуваються шляхом здобуття спеціальної освіти і практичного досвіду. Професія (лат. - profectio) - офіційне зазначення заняття, рід трудової діяльності людини, що передбачає певну сукупність теоретичних знань і практичних навичок, набутих в результаті навчання, досвіду роботи. Поглиблення професійного поділу праці зумовили появу спеціальностей як різновиду трудової діяльності.

2.5. Мозковий штурм «Важливість професій».

Мета: виявити думку підлітків про важливість професії в житті людини.

Хід проведення: Учасники діляться на 3 групи (принцип світлофора: червоний, жовтий, зелений) та отримують завдання для обговорення: «Для чого необхідно людям здобувати професію?» На обговорення дається 5 хв.

Потім один з учнів від кожної групи презентує відповіді та записує їх на плакаті. «Професія потрібна для того, щоб...».

2.6. Вправа «Професія і спеціальність».

Мета: об'єднати учасників у 2 підгрупи для подальшої роботи.

Хід вправи: Тренер пропонує кожному учаснику по одній смужці паперу. На одних наведені приклади професій, на інших - спеціальностей.

Завдання: об'єднатися в дві групи («професія» і «спеціальність»).

2.7. Гра «Заселення».

Мета: закріпити знання про важливість професій.

Хід гри:

Тренер: «Людство поставило перед собою завдання частково переселитися у зв'язку з перенаселенням планети Земля на іншу планету, яку назвали «Надія».

Вона знаходиться на відстані, яку можна подолати за 1 рік на космічному кораблі. Ця планета має такі ж кліматичні умови, як і матінка-Земля, але необхідно підготувати «Надію». Для цього зібрали найкращих представників всіх існуючих професій.

Космічний корабель може вмістити тільки 10 чоловік (не враховуючи членів екіпажу). Кожен спеціаліст може взяти з собою обладнання, необхідне для його роботи (станки, матеріали, інструменти, портативні лабораторії)».

Завдання: порадьтеся кожний в своїй групі і вирішіть, кого на вашу думку в першу чергу необхідно відправити на «Надію». Кожна підгрупа отримує ват-

ман, на якому необхідно намалювати представників професій з обладнанням. На виконання завдання дається 20 хв. Після чого кожна група презентує свої малюнки та обґрунтовує відповіді. Тренер запитує: «Чи важко було зробити вибір?»

2.8. Проведення підсумків.

Учасники згадують мету заняття. Потім записують на стікерах те, що вони отримали для себе нового, цікавого та корисного. Стікери вкладають міні-конверти.

Автомобілі переносять на позначку «Тема 3».

Психолог дякує учасникам за співпрацю.

Тема 3 «Світ професій».

Мета: розширити знання учнів про світ професій. Ознайомити учасників з класифікацією професій за Е. А. Клімовим.

Обладнання: схема «Шлях до мети», м'яч, стікери, ручки, фломастери, ватмани, маркери, плакат «Правила роботи групи», паперові смужки, саморобні паперові пакети (5 шт.), таблиця «Класифікація професій» з класифікацією Клімова Е. А. за предметом праці, за якою професії поділяються на 5 типів:

- людина-людина;
- людина-техніка;
- людина-знакова система;
- людина-художній образ;
- людина-природа.

3.1. Вправа-гра «Привітання».

Мета: створення позитивного мікроклімату для подальшої роботи.

Хід вправи: Учасники групи сідають в коло.

Психолог: «Кидаючи один одному м'ячик, будемо називати вголос ім'я того, кому кидаємо. Той хто отримав м'ячик, приймає будь-яку позу. Після цього той, у кого знаходиться м'яч (і чию позу ми щойно відтворили) кидає м'яч наступному і так далі, до тих пір, поки м'яч не побуває у кожного із нас».

3.2. Вправа «Очікування».

Мета: допомогти учасникам усвідомити власні очікування від заняття.

Хід вправи: Психолог знайомить учасників з темою та метою 3-го заняття. Діти прикріплюють стікери з очікуваннями під рискою «Тема 3».

3.3. Вправа «Повторення правил роботи в групі» (5хв).

Мета: повторення правил, сформульованих учасниками групи, формування відповідального ставлення до участі в тренінгу.

Хід вправи: Учасники по колу називають правила роботи в групі та їх важливість в роботі.

3.4. Вправа «Складіть професію».

Мета: поділити учасників на групи для подальшої роботи.

Хід вправи: Тренер розрізає п'ять паперових смужок, на яких наведено приклад професії, на 2-3 частини кожна (в залежності від кількості учасників) та пропонує кожному вибрати одну з частин. Учні шукають інші частини своєї смужки. Складають з них назву професії та об'єднуються в групи (5 груп).

3.5. Вправа «Зрозумій професію».

Мета: підвести учасників до сприйняття інформації, зацікавити учнів

Хід вправи: На столі лежать саморобні пакети з назвами професій, за якими

створились групи. Тренер пропонує кожній групі знайти свій пакет. Учасники відкривають свої пакети та демонструють те, що знаходиться в них. Учасники інших мікрогруп повинні вгадати: «Яка професія прихована в цих символах».

1-й пакет - ножиці і гребінь;

2-й пакет - іграшкова тварина, ветеринарний хрест (синього кольору);

3-й пакет - олівець, лінійка, циркуль;

4-й пакет - фонендоскоп, шприц;

5-й пакет - дріт, тестер, викрутка-тестер, розетка.

Тренер запитує: «Чим відрізняються ці професії одна від одної?» Після відповідей він говорить про те, що світ професій надзвичайно різноманітний. Щоб легше було орієнтуватися в світі професій їх певним чином класифікують. Використовується класифікація професій за предметом праці.

3.6. Гра «М'яч».

Мета: закріплення знань учасників.

Хід гри: На таблиці колонка «Приклади професій» закривається аркушем паперу. Учасники кожної мікрогрупи сідають так, щоб бачити один одного.

Психолог: «Зараз ви по черзі будете кидати один одному м'яч, називаючи при цьому професію, яку можна віднести до обраного вами типу професій. Отримавши м'яч, слід надіслати його своєму напарнику і назвати професію. Якщо під час вправи хтось з учасників відчуватиме складність і не зможе пригадати професію, тренер радить йому кинути м'яча іншому учаснику. Після виконання учнями завдань тренер демонструє всім учасникам тренінгу таблицю «Класифікація професій», відкриває третю колонку «Приклади професій» та знайомить учасників з прикладами професій.»

3.7. Вправа «Герб».

Мета: активізувати фантазію підлітків.

Хід вправи: Учасники об'єднуються в 2 групи. Тренер роздає кожній по ватману і дає завдання: придумати та намалювати герб конкретної професії (учасники вибирають професію самі). На виконання завдання дається 20 хв. Після чого групи по черзі презентують свої малюнки.

3.8. Підведення підсумків.

Психолог підводить підсумки заняття. Учні пропонується на стікерах написати нове та корисне, що отримали на занятті.

Психолог пропонує покласти в свій міні-конверт стікер та пересунути автомобіль на позначку «Тема 4».

Тема 4. «Вимоги професій».

Мета: ознайомити учасників з основними вимогами професій.

Обладнання: схема «Шлях до мети», стікери, плакат «Правила роботи групи», інформаційний матеріал, картки для кожного учасника, грошові еквіваленти, ручки, фломастери.

4.1. Вправа «Привітання».

Мета: створити доброзичливу атмосферу.

Хід вправи: Учні роблять один одному компліменти по колу.

4.2. Вправа «Очікування».

Мета: допомогти учасникам усвідомити власні очікування від заняття.

Хід вправи: Тренер знайомить учасників з метою четвертої теми і просить написати свої очікування на стікерах, які потім прикріплюють під рискою «Тема

4».

4.3. Вправа «Повторення правил».

Мета: повторити правила роботи в групі.

Хід вправи: Учні по колу згадують правила роботи в групі, пояснюють їх важливість для ефективної роботи.

4.4. Вправа «Вимоги професії до людини».

Мета: підвести до проблематики, підвищити поінформованість підлітків з тематики «Вимоги професій до людини».

Хід роботи: Психолог запитує в учнів: «Що на вашу думку окрім наявності мети, мотивів необхідно мати для здобуття тої чи іншої професії?» Учасники по колу висловлюють свої думки.

4.5. Інформаційне повідомлення.

Психолог знайомить учасників з поняттями: «знання», «уміння», «схильності», «здібності», «властивості». Потім говорить про те, що кожна професія ставить перед людьми певні вимоги до знань, умінь, схильностей, здібностей, властивостей організму.

4.6. Вправа «Риси характеру».

Мета: звернути увагу учасників на важливість особистісних рис для успішного оволодіння професією.

Хід вправи:

Тренер запитує: «Що ще на вашу думку потрібно мати для успішного оволодіння професією?» Вислухавши учасників, керівник надає коротку інформацію про риси характеру. Він підкреслює, що людина - це істота соціальна і кожен з нас має свій характер, який є головним визначником індивідуальності людини.

Характер - від грецького «ознака, риса, прикмета». Комплекс стійких психічних властивостей людини що виявляються в її поведінці та діяльності у ставленні до суспільства, до праці, колективу, до самої себе. Характер є стрижнем особистості, головним визначальником її індивідуальності.

Риси характеру допомагають або заважають особистості встановлювати правильні взаємини з людьми, відповідати за свої дії і поведінку в суспільстві, виявляти витримку і самовладання при вирішенні складних життєвих питань. Тренер звертає увагу на значенні самовиховання в житті кожної людини.

4.7. Вправа «Аукціон».

Мета: виявити особистісні риси які, на думку учнів, необхідно мати для успішного оволодіння професією.

Хід вправи: Розпродаж на аукціоні здійснює тренер. На аукціон виставляються особистісні риси, записані на окремих картках. Кожен учасник має можливість їх бачити (перед початком гри кожний учасник отримує на смужці паперу назву професій). Для купівлі учні заготовляють по 10 у.о. кожен. Для риси, яка продається, тренер встановлює ціну (до трьох у.о). Покупку обирають самі учасники (продається в першу чергу риса, яка набрала найбільшу кількість голосів). Продаються риси до тих пір, поки в учасників є гроші. Після гри учасники сідають в коло і діляться своїми враженнями від покупки, називаючи рису, яку вони придбали, доводять, чому вони здійснили цю покупку. Тренеру необхідно звернути увагу учнів на риси, які не виставлялися на аукціон. Дати можливість учням самим запропонувати риси, які вони вважають потрібними і яких у даному списку не було.

4.8. Вправа «Відтвори та відгадай».

Мета: підняти настрій учасникам тренінгу. Відпрацювати в учасників навички рефлексії.

Хід вправи: Група ділиться на пари. Пропонується вибрати професію та зобразити її без слів (міміка, жести). Інші учасники відгадують.

4.9. Підведення підсумків.

Учасники записують на стікерах те, що вони взяли для себе нового, корисного, цікавого. Стікери вкладають в міні-конверти.

На світлофорі психолог міняє червоний на жовтий колір. Автомобілі «переїжджають» до позначки «Тема 5».

Тема 5. «Самостійне рішення».

Мета: навчити підлітків приймати будь-які рішення самостійно.

Обладнання: схема «Шлях до мети», плакат «Правила роботи групи», саморобні паперові пакети (4 шт.), стікери, ручки, фломастери, аркуші паперу А3, А4.

5.1. Вправа «Хвалько».

Мета: закріплення в учнів навиків позитивної самопрезентації.

Хід вправи: Учні сідають у коло.

Психолог: «Традиційно в суспільстві хвалитися не прийнято, але зараз ми виконаємо вправу «Не хочу хвалитися, але я ...»

5.2. Вправа «Очікування».

Мета: допомогти учасникам сформулювати очікування від п'ятого заняття.

Хід вправи: Психолог знайомить учасників із тематикою заняття, з поставленою метою. Потім пропонує учням на стікерах написати свої очікування та прикріпити їх на позначці «Тема 5».

5.3. Вправа «Повторення правил».

Мета: повторити правила тренінгу.

Хід вправи: Учні по колу згадують правила роботи в групі, пояснюють їх важливість для ефективної роботи.

5.4. Гра «Вибери пакет».

Мета: навчити учнів правильно приймати рішення, враховувати всі «за» і «проти».

Хід проведення: Вибирають 4-х учасників, їм пропонують вибрати один із 4-х пакетів. У 1 пакеті - ручка без стержня, у 2 пакеті - цибулина, у 3 - яблуко, 4 - порожній. Ніхто з дітей не знає, що знаходиться в пакетах. Спостерігачі можуть давати поради учасникам. Коли учні зробили свій вибір, починається обговорення.

Слід запропонувати такі питання:

1. Чому Ви обрали цей пакет?
2. Чого Вам не вистачало, щоб прийняти це рішення?
3. Що Ви відчули, коли відкрили пакет?
4. Які були наслідки і чи були вони приємними для Вас?

Після обговорення тренер підводить підсумки і говорить, що для прийняття рішення потрібно мати достатню кількість інформації, а учасники її не мали. Тому вони робили свій вибір, керуючись тільки інтуїцією та порадами оточуючих. А це відповідно і приводило до розчарування (в пакеті не було нічого, ручка без стержня - не те на що сподівалися учні).

Слід наголосити, що для прийняття правильного рішення потрібна достатня кількість інформації та власне рішення.

5.5. Вправа «Порада».

Мета: узагальнити знання дітей з даної теми, дати можливість їм самим частково намітити шляхи вибору професії, зробити цей процес продуманим та послідовним.

Хід проведення: Учні пропонуються скласти поради «Як правильно обрати професію?». Діти записують усі поради на ватмані. Після цього вони роблять презентацію своїх робіт.

5.6. Вправа « Щасливої дороги».

Мета: підведення загальних підсумків тренінгу.

Хід проведення: Учасники записують на стікерах те, що вони взяли для себе з 5-го заняття (вкладають стікери в міні-конверти).

Тренер підводить підсумки тренінгу. На світлофор встановлюється зелений колір, а жовтий забирається.

Тренер: «Це відкриває вам шлях в ваше професійне майбутнє, так як ви пройшли нелегкий шлях навчання. Правильний вибір трудової діяльності - це надзвичайно важлива справа. Від цього залежить і продуктивність праці, і соціальна активність людини, і життєва доля. Кажуть що вибір професії - це друге народження людини. Від того, наскільки вірно ви оберете свій життєвий шлях, залежить, яке місце в суспільстві ви будете займати». Тренер дякує учасникам за співпрацю.

Висновок

Я розумію, що всім нам матеріально дуже важко, але ми всі оптимісти, віримо, що потрібні гарні спеціалісти, майстри своєї справи, які здатні розбудувати навіть безлюдний острів.

Кажуть, що майстер — це той, хто знайшов своє покликання у праці. Хоч би ким ви були, насамперед маєте бути людьми — добрими, працьовитими, правдивими, чесними, чуйними до чужого горя. І саме ці риси виховували у нас наші батьки ми вчителі виховуємо дітей своїх та чужих протягом багатьох років. Як хочеться бачити вас щасливими, з благородною душею, високим почуттям громадського обов'язку!

Вибір професії — це справа не одного дня. Сьогодні ми зробили декілька вправ, які можна використовувати при роботі з учнями. Звичайно, усіх галузей і професій ми не згадали. Але все в наших руках ми повинні працювати над собою, над збагаченням знань, умінь і навичок . Бо лише у праці дорослішають душі, і лише трудом на світі суцці ми.

Список використаної літератури:

1. Білецька О. В. Розбудова навичок самостійного життя і сприяння зайнятості випускників професійно-технічних навчальних закладів - колишніх вихованців інтернатних установ для дітей-сиріт : [Навч. посіб.] / О. В. Білецька, М. М. Гищак, О. В. Мельников, О. Д. Шевчук. - К. : Грандіс-Груп, 2006. – 88 с.

2. Климов Е. А. Психология профессионала / Е. А. Климов. - М. : Ин-т практ. психологии ; Воронеж : Модэк, 1996.- 400 с.

3. Лозовая В. И. Классный час : [Учеб. пособ.] / В. И. Лозовая и др. - Харьков, 1988. - 82 с.

4. Психологічні основи профорієнтації і професійного самовизначення / Баріхашвілі І. І., Ворона М. П., Стариков І. М. - Миколаїв : Атол, 2006. - 224 с.

5. Рабочая книга школьного психолога / И. В. Дубровина, М. К. Акимова, Е. М. Борисова и др.; Под ред. И.В. Дубровиной. — М. : Просвещение, 1991. — 303 с. : ил. — (Психол. наука — школе).

3.2. Профорієнтаційний тренінг «Карта життя: самостійний вибір майбутньої професії» (для учнів 9-11 класів)

Пояснювальна записка

Кожний випускник навчального закладу, розмірковуючи над своїм майбутнім, перш за все вирішує, яку професію йому обрати. І в цей особливий період життя підлітків, доречною буде допомога у оволодінні навичками самостійного вибору майбутньої професії.

Загальновідомо, що коли змінюється середовище, в якому живе учень, змінюються його уявлення про себе, свої можливості. У зв'язку з цим актуальними є пошуки точок відліку для самоствердження, самовизначення у майбутньому, збільшення стійкості підлітків у ситуації «мінливості» суспільства, ринку праці.

В сучасних умовах необхідно виховувати конкурентоспроможну особистість, яка б мала не тільки високий інтелектуальний розвиток, а й ще була б психологічно підготовлена до викликів нашого сьогодення.

Тому головною метою запропонованого тренінгу є допомога учням зорієнтуватися у світі сучасних професій, здійснити професійне самовизначення з урахуванням індивідуально-особистісних властивостей.

В програмі тренінгу використовуються вправи, ігри профорієнтаційного змісту, які дають можливість створити позитивне середовище, в якому учні можуть навчатися новим способам дій і поведінковим реакціям, експериментувати з новими стратегіями у вирішенні проблем, усвідомлено поставитися до вибору майбутньої професійної діяльності.

В основу даного тренінгу покладена запропонована Є. Клімовим [2] формула вибору професії «Хочу – Можу – Треба». Учні поступово проходять ряд вправ, набуваючи практичний досвід використання цієї формули при вирішенні проблеми професійного самовизначення.

В розробці враховані вікові можливості учнів, їхній життєвий досвід, емоційність сприйняття вправ, практична діяльність школярів.

Очікувальні результати:

- активізація інтересу учнів до самостійного вибору майбутньої професії на основі індивідуальних властивостей, схильностей, здібностей та вимог до сучасного ринку праці; оволодіння інструментами для свідомого і відповідального вибору професійної діяльності у житті.

- розвиток рівнів усвідомлення учнями «Я-образу» і «Я-образу майбутнього професіоналу»;

- формування усвідомленого ставлення учнів до дослідження і вирішення проблеми самостійного вибору майбутньої професії: самооцінка індивідуальних можливостей і їхнє співвідношення з вимогами різного типу професійної

діяльності на ринку праці;

- обґрунтований вибір необхідних напрямів самовиховання з метою успішного професійного самовизначення, вибір технології і розробка алгоритму оволодіння майбутньою професією.

Тренінг «Карта життя: самостійний вибір майбутньої професії» розрахований на три заняття по 3,5 години (але можливі варіанти скорочення або доповнення програми).

Заняття можуть використовуватися як для учнів 9 -11 класів. До занять можуть залучатися вчителі та батьки, які можуть бути безпосередньо учасниками групи разом у учнями, або працювати окремою групою.

Таблиця 3.2.

Структура тренінгу «Карта життя: самостійний вибір майбутньої професії»

№ з/п	Вправи
Заняття 1	
1.1.	Знайомство учасників. Обговорення і визначення правил роботи у групі
1.2.	Презентація формули вибору професії «Хочу – Можу – Треба».
1.3.	Вправа «Щоденник»
1.4.	Вправа «Автобусна зупинка»
1.5.	Вправа «Змагання мотивів»
1.6.	Вправа «Гра в лотерею» (випадковий вибір професії)
1.7.	Вправа «Мої професійні бажання»
1.8.	Вправа «Вгадай професію»
1.9.	Вправа «Жив-був у бабусі сіренький козлик»
1.10.	Вправа «Тест кінцевого змісту»
1.11.	Закінчення заняття: «Мені було, тому що... (закінчити речення). Рефлексія
Заняття 2	
2.1.	Привітання: «Посмішка по колу»
2.2.	Мозковий штурм «Мрія» та «Ціль»
2.3.	Технологія перетворення мрії у ціль
2.4.	Вправа «Прогулянка в гори»
2.5.	Вправа «Індивідуальний образ світу»
2.6.	Домашнє завдання: написати твір «Ціль мого життя»
2.7.	Вправа «Що таке життєвий успіх?»
Заняття 3	
3.1.	Привітання учасників. Вправа «Привіт, я радий тебе бачити...»
3.2.	Інформаційне повідомлення «Світ професій»
3.3.	Вправа «Ланцюжок професій»
3.4.	Вправа «Контрольні списки»
3.5.	Вправа «Алгоритм прийняття рішення»
3.6.	Вправа «Продовження казки «Хочу-Можу-Треба»
3.7.	Вправа «Рейтинг помилок»
3.8.	Вправа «Порадник»
Завершення тренінгу	

Заняття 1

Привітання учасників тренінгу. Повідомлення теми та мети тренінгу.

Мета: Задати зміст програми та її мету. Забезпечити залучення учасників до проблематики тренінгу. Формувати у підлітків навички групової взаємодії та ефективного спілкування.

Правила групової роботи.

На початку роботи в загальних рисах розкривається, чим буде займатися група, яка її мета, в чому полягає особливість роботи групи в умовах навчального процесу в школі. Це окреслює її межі і відокремлює від зовнішнього шкільного життя, що створює можливості для профорієнтації.

1.1. Знайомство.

Під час знайомства важливо називати власні імена. Кожен учасник називає себе так та коротко розповідає про своє хобі. Під час знайомства можливо також використовувати самопрезентації по принципу: «Мій найкращий друг сказав би про мене...», «Я не хочу вихвалитися, але...».

1. Визначення правил роботи групи.

Учасники групи спільно виробляють правила роботи, які записуються на ватмані.

Орієнтовні правила:

- поважати думку кожного;
- підтримувати один одного;
- бути доброзичливим;
- бути активним;
- не критикувати;
- не давати оцінок;
- бути цілеспрямованим;
- дотримуватися гендерної рівності;
- створювати комфортні умови;
- дотримуватися регламенту.

1. 2. Презентація формули вибору професії «Хочу – Можу – Треба» (додаток А).

Пояснити значення кожного компоненту.

ХОЧУ – бажання, цілі, інтереси, домагання.

МОЖУ – простір здібностей, талантів, стан здоров'я.

ТРЕБА – запити ринку праці, соціально-економічні проблеми регіону.

1.3. Вправа «Щоденник».

Мета: знайомство учасників один з одним, введення в розуміння проблеми професійного самовизначення, усвідомлення власних можливостей.

Хід вправи: Учням пропонується намалювати в робочих зошитах коло – циферблат. Кожному учаснику необхідно призначити на кожну годину зустріч з іншим членом групи. Відмітити на циферблаті ім'я учасника, з яким призначена зустріч. Кількість зустрічей – 12. Тренер називає годину і учасники повинні знайти ту людину, з якою у них запланована зустріч у цей час. Кожна пара (на кожен час) отримує тему бесіди. Час на кожну розмову – 3 хвилини.

Теми для бесід:

Улюблена справа, захоплення, хобі.

Улюблений естрадний виконавець.

Що б ви зробили, якщо з неба вам «впали» 10 000 доларів.

Ваша рання спогадка про дитинство.

Ким ви мріяли стати, коли вчилися у 1 класі.

Найкращий день у вашому житті.

Чим би ви хотіли б займатися через 5 років.

З якою твариною могли би себе асоціювати.

Від чого ви отримуєте найбільше задоволення.

Назвіть свої позитивні і негативні риси.

Ваша улюблена страва.

Вільна тема – говоріть про що хочете (цю тему оголосити останньою).

Після закінчення всіх зустрічей відбувається обговорення в якому беруть участь всі учасники групи.

Запитання для обговорення:

Що більше запам'яталось із ваших зустрічей?

Що було цікавим?

Хто вас здивував і чому?

У чому були виникали труднощі, що було важким?

Що відчували під час вправи?

Що сподобалось або не сподобалось?

1.4. Визначення очікувань. Вправа «Автобусна зупинка».

Мета: збір очікувань учасників від тренінгу.

Хід вправи: Учасники мають поділитися на 3 групи. В різних кутах кімнати висять листи ватману з написами:

- «ЗНАТИ»;

- «ВМІТИ» ;

- «ВІДЧУТИ».

Кожна група займає місце біля листа (зупинки) і записує все, що очікує від тренінга, використовуючи метод «мозкового штурму».

«ЗНАТИ» – які знання хочете отримати

«ВМІТИ» – які навички хочете засвоїти

«ВІДЧУТИ» – які почуття хочете пережити.

По сигналу тренера «Автобус приїхав», групи переходять до наступної «зупинки» – листа. Повторювати записане не потрібно, записувати своє власне.

Обговорення. Прочитати, що написали учасники на листах, уточнити відповіді.

Що було важко?

Що відчували під час проведення вправи?

Що сподобалося?

1.5. Вправа «Змагання мотивів».

Мета: допомогти учасникам на практиці зрозуміти особливості свідомого вибору професії.

Хід вправи: Учасникам необхідно визначити головну причину, за якою ними обирається професія. В роздаткових матеріалах (див. табл. 3. 3.) учні обирають переважаючий мотив в кожній парі і записують номер переможця в колонці 1/8. Потім порівнюють мотиви-переможці і отримують 4 головних мотиви вибору професії. Потім влаштовують півфінал і фінал.

Після виконання завдання необхідно провести опитування всіх учасників і визначити кожному свої два головних мотиви-переможця. Результати опитування відмітити на ватмані, на якому попередньо записані номери (від 1 до 16) мотивів. Таким чином, формується групова статистика.

Список мотивів

	1/8	1/4	1/2	Фінал
1. Можливість отримати популярність.				
2. Можливість продовжувати сімейні традиції.				
3. Можливість продовжувати навчання зі своїми товаришами.				
4. Можливість служити людям.				
5. Заробіток.				
6. Значення для економіки країни, суспільне і державне значення професії.				
7. Легкість влаштуватись на роботу.				
8. Перспективність роботи.				
9. Дозволяє проявити свої здібності.				
10. Дозволяє спілкуватися з людьми.				
11. Збагачує знаннями.				
12. Різноманітна за змістом робота.				
13. Романтичність, благородство професії.				
14. Творчий характер праці, можливість робити відкриття.				
15. Важка, складна професія.				
16. Чиста, легка, спокійна робота.				

Обговорення. Учасникам пропонується подивитись на свої мотиви-переможці (перші три місця) і спробувати знайти 3-4 професії, які краще відповідають їхньому набору мотивів, записати ці професії в своїх робочих зошитах. Далі учасники об'єднуються у пари, в яких вони повинні обговорити свої рішення, допомогти один одному збільшити список професій, у яких краще реалізується обраний мотивів.

1.6. Вправа «Гра в лотерею».

Мета: пояснити наслідки неправильного вибору професії; допомогти учням зрозуміти необхідність активних дій спрямованих на вибір професії.

Матеріали: картки, ручки.

Хід вправи: Учасникам необхідно на чистих картках написати по 3 назви професій, якими б вони бажали займатися протягом життя. Далі картки перемишують і кожен учасник обирає лише 1 картку (як у лотереї).

Результати вибору обговорюються всією групою. Тренер просить підняти тих, хто отримав картку зі своєю професією. Можна підрахувати відсоток тих, кому пощастило у виборі. Можна розповісти, що трапиться з їх життям, якщо доля «подарує» їм ці професії, які отримали. Можна пофантазувати і описати новий Світ, в якому будуть тільки заявлені одностипні групи професій.

Обговорення. Що було важко? Що відчували під час проведення вправи?

1.7. Вправа «Мої професійні бажання».

Мета: усвідомлення своїх професійних бажань; встановлення зв'язку між професійними бажаннями та місцем роботи або навчання.

Матеріали : список незакінчених речень.

Хід вправи: Незакінчені речення.

- Я збираюсь ...

- Я бачу свою професійну ціль у тому, щоб ...
- Я прагну ...
- Я можу досягнути успіху ...
- У мене належний вік для ...
- Я абсолютно впевнений, що я хочу...
- Мій успіх пов'язаний ...
- У мене є те, що необхідно для ...
- Я знаю, що я буду ...
- Я впевнений ...
- Мені гарно мати ...
- Мені гарно бути ...
- В роботі я задовольню своє бажання...
- У мене є природний потяг...
- Моє навчання або робота дозволять мені ...
- Для мене зручно і вигідно...
- У мене є здібності для ...
- Я мрію ...
- Мій професійний інтерес спрямований ...
- У мене достатньо сил і бажання ...
- Моє сьогоденне становище дозволяє...

Із списку незакінчених речень учасникам необхідно вибрати 5 речень і закінчити їх написання. Після цього звернути увагу на три додаткових запитання.

Запитання:

- Чи пов'язані мої професійні бажання з визначеними місцями роботи або навчання?

- Чи існують можливості професійної кар'єри, інші місця роботи чи навчання, які в більшій мірі задовольнять мої бажання?

- Чи достатньо я проінформований проте, як будуть задовольнятися мої бажання в тих місцях роботи або навчання, які я собі попередньо визначив?

Учасникам необхідно придумати умовні місця роботи або навчання і дати на відповіді на запитання. Далі запропонувати учасникам поділитись на малі групи і з у цих групах обговорити відповіді на 3 запитання і, якщо знадобиться, надати поради один одному.

1.8. Вправа «Вгадай професію»

Мета: підвищити рівень орієнтації в світі професійної праці, краще пізнати особливості професій, пов'язаних з престижністю.

Хід вправи: Тренер пропонує незвичайні характеристики професій. Учасники повинні назвати професію, які відповідає даній характеристиці. Відповіді фіксуються на дошці.

Обговорення результатів вправи:

1. як ви визначили, що дана професія так характеризується?
2. звідки про це знали?

Список характеристик професій

Зелена	Солодка	Волохата	Дитяча
Смішна	Висока	Розумна	Чоловіча
Жіноча	Грошова	Смілива	Говірлива
Уважна	Модна	Напосидаюча	Технічна
Спокійна	Незалежна	Відповідальна	Смачна

1.9. Вправа «Жив був у бабусі сіренький козлик»

Мета: навчитися знаходити свою частину відповідальності за прийняті рішення.

Хід вправи: Тренер нагадує текст знайомої казки про сіренького козлика: «Всім відомо, що сталося з козликом. Хто в цьому винний: голодний вовк, чи сам козлик, який без дозволу пішов у ліс, чи бабуся, яка залишила козлика без догляду? Спробуйте виразити свою думку у вигляді графічної діаграми».

Тренер пропонує намалювати діаграму відповідальності за прийняте рішення, пов'язане з вибором професії. Хто відповідає за рішення і в якому обсязі?

- вчителі;
- батьки;
- профконсультанти;
- друзі;
- я сам;
- ЗМІ.

Обговорення вправи.

1.10. Вправа «Тест кінцевого змісту»

Мета: сформулювати уявлення про високі цілі своєї життєдіяльності.

Матеріали: 5 аркушів паперу на кожного учасника, олівці, фломастери.

Хід вправи: У кожного учасника по 3 аркуші паперу, які в кутах необхідно пронумерувати. На листі № 1 записати відповідь на запитання: «Для чого я прийшов на тренінг? Що хочу отримати? Яка моя мета тут? Далі на аркуші № 2 дати відповідь на запитання: «А навіщо особисто мені потрібно те, що записано на листі №1». Тепер на аркуші № 3 написати: «Навіщо саме мені потрібно те, що записано на аркуші № 1?». Запропонувати додаткові аркуші, якщо учасники не дійшли самого вищого сенсу. Всі листи по номерах розміщують у кімнаті по зонах.

Обговорення. Зачитуються всі записи. Визначається, в якій зоні (№1 чи №3) більше відмінностей.

1.11. Закінчення заняття: «Мені було ..., тому що... (закінчити речення). Рефлексія.

Заняття 2.

2.1. Привітання. Вправа «Посмішка по колу».

Хід вправи: Всі учасники беруться за руки і «передають» посмішку по колу: кожен повертається до свого сусіда праворуч та побажавши щось приємне, посміхається йому.

2.2. Мозковий штурм «Мрія ...» та «Ціль...»

Хід вправи:

Запитання до учнів.

Що таке мрія?

Що таке мета?

Яка різниця між цими поняттями?

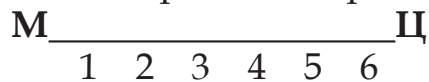
Психолог: За тлумачним словником, мрія – 1) те, що створене уявою, фантазією; витвір уяви; сон; 2) думка про щось бажане, приємне; 3) думка про щось нереальне, нездійсненне.

А ціль – те, до чого прагнуть, чого намагаються досягти.

Сьогодні ми з вами будемо вчитися мрію перетворювати в ціль.

2.3. Технологія перетворення мрії у ціль.

Інформаційне повідомлення. 7 кроків від мрії до цілі:

- 1 крок – Як я впізнаю, що моя ціль досягнута.
- 2 крок – Чим я готовий заплатити.
- 3 крок – Коли я досягну своєї цілі (дата).
- 4 крок – Труднощі і внутрішні перепони.
- 5 крок – Яку винагороду я оберу своїй перемозі.
- 6 крок – Письмовий договір з собою.
- 7 крок – Щоденне читання договору вголос.

2.4. Вправа «Прогулянка у гори».

Мета: сформувати емоційне і ціннісне ставлення до подій свого життя.

Матеріали – листи паперу, олівці, фломастери, список почуттів.

Хід вправи: Кожний учасник на листі паперу малює своє життя у вигляді гірських вершин. Вершини – це події, моменти у житті, в яких ви були найбільш успішними. Запишіть, яка подія пов’язана з кожною вершиною, дайте вершині назву.

Робота в парах (час – 20-30 хв.).

Розповісти один одному про події свого життя та про ваші почуття, які супроводжували кожную подію. «Коли я робив ..., то відчував...». «Коли зі мною трапилось ..., я відчув...».

2.5. Вправа «Індивідуальний образ світу».

Мета: структуризація внутрішніх картин світу, погляд на себе зі сторони.

Матеріали – листи паперу, олівці, фломастери.

Хід вправи:

Інструкція учасникам. Поділіть лист паперу на сектори. Заповніть кожний сектор на свій розсуд.

Мій образ світу

Світ ідей

Світ людей

Світ речей

- Світ ідей – правила життя, принципи, ваші інтереси, мрії, фантазії, плани.
- Світ людей – значимі для вас люди.
- Світ речей – значимі для вашого життя речі, об’єкти природи.

Віддайте свій лист іншій людині праворуч і візьміть лист сусіда. Уважно проаналізуйте його і дайте відповідь на запитання:

Чим ця людина відрізняється від мене?

Чим схожа на мене?

Потім подумайте і запишіть у центрі листа професію або сферу діяльності для цієї людини, виходячи із її світогляду.

Поверніть лист власнику. А отримавши назад свій, можете додати свою інформацію.

Обговорення.

Чи згодні ви з «призначеною» вам професією?

Щоб хотіли змінити?

Чим ви керувалися при виборі професії іншій людині?

Якої інформації вам не вистачало?

Чи змінилось ваше ставлення до чогось після цієї вправи.

2.6. Вправа «Що таке життєвий успіх?»

Мета: усвідомлення свого особистого ставлення до життєвого успіху; побудова ієрархії засобів досягнення успіху.

Матеріали - рисунки «Що таке життєвий успіх», «Засоби досягнення успіху».

Хід вправи:

Інструкція учасникам: На таблиці 3.4. «Що таке життєвий успіх» проранжуйте список, виходячи із власних уявлень про успіх. На перше місце поставте таке визначення успіху, яке вам здається найбільш правильним. І так до 16 місця. Двох однакових рангів бути не може. Результати записуйте у колонку «Індивідуальне рішення».

Таблиця 3.4

Що таке життєвий успіх

Що таке життєвий успіх	Індивідуальне рішення	Групове рішення
1. Наявність сім'ї та дітей		
2. Повага оточуючих		
3. Цікава робота		
4. Наявність надійних друзів		
5. Чесно прожите життя		
6. Жити не гірше за інших		
7. Можливість бути самому собі господарем		
8. Реалізація своїх творчих здібностей		
9. Багатство		
10. Яскраві життєві враження		
11. Бути першим у всьому, що здається важливим		
12. Перемога над своїми ворогами		
13. Посада		
14. Наявність престижної власності		
15. Влада		
16. Популярність		

Робота в групах. Тепер вирішить ту ж саму задачу, тільки у малих групах.

Прийдіть до спільної думки та запишіть рішення у колонку «Групове рішення».

Після співвідношення свого особистого бачення значення успіху з думкою своїх товаришів, необхідно провести таку ж саму роботу з таблицею 3.5 «Засоби досягнення успіху» (спочатку – індивідуально, потім – у групі).

Таблиця 3.5

Засоби досягнення успіху

Що таке життєвий успіх	Індивідуальне рішення	Групове рішення
1. Отримати гарну освіту		
2. Наполегливо і послідовно відстоювати свої інтереси		
3. Володіти талантом, здібностями		
4. Вміти пристосовуватися до обставин		
5. Удача, щасливий збіг обставин		
6. Наявність потрібних зв'язків		
7. Бути жорстким, вміти йти напролом заради поставленої мети		
8. Мати забезпечених і впливових батьків та інших родичів		
9. Брати активну участь в суспільному житті, політиці		

2.7. Обговорення.

2.8. Домашнє завдання: написати твір на тему «Ціль мого життя».

Заняття 3

3.1. Привітання. Вправа «Привіт, я радий тебе бачити...» .

Хід вправи: Учні звертаються по черзі один до одного, закінчуючи вислів «Привіт, я радий тебе бачити». Потрібно сказати щось гарне, приємне, але обов'язково щиро, відверто. Таким чином учні розвивають емпатію, вміння виявляти позитивні почуття до інших, вчать приймати знаки уваги.

3.2. Інформаційне повідомлення «Світ професій».

Що таке професія? Це система знань, умінь та навичок, які притаманні людині. Про професії ви знаєте з дитячих років. Але ґрунтовні знання про світ професій можна довідатись у спеціалізованій літературі з профорієнтації. Наприклад, досить об'ємний обсяг знань можна здобути, ознайомившись з книгою Е.А.Климова «Як обирати професію», де вміщено розповідь про різні типи професій та спеціальностей та відома методика ДДО (диференційно-діагностичний опитувальник), що допомагає визначити, якому з 5 типів професій ви надаєте перевагу. Якщо у вас переважає тип професій «Людина-Природа», це передбачає вибір професії, пов'язаної з рослинним та тваринним світом, мікроорганізмами. Якщо ведучим виявився тип професії «Людина-Техніка», то ви віддасте перевагу роботі з різноманітними технічними системами, матеріалами, видами енергії, руху тощо. Якщо ж у вас переважає спілкування з людьми, групова робота, колективне виконання, суспільна діяльність, то можна говорити про перевагу типу професії «Людина-Людина». Тип професії «Людина-Знак» передбачає роботу з умовними знаками, цифрами, кодами. Про тип професії «Людина-Художній образ» свідчить перевага художніх образів у діяльності.

Важливо будувати картину світу професій на основі сучасної інформації. Можливо, при сприйнятті професії «коваль», виникає уява про ручну ковку, а насправді у промисловості це оператор складних механізмів, маніпуляторів, пресів, механічних та електричних молотів. Під час вибору професії важливо враховувати професійну придатність. Це відповідність людини своїй професії. Наприклад, якщо в людини є вроджений дальтонізм, вона не зможе розрізняти кольори, які є на світлофорі. Тому для професії водія вона вважається профне-придатною.

Що ж визначає вибір професії? Відповідаючи на це питання, Е. А. Климов намічає вісім основних факторів, що визначають професійний вибір: позиція старших, родини; позиція однолітків; позиція шкільного педагогічного колективу (учителі, класні керівники); особисті професійні і життєві плани; здібності та їхні прояви; домагання на суспільне визнання; інформованість про ті або інші професії; схильності. У ряді основних факторів вибору професії психологи звичайно називають наступні: інтереси (пізнавальний, професійний інтерес до професії); схильності; здібності (як психологічні механізми, необхідні для успіху у визначеному виді діяльності); темперамент; характер.

3.3. Вправа «Ланцюжок професій».

Хід вправи: Учасникам пропонується по колу побудувати ланцюжок професій: до запропонованої професії підібрати в чомусь близьку професію (наприклад - Металург, наступна Повар, далі – близька до Повара і т.д.). Важливо, щоб кожен учасник зміг пояснити, в чому схожість названих професій (по ходу вправи можна задавати учасникам запитання).

Робота в малих групах (3-5 осіб). Кожна група повинна побудувати ланцюжок з 7 ланок між двома різними професіями:

- дресирувальник тварин – водолаз;
- швачка – космонавт;
- шахтар – вихователь дитячого садку;
- лісоруб – програміст;
- перукар – авіадиспетчер.

Завдання – знайти спільну характеристику, спільні риси професій.

Обговорення. Звернути увагу на те, що між різними професіями можуть бути спільні лінії, зв'язки. Тому не варто в професійному виборі зациклюватися на одній професії.

3.4. Вправа «Контрольні списки»

Мета: усвідомлення рівня інформованості учнів про професії.

Матеріали – списки запитань для кожного учасника.

Хід вправи:

1) Учасникам роздаються «Контрольні списки» запитань, які поділені на 6 тем:

- про професії та зміст праці;
- про можливості працевлаштування;
- про перспективи розвитку професії;
- навчання за професією;
- про виробництва, організації, фірми, у яких працюють такі професіонали;
- про позитивні приклади професійного успіху у даній сфері діяльності.

2) Учасникам пропонується самоперевірка професійного вибору.

Інструкція учасникам: У верхній частині листа запишіть свою майбутню

професію або рід занять. Послідовно читайте контрольний список запитань і відмічайте «+», якщо можете дати відповідь на дане питання, і знаком «-», якщо не маєте відповіді.

Підрахуйте кількість «+» і «-» в кожному тематичному розділі і запишіть результати. Чого у вас більше «+» чи «-»?

Робота в парах. Потрібно перевірити себе, чи дійсно ви можете дати відповіді на запитання, які позначили знаком «+». Запитання вибирайте самі і обговорюйте по черзі.

Обговорення. Запропонувати учасникам повідомити, звідки вони брали інформацію, з яких джерел.

3.5. Вправа «Алгоритм прийняття рішення – графічне зображення».

Мета: ознайомити з різними алгоритмами прийняття рішення при виборі професії.

Матеріали – алгоритми: «Сім кроків до зваженого рішення» (таблиця 3.6) та «Послідовність прийняття рішення» (таблиця 3.7), листи ватману, старі газети, журнали, ножиці, клей, фломастери.

Таблиця 3.6

Сім кроків до зваженого рішення

1-й крок	<i>Скласти список професій, які вам подобаються, цікаві, за якими ви хотіли б працювати, які вам підходять</i>
2-й крок	<i>Скласти список своїх вимог до професії</i>
3-й крок	<i>Визначити, наскільки всі перераховані вимоги важливі для вас. Можливо, серед них є менш важливі вимоги, які можна й не враховувати</i>
4-й крок	<i>Проаналізувати, чи розвинені у вас професійно важливі якості, чи відповідають ваші здібності вимогам професії</i>
5-й крок	<i>Проаналізувати, яка професія з усього списку найбільше підходить вам</i>
6-й крок	<i>Щоб переконатися в правильності ваших міркувань, обговорити своє рішення з друзями, батьками, вчителями, психологом, профконсультантом</i>
7-й крок	<i>Визначити основні практичні кроки до успіху</i>

Учасники об'єднуються у 2 групи. Кожна група обирає один із варіантів алгоритмів прийняття рішення, пов'язаного з вибором професії.

Завдання групі – ознайомитися з даним алгоритмом і створити графічне зображення (колаж), використовуючи газети, журнали, малюнки, знаки, назви. Показати куди потрібно рухатися людині, яка приймає відповідальне рішення. Графічне рішення може бути у вигляді настільної гри.

Після завершення створення колажу, команди міняються роботами і пробувають використати в дії отриманий алгоритм.

Обговорення створених робіт і використання алгоритмів.

Таблиця 3.7

Послідовність прийняття рішення

<p>1. Визначити мету (ваша мета повинна бути максимально конкретною і укладатися в певні часові рамки).</p> <p>Чого я хочу домогтися у майбутній професійній діяльності:</p> <ul style="list-style-type: none"> - яка кваліфікація? - рівень оплати? - посада? <p>Протягом якого часу (вказіть конкретний термін)</p>

<p>2. Визначити засоби (чим ви можете скористатися для досягнення мети): знання і інформація; - досвід; - вміння і навички; - кваліфікація; - особисті якості; - допомога інших людей; - щось ще.</p>
<p>3. Вибрати варіанти (варіанти - це конкретні місця роботи або навчання, через які ви досягнете своєї мети): варіант 1; варіант 2; варіант 3.</p>
<p>4. Оцінити варіанти: - чи відповідають ці варіанти вашій головній меті; - наскільки кожен з варіантів бажаний для вас; - наскільки кожен з варіантів можливий; - який варіант найбільш бажаний і можливий для вас; - які варіанти можна назвати запасними.</p>
<p>5. Оцінити можливість невдачі: - наскільки ймовірна невдача найкращого варіанту; - наскільки ймовірна невдача запасних варіантів; - що станеться, якщо «зірветься» найкращий варіант; - наскільки швидко можна ліквідувати наслідки невдачі; - чи можливо швидко перемкнутися на один із запасних варіантів; - що станеться, якщо «зірветься» і перший, і запасний варіант.</p>
<p>6. Прийняти рішення</p>
<p>7. Обговорити його з авторитетним для вас людиною</p>
<p>8. Прийняти остаточне рішення</p>

3.6. Вправа «Продовження казки «Хочу-можу-треба»

Мета: драматизація трьох компонентів формули вибору професії.

Матеріали – папір, олівці, фломастери.

Хід вправи:

1) Робота в групах (розподіл можна зробити за статтю).

Тренер розповідає казку, продовження якої учасники повинні придумати самі.

Іде герой по дорозі (героя придумайте самі – це може бути Чебурашка, Термінатор тощо). Бачить він камінь, а на камені написано: «Ліворуч підеш – знайдеш те, чого хочеш; прямо підеш – знайдеш те, що можеш; а праворуч підеш – знайдеш те, що треба...»

2) Продовжити казку таким чином, щоб навчити інших людей обирати професію за формулою «Хочу-Можу-Треба».

3) Можна зробити інсценізацію казки.

4) Обговорення. Чому вчить ваша казка?

3.7. Вправа «Рейтинг помилок»

Мета: аналіз помилок при виборі професії, знаходження засобів захисту від помилок.

Матеріали – список «Помилки при виборі професії» (Табл. 3. 8)

Помилки при виборі професії

1. Ставлення до вибору професії як до чогось незмінного. У будь-якій сфері діяльності відбувається зміна занять, посад у міру росту кваліфікації людини. При цьому найбільших успіхів досягає той, хто добре пройшов початкові шаблі.
2. Стереотипні думки про престижні професії. Відносно професії забобони проявляються в тому, що деякі важливі для суспільства професії, заняття вважаються негідними, непристойними (наприклад, сміттяр).
3. Вибір професії під безпосередньо чи опосередковано впливом товаришів (за компанію). Професію ми вибираємо за своїм «смаком» і «розміром» так само, як одяг і взуття.
4. Перенесення відносини до людини – представника тієї чи іншої професії - на саму професію. При виборі професії треба враховувати, насамперед, особливості даного виду діяльності, а не вибирати професію тільки тому, що тобі подобається або не подобається людина, що займається даним видом діяльності.
5. Захоплення тільки зовнішньою стороною професії. За легкістю, з якою актор створює на сцені образ, стоїть напружена, буденна праця.
6. Ототожнення шкільного навчального предмета з професією або погане розрізнення цих понять. Є такий предмет, як іноземна мова, а професій, де потрібне знання мови, багато - перекладач, екскурсовод, телефоніст міжнародного зв'язку тощо. Тому при виборі професії треба враховувати, які реальні заняття і професії за цим предметом стоять.
7. Застарілі уявлення про характері праці в сфері матеріального виробництва. В усі професії, і перш за все в робочі, впроваджується складна і цікава техніка, підвищується культура праці.
8. Відсутність звички з'ясовувати свої особистих якості (схильностях, здібностях). Розібратися в собі тобі допоможуть профконсультанти, батьки, вчителі, товариші.
9. Незнання або недооцінка своїх фізичних особливостей, недоліків, істотних при виборі професії. Існують професії, які можуть бути тобі протипоказані, так як вони можуть погіршити твій стан здоров'я.
10. Незнання основних дій, операцій та їх порядку при вирішенні завдання вибору професії. Коли ти вирішуєш задачу з математики, то виконуєш певні дії в певній послідовності. Було б розумно вчинити так само і при виборі професії.

1) Зі списку «Помилки» потрібно відібрати 3 помилки, які на ваш погляд, є найбільш «небезпечними» для вас.

2) Кожен учасник оголошує свої помилки, а тренер записує їх і відмічає їх кількість.

3) Проаналізувати, які помилки отримали більшу кількість виборів і дати відповідь на запитання:

- Що потрібно робити, щоб запобігти цієї помилки?
- Що потрібно робити, щоб не зробити цієї помилки?

4) Після візуалізації рейтингу помилок проводиться «мозковий штурм» по знаходженню засобів захисту від помилок, послідовно переходячи від однієї помилки до іншої. (Достатньо обговорити 3-4 «самі рейтингові» помилки).

3.8. Вправа «Порадник»

Мета: отримати кожним учасником групи набір рекомендацій про професійне майбутнє від інших учасників тренінгу.

Матеріали – набір паперових карток.

Хід вправи:

1) Кожному учаснику буде надана можливість проявити себе в якості про-

фконсультанта. Для цього потрібно написати свої побажання для кожного учасника групи на картці з іменем людини і дати рекомендації – яку професію обрати і де можна буде вчитися (в якому навчальному закладі).

2) Потім роздати картки один одному, і таким чином у кожного учасника з'явиться свій набір порад.

Висновок

Отже, під час проведення тренінгу, ми навчилися визначати та аналізувати свої здібності, вміння, можливості та цілі. Звернули увагу на важливу інформацію про світ професій та потреби на ринку праці, щоб вибір майбутньої професії був виваженим, свідомим та враховував ваші вміння. Навички. Здібності, бажання, фізичні дані та затребуваність на ринку праці.

Список використаної літератури:

1. Єфремова С. А. Тренінг спілкування для старшокласників / С. А. Єфремова. - К. : Вища школа, 1994. - 79с.
2. Климов Е. А. Как выбрать профессию. Книга для учащихся / Е. А. Климов. - [2-е изд., доп. и дораб.]. – М. : Просвещение, 1990. – 159 с.
3. Корольчук М. С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах / М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк. - К. : Ніка-центр, 2006. - 580 с.
4. Корольчук М. С. Теорія і практика професійного психологічного відбору / М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк. - К. : Ніка-центр, 2006. - 536 с.
5. Лозниця В. С. Психологія і педагогіка: основні положення / В. С. Лозниця. - К. : КДЕУ, 2000. - 302 с.
6. Новий словник української мови: в 4 томах / Укладачі: Василь Яременко, Оксана Сліпушко. - К. : Аконт, 1999.
7. Професійне самовизначення старшокласників : [Метод. посібник] / . - К. : «Шкільний світ», 2006. - 128 с.
8. Психологічний словник / за ред. В. І. Войтка. - К. : Вища школа, 1982. - 215 с.
9. Самоукина Н. В. Активизация школьников в профессиональном самоопределении / Н. В. Самоукина // Вопросы психологии. - 1990. - № 1. - С. 69-77.
10. Тюшев Ю. В. Выбор профессии: тренинг для подростков / Ю. В. Тюшев. - СПб. : Питер, 2009. - 160 с. - (Серия «Практическая психология»).
11. Фопель К. Психологические группы. Рабочие материалы для ведущего : [Практ. пособ.] / К. Фопель. - М. : Генезис, 2001. - 256 с.
12. Яценко Л. С. Активна соціально-психологічна підготовка до професійної діяльності молоді / Л. С. Яценко. - К. : Освіта, 2001. - 160 с.

РОЗДІЛ IV

РОЗРОБКИ ЗАНЯТЬ З ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З ОВОЛОДІННЯМ МАЙБУТНЬОЮ ПРОФЕСІЄЮ

4.1. Заняття «Тайм-менеджмент» для учнів 8-9 класів

Пояснювальна записка

Актуальність проблематики управління часом для школяра полягає в тому, що тайм-менеджмент є однією з найбільш вигідних інвестицій у своє майбутнє. Формування в учнів навички раціонального використання часу дасть змогу не лише ефективніше навчатися, а й змістовно відпочивати. Цільова група для заняття обрана не випадково, адже саме обдаровані учні в навчальному закладі найбільш навантажені не лише навчальними заняттями, а й додатковими: олімпіади, участь в конкурсах, проектах тощо.

Мета: ознайомлення обдарованих учнів 8-9 -х класів з поняттям «тайм-менеджмент»; розвиток навички планування і розрахунку свого часу; визначення індивідуальних завдань найближчої перспективи; формування усвідомлення цінності свого і чужого часу.

Кількість учасників: 15 осіб

Тривалість: 40-45 хвилин

Обладнання: фліп-чарт, папір, маркери, кольорові олівці, стікери, зображення пісочного годинника, таблиці, презентація Power Point.

Хід заняття:

1. Організаційна частина. Об'єднання у групи. (7 хв.)

Опис: При вході до аудиторії кожному учневі пропонується обрати шматочок кольорового пазлу з коробки. Психолог об'єднує учнів у групи за кольором пазлів (жовтий, зелений, синій) та дає завдання із пазлів скласти вислів про час. Після цього учні обговорюють афоризм у групі. Далі, по черзі, спікери груп зачитують вислів та повідомляють його розуміння групою. В разі, якщо учні неправильно інтерпретували вислів психолог підключає до обговорення учасників інших груп.

Зразки висловів про час:

«Той, хто сміє змарнувати одну годину часу, не зрозумів цінності життя».

Чарльз Дарвін

«Зазвичай люди не помічають, як біжить час».

Антуан де Сент-Екзюпері

«Не відкладайте на завтра те, що можна зробити сьогодні».

Бенджамін Франклін

1.1. Вправа «Знайомство» (7хв.)

Хід вправи: психолог пропонує учням по черзі називати своє ім'я та продовжити речення «Час для мене – це ...». Вислови учнів психолог фіксує на фліп-чарті. В кінці робить узагальнення щодо запропонованих міркувань та підводить до теми заняття, оголошує його мету.

1.2. Вправа «Мої очікування» (3 хв.)

Хід вправи: психолог пропонує учням записати на стікерах, що вони очікують від заняття та просить прикріпити його у верхній частині малюнку пісочного годинника, який лежить на столі у кожної групи. Формат аркуша із зображенням пісочного годинника – А4 (додаток В).

1.3. Вправа «Пиріг часу» (5хв.)

Хід вправи: психолог спочатку інформує учнів про актуальність даної теми. Сучасний відповідальний учень, який гарно навчається достатньо переважаний: навчання, підготовка домашніх завдань, гуртки, секції, факультативи, додаткові заняття, участь в олімпіадах та конкурсах. Мало часу залишається на повноцінний відпочинок і хобі. Спробуйте пригадати режим свого звичайного робочого дня. Образно уявимо наш день у вигляді пирога розрізаного на 8 шматочків (додаток Б). 1 шматочок пирога – це 3 години. Запишіть на секторах кола ваш детальний погодинний розподіл часу. Тобто впишіть в сектор вашу діяльність протягом цього часу.

Після того як учні завершили роботу важливо обговорити такі питання:

На що вами витрачається найбільша кількість часу?

На що витрачається найменша кількість часу?

Чи задоволені ви тим, як витрачаєте та організовуєте свій час?

1.4. Інформаційне повідомлення «Що таке тайм-менеджмент» (3 хв.)

Хід вправи: психолог знайомить учнів з поняттям «тайм-менеджмент» та режимом дня школяра.

Часто учні не вміють правильно розподілити свій час, не встигають виконати усі завдання, через це втомлюються і опускають руки. Допоможе в даному випадку – тайм-менеджмент – наука про раціональне використання часу.

Важливе правило тайм-менеджменту – виробити (спланувати) чіткий режим дня. Розумова праця має обов'язково чергуватися з фізичною (наприклад, прибирання в своїй кімнаті), і не варто забувати про відпочинок. Можна навіть повісити складений розпорядок дня на стіні біля свого робочого столу.

Орієнтовний режим дня для учнів 8-9 класів:

Підйом, ранкові гігієнічні процедури, прибирання ліжка – 6.30 – 7.00;

Сніданок – 7.00;

Навчальні заняття в школі – 8.00 – 14.00;

Дорога із школи додому (прогулянка) – 14.00 – 14.30;

Обід – 14.30 – 15.00;

Післяобідній відпочинок (прогулянка, розваги) – 15.00 – 16.30;

Підготовка уроків і позашкільні заняття – 16.30 – 19.00;

Перебування на повітрі – 19.00 – 20.00;

Вечеря і вільні заняття (творча діяльність, читання літератури, допомога сім'ї, музика тощо) – 20.00 – 21.00;

Приготування до сну – 21.00;

Сон – 21.30 – 22.00.

Важливо врахувати:

- час сну – 8-9 год.

- час приготування домашнього завдання, підготовка до занять від 1,5 до 3 годин.

- час обов'язкового відпочинку (на свіжому повітрі) – 2,5 години.

1.5. Вправа «Пожирачі часу» (3 хв.)

Хід вправи: психолог пропонує учням ще раз проаналізувати свій «пиріг

часу» і виписати заняття, які не є важливими чи потрібними і забирають, або «пожирають» час, наприклад, спілкування в соціальних мережах, комп'ютерні ігри тощо. Потім пропонується поміркувати над тим, яким чином можна самому контролювати витрату часу на ці заняття і визначити для себе допустиму тривалість. Результат записати в таблицю (див. табл. 4. 1).

Таблиця 4.1

Пожирачі часу

Пожирачі часу	Затрачений час	Спосіб боротьби із пожара- чами часу

1.6. Вправа «Шоколадний слон» (7 хв.)

Хід вправи: психолог повідомляє учням, що важливе чи велике завдання, яке ми не можемо виконати за один день, справа, яка потребує значних зусиль і часу в тайм-менеджменті образно називається «слоном».

Психолог:

Уявіть собі «шоколадного слона», якщо спробувати з'їсти його за один раз, то в крайньому випадку можемо отримати алергію на шоколад. Який же вихід в даній ситуації? Звичайно, розділити «шоколадного слона» на маленькі шматочки і щодня, з'їдаючи шматочок, ми не тільки посмакуємо, а й отримаємо користь. Виберіть свого «шоколадного слона», тобто велику справу, яка потребує часу, наприклад: підготовка до олімпіади, до іспиту тощо. Тепер запишіть цю справу у таблицю 4.2. Далі розділіть по дням тижня велику справу на щоденні завдання.

Таблиця 4.2

Моє завдання «Шоколадний слон»

Моє завдання «Шоколадний слон»						
понеділок	вівторок	середа	четвер	п'ятниця	субота	неділя

Під час роботи психолог може, за потреби учнів, надавати їм індивідуальні рекомендації.

Після того як учні завершили роботу важливо обговорити питання: що від-

чули, коли розділили велику справу на підзавдання?

1.7. Підведення підсумків (5 хв.)

Хід вправи: Психолог повідомляє, що на початку заняття учні прикріпили стікер з власними очікуваннями на верхню частину зображеного пісочного годинника (додаток В). Далі потрібно, якщо очікування виправдалися – приклеїти стікер на нижню частину малюнка, якщо ні – залишити на тому ж місці.

За результатами цієї вправи психолог робить висновок щодо ефективності даного заняття для цієї групи учнів. Також важливо після заняття запропонувати учням, у яких очікування не виправдалися, індивідуальну консультацію психолога. Після заняття учні залишають в себе роздаткові матеріали, які можуть в подальшому бути використані ними для самостійної роботи.

Висновок

Для забезпечення дієвості та ефективності тайм-менеджменту для учнів в системі загальноосвітнього навчального закладу доцільно: ознайомити учнів з поняттям «тайм-менеджмент» та його основними принципами; навчити використовувати основні технології тайм-менеджменту для раціонального розподілу власного часу; навчити учнів чітко визначати пріоритетність завдань; скорочувати витрати робочого часу; проводити моніторинг пожирачів часу та здійснювати заходи щодо їх усунення.

Список використаної літератури:

1. Архангельский Г. А. Корпоративный тайм-менеджмент: Энциклопедия решений / Г. А. Архангельский. – [2-е изд.]. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2009. – 211 с.
2. Берд П. Тайм-менеджмент: Планирование и контроль времени / Поли Берд ; пер. с англ. К. Ткаченко. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 2004. – 288 с.
3. Васильченко Ю. Л. Механізми часу / Ю. Л. Васильченко. – К. : Наша культура, 2008. – 220 с.
4. Дод П. 25 лучших способов и приемов тайм-менеджмента. Как делать больше, не теряя головы / П. Дод, Д. Сандхайм ; пер. с англ. – СПб. : ДИЛЯ, 2008. – 128 с.
4. Керівник: мистецтво самоуправління: тижневик самоменеджменту / автор-упоряд. Л. В. Галіцина. – К. : Шк. світ, 2010.
5. Брайан Т. Результативный тайм-менеджмент: эффективная методика управления собственным временем / Трейси Брайан ; [пер. с англ. А. Евтеева]. – М. : СмартБук, 2007. – 79 с.

4.2. Тренінгове заняття «Лідер майбутнього» для учнів 8 -10 класів

Пояснювальна записка

У нашому сьогоденному світі не вистачає лідерів в повному сенсі цього слова. Будь то особиста, професійна чи соціальна сфера, або ж щось своєрідне або творче, нам скрізь потрібні лідери. Не бути лідером це те ж саме, що блукати вночі у величезному лісі без ліхтаря, компаса і карти. Лідерство це не

тільки вміння вести за собою інших, але і вміння керувати власним життям. Ми можемо прожити все життя, слідуючи за ким-небудь, втілюючи в життя чужі бажання, потреби і мрії, приносячи в жертву свої власні. Ми можемо досягти того рівня розвитку, який поставили перед собою інші. Ми втрачаємо велику частину своєї здатності самостійно визначати кожен крок свого життя, а наша «особиста сила» і «лідерство» виявляються не в наших руках, а в руках оточуючих нас людей.

Щоб комфортно почуватися в сучасному суспільстві необхідно вміти самостійно приймати рішення, брати на себе відповідальність за їх здійснення, вміти правильно вибудовувати взаємодію з оточуючими людьми та працювати в команді. Всьому цьому необхідно починати навчання якомога раніше. Розвиток лідерських якостей у дітей сьогодні є необхідністю.

Уміння учня бути лідером залежить від розвитку його комунікативних, організаторських здібностей і впевненості в собі. Велику увагу потрібно приділяти тому, що б дитина була лідером, в-першу, чергу сама для себе, розуміючи що їй потрібно в житті. Дитина повинна вміти говорити «ні», коли це необхідно, ставити собі цілі і досягати їх, зуміти заявити про себе.

Де як не в школі зустрічаються ситуації, в яких можна виявляти і тренувати всі ці якості.

Основна частина

Мета: розвиток лідерських якостей учасників.

Завдання: розширення знань про лідерство. Підвищення рівня самосвідомості. Розвиток рефлексивних здібностей. Формування умінь організації оптимального спілкування, емоційної та поведінкової саморегуляції. Розвиток навичок ефективної взаємодії та соціального сприйняття. Формування навичок планування та організації діяльності.

Матеріали та обладнання: маркери, скотч, скріпки, липкі стікери, фліп-чарти, ручки.

Хід проведення:

Ведучий: Немає такої людини, яка не змогла би значно розвинути свої здібності до лідерства, трохи поміркувавши над цим і попрацювавши над собою. В наш час наша країна гостро потребує нового покоління лідерів із стратегічним мисленням, неординарним баченням ситуації, впевненістю в успіху. Лідер повинен відповідати вимогам часу.

Саме бути активним, здатним брати на себе відповідальність, ставити перед собою завдання і знаходити самостійні шляхи їх досягнення, вважати себе не «піщинкою», а людиною власного життя, відповідальним за свої вчинки, життя і суспільство.

На сьогоднішньому занятті ми спробуємо уявити собі майбутнього лідера, дізнатися, якими якостями він володіє. Спробуємо навчитися розвивати ці якості в собі.

1. Вправа «Знайомство».

Мета: знайомство учасників тренінгу, для створення комфортної емоційної атмосфери, що сприяє результативної, спільної роботи в групі.

Хід вправи: Ведучий пропонує кожному учаснику написати ім'я на бейджі, яким би він хотів, щоб його називали у групі, розповісти про себе, свої захоплен-

ня, що-небудь інше, що характеризує кожного учасника.

2. Вправа «Імпульс».

Мета: підготовка групи до спільної роботи, демонстрація значущості, вміння відчувати один одного як одного з складових успішної групової діяльності.

Хід вправи: Учасники і ведучий стають в коло, беруться за руки. В гранично короткий час кожен учасник, відчувши рукостискання сусіда передає його тому, хто знаходиться поруч.

3. Вправа «Зернятка».

Мета: сформулювати очікування учасників, визначити основні напрямки в подальшій роботі тренінгу.

Хід вправи: Ведучий пропонує кожному учаснику групи написати на папірцях, вирізаних у вигляді зернятка те, що він очікує від тренінгу. Кожному учаснику пропонується посадити своє зернятко очікування в землю. В кінці тренінгу буде визначено проросло воно і якщо так, то на скільки виправдалися очікування учасників.

4. Вправа «Сонечко».

Мета: показати важливість розробки і дотримання певних правил, за якими здійснюється взаємодія в групі людей, прийняти правила, які забезпечують результативність роботи групи.

Хід вправи: На завчасно приготованому ватмані «Сонечко» тренер на променах записує запропоновані учасниками правила групи.

5. Мозковий штурм: «Лідер майбутнього».

Мета: разом з учасниками визначити основні характеристики лідера.

Хід вправи: Ведучий записує всі запропоновані характеристики. Потім просить звернути увагу на заздалегідь приготований плакат з якостями лідера.

Риси лідера:

- вольовий, здатний переборювати перепони на шляху до мети;
- наполегливий, вміє розумно ризикувати;
- ініціативний, хоче працювати без дріб'язкової опіки;
- психічно врівноважений;
- добре пристосовується до нових умов і вимог;
- самокритичний, тверезо оцінює не лише успіхи, а й невдачі;
- вимогливий до себе та інших;
- критичний, здатний бачити у привабливих ситуаціях слабкі боки;
- надійний, тримає слово, на нього можна покластися;
- витривалий, може працювати в умовах інтенсивних навантажень;
- оптимістичний, ставиться до труднощів як до переборних перешкод;
- здатний міняти стиль поведінки, може і вимагати, і підбадьорити.

6. Ділова гра «Спілкування»

Мета: дати знання проживання психологічних станів невпевненої, самовпевненої і впевненої в собі людини. Дослідити стилі спілкування, які відповідають цим станам.

Хід вправи:

Інформаційне повідомлення ведучого: Іноді ми відчуваємо свою перевагу над іншими людьми і ведемо себе самовпевнено, а іноді буваємо невпевнені в собі й страждаємо від цього. Впевнена в собі людина завжди викликає в оточуючих довіру і симпатію. Зараз ми спробуємо вивчити типи поведінки людей і розібратися в них.

Ситуації:

Ситуація 1.

Учень 8-го класу каже, зарозуміло і з пихою, своїм однокласникам: «Немає нічого такого, що я не зміг би зробити, якби захотів. В тому числі мені нічого не варто створити комп'ютерну програму».

Питання: визначте тип поведінки учня (впевнене, невпевнене, самовпевнене). Якою, на ваш погляд, має бути реакція учнів на таку поведінку?

Ситуація 2

При обговоренні переглянутої напередодні фільму, учні 7-го класу по черзі висловлювали свою думку про побачене. Вітя Б. участі в обговоренні не брав, оскільки вважав, що його думка нікому не цікава і навіть якщо він щось і скаже, то над ним просто посміються.

Питання: визначте тип поведінки Віті. Б (впевнене, невпевнене, самовпевнене) і як би ви вчинили в цій ситуації?

Ситуація 3

Напередодні святкування Нового року Марина К. запропонувала однокласникам цікавий сценарій. Вона змогла переконати, що цей сценарій цікавий, яскравий, всі в ньому зможуть прийняти участь, розкритися, показати свої здібності.

Питання: визначте тип поведінки Марини К. (впевнений, невпевнений, самовпевнений). Яким чином, на ваш погляд, Марині К. вдалося переконати своїх однокласників?

7. Зображення толерантної людини (Малювання плакату).

Мета: дати уявлення про особливості толерантної людини. Закріпити отримані знання за допомогою малюнка.

Хід вправи: Ведучий дає характеристику толерантної людині, ділить учасників на 3 групи, пояснює завдання і робить висновок.

8. Заключна частина вправи «Зернятка».

Мета: Провести оцінку результатів тренінгу.

Хід вправи: Ведучий пропонує учасникам повернутися до листа очікування «Зернятка», з якими вони працювали, чи справдились їх очікування, чи отримали вони нові знання, навички.

10. Заключна вправа «Посмішка»

Мета: розслаблення м'язів обличчя, створення атмосфери довіри, захищеності.

Хід вправи: Учні взявшись за руки по ланцюжку передають один одному посмішку.

Ведучий: Я дуже рада, що ми закінчуємо наше заняття з хорошим настроєм. Адже посмішка найкоротший шлях до щастя, а значить і до успіху. А якщо ми досягнемо успіху ми зможемо стати справжніми лідерами.

В кінці заняття учням було роздано буклети «Як добитись успіху».

Висновок. Лідерська обдарованість - це є володіння якоюсь цінністю, важливою для суспільства, і видатна здатність встановлювати конструктивні взаємовідносини з іншими, як з однолітками, так і з людьми старшого віку. Лідерами не народжуються, лідерами стають. Тому лідерським якостям потрібно навчатися. Навчання через практику, навчання через участь - важливі інструменти для становлення особистості підлітка, здатного для саморозвитку й конструктивної взаємодії з однолітками. Тренінгові заняття допомагають дітям краще

зрозуміти себе і задуматися про ті якості особистості, які можуть позитивно позначитися на їх становище в класі і в подальшому житті.

4.3. Заняття з елементами тренінгу «Конфлікти в нашому житті» для учнів 8 -10 класів

Пояснювальна записка

В сучасному суспільстві стрімко зростає рівень агресії, а разом з ним і конфліктів між людьми. Тому дане заняття присвячується формуванню уміння вирішення конфліктних ситуацій, формування доброзичливого ставлення до оточуючих.

Тема конфліктів та конфліктності актуальна для всіх вікових етапах розвитку особистості. Але особливо гостро відчувається вона у підлітковому віці. Тут спостерігаються проблеми з батьками, мотивацією до навчання, становлення контактів з друзями, а також налагодження стосунків з протилежною статтю.

Конфлікт – це зіткнення протилежних інтересів, поглядів, серйозна розбіжність, гостра суперечка. Чим скоріше сучасні підлітки сформуують уміння реагувати на конфліктні ситуації, тим здоровіше буде наше суспільство.

Вікова категорія: учні 8 -10 класів.

Мета: формування вміння вирішувати конфліктні ситуації.

Хід заняття

1. Привітання «Похвала».

Мета: згуртування учасників групи, налаштування на позитивну атмосферу.

Хід вправи: Учасники по колу роблять хвалять один одного за добрі вчинки.

2. Мозковий штурм «Що таке конфлікт?».

Мета: визначення рівня розуміння учнями поняття конфлікт.

Хід вправи: Учні своїми словами говорять про те, як вони розуміють слово «конфлікт».

Обговорення вислову: «Якщо ви хочете мати ворогів, дайте друзям відчути вашу перевагу над ними, коли ви хочете мати друзів, дайте їм можливість відчути перевагу над вами» (Ларошфуко).

3. Вправа «Компліменти».

Мета: згуртувати колектив та допомогти навчитися бачити у людях позитивні якості.

Хід вправи: один учень сідає на стілець спиною до однокласників. Всі говорять компліменти в адресу учня. Після цього учень говорить що сподобалося, що не сподобалося і чи почув щось про себе нове. Вправа продовжується поки всі діти не вислухають компліменти.

4. Вправа «Дві планети».

Мета: зрозуміти роль конфліктів в житті людини.

Хід вправи: учасники об'єднуються у дві групи. Одна група має представити аргументи, чому без конфліктів було б жити погано, а друга – чому без них було б добре жити.

5. Вправа «Способи реагування в конфлікті».

Хід справи:

Інформаційне повідомлення «Способи реагування в конфлікті».

Питання для обговорення:

Які способи реагування в конфлікті?

Якими ви найбільш часто користуєтесь?

Які, на вашу думку, найбільш ефективні способи реагування в конфлікті?

6. Робота в групах.

Хід справи: Всі учасники об'єднуються у 5 команд. Кожна команда отримує конфліктну ситуацію (із запропонованих нижче) та повинна пояснити, чому вона сталася, та запропонувати спосіб виходу з неї.

Ситуація №1

До Бориса із 5-А класу звернувся його приятель із 6-Б і сказав, що може продати йому диск із «класною» музикою. Ще він сказав, що диск коштує не дорого, вартість «смішна», але й гроші треба віддати зараз.

Коли Борис віддав гроші, Олег сказав, що диск принесе наступного дня. Але не наступного дня, ні через тиждень Олег диск не приніс, отримані гроші він теж не повернув. Мотивував це тим, що Борис і так заможний, від нього не убуде. Іншого разу не буде хвастатися своїми статками. Що робити в даній ситуації?

Ситуація №2

Наталка переїхала з батьками до іншого району міста, та стала ходити в нову школу. З перших днів навчання Юрко насміхався з нової учениці. Користуючись тим, що Наталка не знає розташування кабінетів в школі, ім'я вчителів, підказував їй не правильно. Потім сміявся, чим веселив увесь клас. Згодом класний керівник помітила, що новенька стала приходити в школу після першого уроку, а йти не дочекавшись останнього. Наталка сиділа сама, на останній парті, поступово втрачаючи цікавість до навчання. Як можна допомогти налагодити стосунки в класі?

Ситуація №3

Ігор – учень 5-го класу шкутильгав в наслідок хвороби ДЦП. Хлопчик повідомив класному керівнику, що в класі його ображають, особливо Антон. Ігоря називають «калікою», «коротколобим». А уроки фізкультури взагалі каторга. Розмова класного керівника з класом результату не дала. Учні заперечують таку поведінку. Як можна вплинути на ситуацію?

Ситуація №4

В класі навчається учень ромської національності – Ерік. Однокласники не втрачають можливості поглумитися над цим. Піком конфлікту стала ситуація при підготовці виступів на новорічні світи. Коли розприділяли ролі Олег запитав Еріка – «А ти кого гратимеш, чорнявий, сніжинку чи снігурку?». Між хлопцями здійнялася бійка. Підготовка до виступу була зіпсована. У даному класі напружена атмосфера, яка позначається на навчально-виховному процесі в цілому. Що можна порадити обом сторонам конфлікту?

Ситуація №5

Тетяна з першого класу навчається на відмінно. Але чим доросліше становиться дівчинка, тим більше відчуває на собі неприйняття других своєї цікавості до навчання. Особливо образливо було коли, при написанні контрольних робіт, учні активно користуються її допомогою. Але після цього не хотіли з нею гратися, разом готуватися до виступів, співів. А в окремих випадках називали «зубрилкою». А коли дівчинка хотіла долучитися до компанії однокласників, то

чула у відповідь – «Іди учися». Як реагувати на дану ситуацію?

7. Притча «Острів почуттів»

Хід вправи: Розповідь учням притчі, у якій допомагає доброта та кохання, та яка має навчити в складних і конфліктних ситуаціях.

Колись давно всі почуття і духовні цінності людей жили на одному невеличкому острові. Радість, Щастя, Любов, Шана, Заздрість Гнів, Гординя – всі жили разом. Одного разу пройшла чутка, що острів незабаром піде під воду. Усі почуття почали будувати собі човни. Одна Любов ніяк не могла повірити, що таке можливо, бо вона все бачила навколо тільки в світлих барвах.

Але потоп все ж таки почався. І чудовий острів став поволі, але йти під воду. Любов зрозуміла, що вже не встигне побудувати собі пліт, тому почала проситися в човни, які пропливали повз неї.

Неподалік пропливав розкішний корабель Багатства.

- Багатство, візьми мене до себе, – просила Любов.

Але Багатство пояснило, що на його кораблі дуже багато коштовностей, золота, срібла, і, на жаль, для Любові місця немає.

Тоді Любов побачила інший корабель, на якому плив Смуток.

- Врятуй мене! – благала Любов.

- Пробач, Любове, але мені так сумно, що я повинен побути один! – відповів Смуток і поплив.

Любов звернулася до Гордості, корабель якої пропливав у цей час. Але Гордість теж не взяла любов до себе:

- На моєму кораблі порядок і досконалість, ти можеш порушити цю красу! – відповіла вона.

Зовсім засмутилася Любов, адже кораблів поблизу майже не залишилось. Та раптом вона почула голос:

- Любове, йди до мене, я візьму тебе з собою!

Любов побачила зовсім сивого дідуса на невеликому кораблику.

Вона була така вдячна йому, що зовсім забула запитати його ім'я. Коли вони допливли до берега, Любов залишилася, а дідусь поплив далі. І лише тут Любов зрозуміла, що навіть не знає імені свого рятівника.

- Хто ж мене врятував? – запитала Любов у Пізнання.

- Це був Час! – відповіло воно

- Час! – здивувалася Любов. – Але чому ж він урятував мене?

Тільки Час розуміє і знає, яка важлива в житті Любов!

Список використаної літератури:

1. Азарова Т. В. Вчимося вирішувати проблеми / Т. В. Азарова, О. І. Барчук ; під заг. ред. М. Р. Бітянової. – К. : Главник, 2007. – 144 с.

2. Ворник Б. М. Модуль «Прояви турботу та обачливість» : [Навч.-метод. посібник] / Б. М. Ворник, О. А. Голоцван, В. П. Коломієць. – К. : Навчальна книга, 2002. – 152 с.

3. Ворник Б. М. Безпечна поведінка: інформаційний посібник для підлітків та молоді / Б. М. Ворник, О. А. Голоцван, А. П. Голубов. – К. : Сім'я, 1999. – 56 с.

4. Голоцван О. А. Я – моє здоров'я – моє життя : [Навч.-метод. посіб.] / О. А. Голоцван, Н. О. Лещу, Т. І. Мирошниченко та ін. – К. : Навч. книга, 2004.

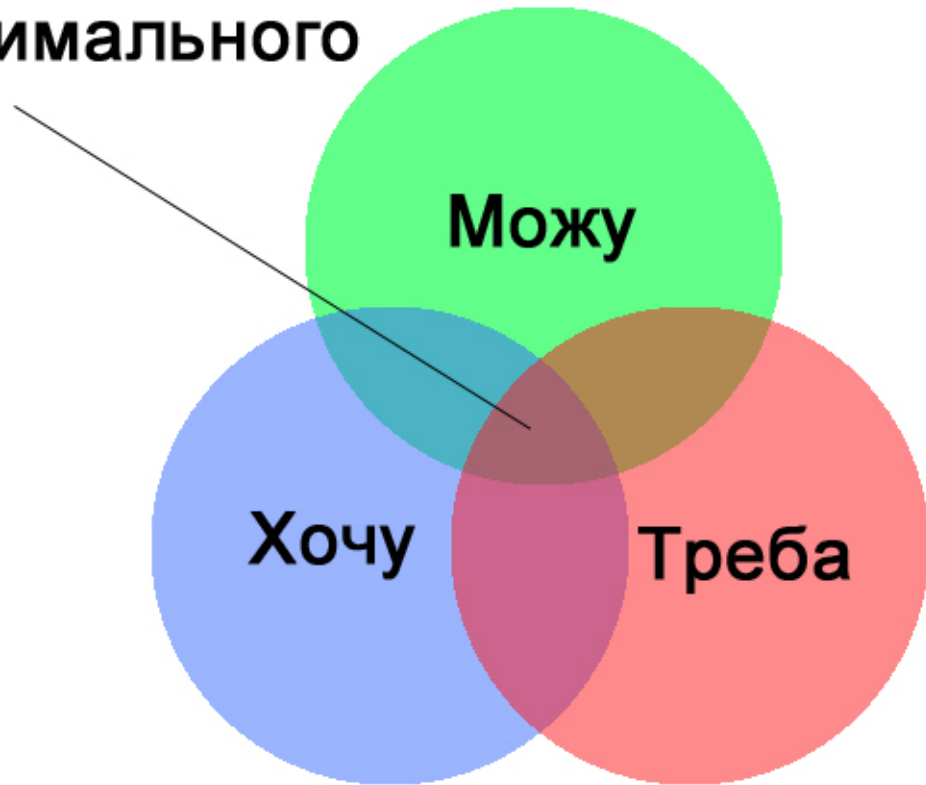
— 256 с.

5. Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів / В. О. Олєфир, В. Б. Шапар, А. С. Куфлієвський, Б. І. Фурманець та ін. - Харків : Прапор, 2009. - 672 с. - укр.

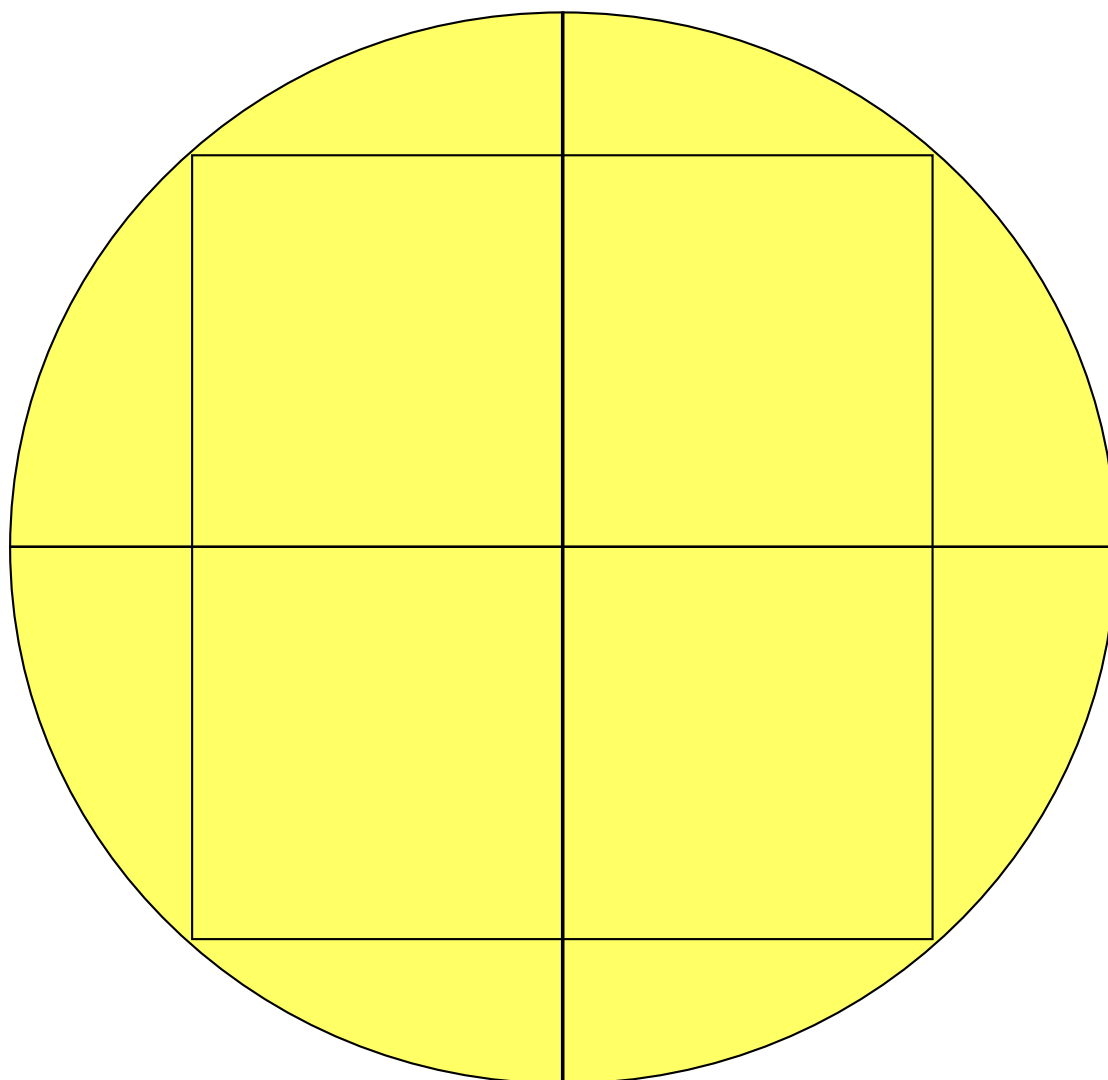
ДОДАТКИ

Додаток А

Зона оптимального вибору

ПИРІГ ЧАСУ

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Гаврилюк Галина Миколаївна, практичний психолог закладу «навчально-виховний комплекс: загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів-гімназія 30 ім. Тараса Шевченка Вінницької міської ради», м. Вінниця.

Дедов Ольга Анатоліївна, практичний психолог Хотинського НВК «ДНЗ-ЗОШ І ст.» Чернівецької області.

Карпенко Анна Олександрівна, практичний психолог НВО «Тишківська ЗШ І-ІІІ ступенів – ДНЗ» с. Тишківка Новомиргородського району Кіровоградської області.

Коваль Оксана Степанівна, соціальний педагог Матроський НВК Ізмаїльського району Одеської області .

Кузнєцова Наталія Олександрівна, практичний психолог Мангуської ЗОШ І-ІІІст. №2, смт Мангуш, Мангушського район Донецької області.

Пислар Олеся Василівна, методист-психолог методичного кабінету управління освіти, молоді та спорту Хотинської РДА Чернівецької області.

Сенюк Наталія Василівна, практичний психолог Тяпчанського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів дошкільний навчальний заклад» імені Ольги Дучимінської с. Тяпче Долинського району Івано-Франківської області.

Синишина Марина Юріївна, практичний психолог НВК «ЗОШ І ступеня – гімназія» м. Мукачево Закарпатської області.

Ткачук Ірина Іванівна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії прикладної психології освіти УНМЦ практичної психології і соціальної роботи НАПН України, м. Київ

Якимчук Ганна Валентинівна, практичний психолог Кіровоградського обласного навчально-виховного комплексу (гімназія-інтернат-школа мистецтв) м. Кропивницький.

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ КОМБІНОВАНОГО ВИКОРИСТАННЯ НА CD-ROM

АВТОРИ:

ГАВРИЛЮК Г. М., ДЄДОВ О. А., КАРПЕНКО А. О., КОВАЛЬ О. С.,
КУЗНЕЦОВА Н. О., ПИСЛАР О. В., СЕНЮК Н. В., СИНИШИНА М. Ю.,
ТКАЧУК І. І., ЯКИМЧУК Г. В.

За науковою редакцією: І. І. Ткачук

Професійна орієнтація в сучасній школі: кращі методичні розробки
практичних психологів і соціальних педагогів малокомплектних за-
гальноосвітніх навчальних закладів, навчально-виховних об'єднань,
навчально-виховних комплексів

Методичні рекомендації

Оригінал-макет *Мельник А. А.*

Підписано до друку 30.06.2017. Формат 60x84/8
Один електронний оптичний диск (CD-ROM).
Об'єм даних 1,2 Мб. Тираж 100 пр. Зам. 06-01
Умовн. друк. арк. 13,4

Видавець і виготовлювач:

Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи,
01032, м. Київ, бульвар Т. Шевченка, 27-а,
тел/факс 252-70-11, e-mail: UCAP@ukr.net

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ДК №4537 від 07.05.2013

